

การคุ้มครองพยาน : ศึกษากรณีการนำมาตรการฉุกเฉินมาปรับใช้

นางสาววรรณพร สิทธิกรวงศ์

ศูนย์วิทยพัทยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

WITNESS PROTECTION : STUDY OF THE APPLICATION OF
EMERGENCY MEASURES

Miss Wannaphorn Sittikornwong

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การคุ้มครองพยาน : ศึกษากรณีการนำมาตรการฉุกเฉินมาปรับใช้

โดย

นางสาววรรณพร สิทธิกรวงศ์

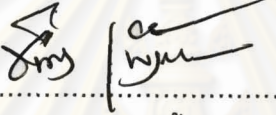
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์วิระพงษ์ บุญโญภาส

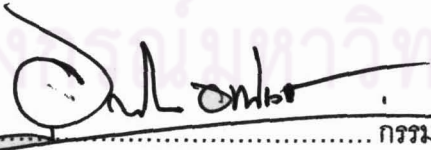
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทนิติศาสตร์

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ธิตีพันธุ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ศาสตราจารย์วิระพงษ์ บุญโญภาส)

..... กรรมการ
(ร้อยตำรวจโท ดร.อุทัย อาทิวา)

..... กรรมการ
(พ.อ.ปิยะฉัตร กิ่งเกตุ)

วรรณพร สิทธิกรวงศ์: การคุ้มครองพยาน : ศึกษากรณีการนำมาตรการฉุกเฉินมาใช้.
(WITNESS PROTECTION : STUDY OF THE APPLICATION OF EMERGENCY
MEASURES) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศ.วีระพงษ์ บุญโญภาส 136 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน เช่น ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีอาญา พ.ศ.2547 ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการกำหนดแนวทางปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2548 ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ.2547 โดยเทียบเคียงกับกฎหมายคุ้มครองพยานของต่างประเทศ และจากการศึกษาพบว่า การดำเนินการคุ้มครองพยานเพื่อให้พยานได้รับความปลอดภัยตามมาตรการต่างๆ ทั้งมาตรการทั่วไป และมาตรการพิเศษนั้นยังไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากยังติดขัดอุปสรรคบางประการอันเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วน เช่น ปัญหาในเรื่องความยินยอมของพยาน ปัญหาเรื่องการบังคับใช้ที่ไม่สมบูรณ์ของมาตรการพิเศษในเรื่องวิธีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่ต้องผ่านการดำเนินการตามกฎหมายหลายฉบับ ทำให้เกิดความล่าช้าและส่งผลกระทบต่อการรักษาความลับ ปัญหาเรื่องกระบวนการพิจารณาในชั้นสอบสวนและการพิจารณาคดีในศาล ทำให้การคุ้มครองพยานไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้เท่าที่ควร เนื่องด้วยการขาดมาตรการฉุกเฉินในการที่จะหยิบยกมาตรการต่างๆ ในการคุ้มครองพยานมาใช้

ดังนั้นผู้เขียนเห็นควรนำมาตรการฉุกเฉินเข้ามาดำเนินการคุ้มครองพยาน โดยการให้เจ้าหน้าที่สามารถที่จะดำเนินการโดยลดขั้นตอนของกฎหมายลง และการกระทำของเจ้าหน้าที่ย่อมเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่มีความรับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาแต่อย่างใด การขอให้ศาลสั่งอนุญาตให้มีการปกปิดชื่อ ชื่อสกุล ของพยานในชั้นสอบสวนและในชั้นการพิจารณาคดีในศาล รวมทั้งการยื่นบัญชีระบุพยานโดยใช้ข้อมูลที่ได้รับการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล แล้วควบคุมไปกับการสืบพยานล่วงหน้าเข้ามาดำเนินการกับกรณีที่มีความจำเป็นต้องคุ้มครองพยานเป็นการฉุกเฉินเร่งด่วน เพื่อให้การคุ้มครองพยานสัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง

สาขาวิชานิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา 2552.....

ลายมือชื่อนิสิต วรรณพร สิทธิกรวงศ์.....
ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5086028234 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : WITNESS PROTECTION/EMERGENCY MEASURES

WANNAPHORN SITTIKORNWONG: WITNESS PROTECTION:STUDY OF THE
APPLICATION OF EMERGENCY MEASURES :THESIS ADVISOR :
PROF.VIRAPHONG BOONYOBHAS, 136 pp.

This thesis is focused on study of Witness Protection in Criminal Case Act 2003 and regulation related to witness protection, such as Regulation of Department of Special Case Investigation in regard to Protection of Witness in Criminal Case 2004, Regulation of Royal Thai Police in regard to direction of guidelines of Operation of Witness Protection in Criminal Case 2005, Regulation of Office of the Narcotic Control Board in regard to Providing Protection to Witness in Narcotic Case 2004 in comparison with Witness Protection Laws of foreign country and it is found from study that the proceeding of Witness Protection in order to keep the witness safe in accordance different measures both general measures and special measures are not quite efficient as they should be due to some obstacles of urgent necessity, such as the problem of witness's consent the problem of incomplete enforcement of special measures in terms of the method of changing name, family name and registration evidence needs to pass proceeding of several laws and caused delay and impact of keeping secret. Problem of consideration process on investigation and trail in the court resulted in witness protection is not quite effective as it should be lack of emergency measures in using several measures for witness protection. The writer has the opinion of bringing in emergency measures for witness protection and enabling related authority to take action by reducing stages of law and authority's proceeding is regarded as legal without any liabilities in both civil and criminal cases at all. The request the Court to order concealment of name and family name on investigation and trail in the court including filling of a list specifying witness using information with the change of name and family name having been made together with the taking of evidence in advance for use in emergency cases that need witness protection so as to make witness protection actually effective.

Field of Study: Laws Student's Signature วิรัช วัฒนวิทย์
Academic Year: 2009 Advisor's Signature V. Boonyobhas

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเนื่องจากผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์จาก ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์โดยได้ให้คำแนะนำในการค้นคว้า การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนคำปรึกษาและแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ด้วยความเมตตาและเอาใจใส่อย่างดีตลอดมา รวมถึงตลอดถึงสละเวลาอันมีค่าช่วยตรวจ แก้ไข ชี้แนะข้อบกพร่องและให้คำแนะนำต่างๆ เพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดทั้งหลาย จนกระทั่งสำเร็จสมบูรณ์เป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาและความเสียสละที่ท่านมีต่อผู้เขียนเป็นอย่างมาก

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ ที่กรุณาได้รับประธานการสอบวิทยานิพนธ์ และ ดร.อุทัย อาทิวราห์ พ.อ.ปิยะวัฒน์ กิ่งเกตุ เป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมทั้งให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ด้วยดีตลอดมา

นอกจากนี้ผู้เขียนกราบขอบพระคุณ พล.ต.ต.ลิขิต กลิ่นอวล ผอ.ไพฑูรย์ สว่างกมล คุณมีชัย จตุพฤกษ์ คุณชนิษฐา คล้ายน้ำ คุณไพโรจน์ นิยมเดชา คุณสุวิษ ชูตระกูล และคุณศิริระ บุญผกา ที่มีส่วนช่วยให้ข้อมูล คำแนะนำ ความช่วยเหลือ และให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนมีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประสบผลสำเร็จได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา รวมทั้งบุคคลทุกคนในครอบครัว ที่เป็นผู้คอยผลักดัน เป็นกำลังใจและเป็นผู้คอยสนับสนุนที่สำคัญที่สุดในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตลอดมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	4
บทที่ 2 แนวคิดและมาตรการในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา.....	6
2.1 แนวคิดในการคุ้มครองพยาน.....	6
2.2 มาตรการในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายไทย.....	7
2.2.1 มาตรการทั่วไป.....	7
2.2.1.1 เงื่อนไขการเข้าสู่ระบบคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป.....	7
2.2.1.2 วิธีการในการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป.....	8
2.2.1.3 การสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองตามมาตรการทั่วไป.....	8
2.2.2 มาตรการพิเศษ.....	9
2.2.2.1 คดีที่พยานอาจได้รับการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ.....	9
พิเศษ.....	9
2.2.2.2 การร้องขอให้มีการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ.....	10
2.2.2.3 วิธีการให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ.....	12

2.2.2.4 การสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ.....	13
2.3 ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา.....	13
2.3.1 ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่ พยานในคดีอาญา พ.ศ.2547.....	13
2.3.2 ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยกำหนดแนวทาง ปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2548.....	16
2.3.3 ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ.2547....	18
บทที่ 3 มาตรการในการคุ้มครองพยานตามกฎหมายต่างประเทศ.....	21
3.1 สหรัฐอเมริกา.....	21
3.1.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการคุ้มครองพยาน.....	21
3.1.2 มาตรการคุ้มครองพยาน.....	23
3.1.3 กระบวนการในการดำเนินการ.....	23
3.1.4 การสิ้นสุดการคุ้มครองพยาน.....	26
3.2 ออสเตรเลีย.....	26
3.2.1 มาตรการในการคุ้มครองพยาน.....	27
3.2.2 วิธีพิจารณาออกคำสั่งคุ้มครองพยาน.....	28
3.2.3 การทำบันทึกข้อตกลง.....	29
3.2.4 การสิ้นสุดการคุ้มครองพยาน.....	29
3.3 ฝรั่งเศส.....	39
3.4 สาธารณรัฐเยอรมัน.....	42
3.5 นิวซีแลนด์.....	45
3.6 ฮองกง.....	48
บทที่ 4 วิเคราะห์การนำมาตรการฉุกเฉินมาใช้ในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา.....	55
4.1 วิเคราะห์ปัญหามาตรการคุ้มครองพยานของไทยและต่างประเทศ.....	55
4.2 ปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองพยานตามกฎหมายไทย.....	67
4.2.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความยินยอมของพยาน.....	67
4.2.2 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้ที่ไม่สมบูรณ์ของ มาตรการพิเศษในเรื่องวิธีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลและหลักฐาน	

ทางทะเบียนของพยาน.....	71
4.2.3 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในชั้นสอบสวน และการพิจารณาในชั้นศาล.....	76
4.3 แนวทางและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมของการใช้มาตรการอุกฉกรรจ์ในการ คุ้มครองพยานในคดีอาญาของไทย.....	78
4.3.1 มาตรการทางกฎหมาย.....	78
4.3.2 การบังคับใช้.....	86
4.3.3 ผลกระทบในทางกฎหมาย.....	92
4.4 การนำมาตรการอุกฉกรรจ์มาใช้ในการคุ้มครองพยานของสำนักงาน คุ้มครองพยาน.....	99
4.4.1 ผลกระทบต่อพยานบุคคล.....	100
4.4.2 ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	101
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	103
5.1 บทสรุป.....	103
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	107
รายการอ้างอิง.....	110
ภาคผนวก.....	113
ภาคผนวก ก. ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่ พยานในคดีอาญา พ.ศ.2547.....	114
ภาคผนวก ข. ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการกำหนดแนวทาง ปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญาพ.ศ.2548.....	123
ภาคผนวก ค. ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ.2547	126
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	136

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

พยานหลักฐานมีส่วนสำคัญในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งคดีกำหนดความแพ้ชนะของคู่ความและเป็นปัจจัยที่จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษ ซึ่งคดีอาญาโจทก์จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ได้ชัดแจ้ง แน่ใจโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะพยานบุคคลกระบวนการยุติธรรมของไทย ได้ให้น้ำหนักและความสำคัญมากกว่าพยานประเภทอื่นๆ พยานบุคคลซึ่งรู้เห็นข้อเท็จจริง ที่สามารถพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ย่อมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง บทบาทของพยานบุคคลจึงมีความสำคัญ พยานจึงมักจะถูกคุกคามต่อชีวิต ร่างกายหรือเสรีภาพ และการคุกคามได้ขยายไปถึงบุคคลของในครอบครัวของพยานด้วย เช่น พยานได้หายตัวไปอย่างลึกลับ พยานถูกข่มขู่ ทำร้าย พยานถูกข่มขู่ หรือ พยานกลับใจเปลี่ยนคำให้การอย่างกะทันหัน เพราะเกรงอิทธิพลของคู่ความฝ่ายตรงข้ามและโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีอิทธิพลหรือเป็นลูกหลานของผู้มีอิทธิพลรวมทั้งคดีที่มีลักษณะเป็นองค์การอาชญากรรม พยานมักจะตกอยู่ในภาวะที่อันตรายมากยิ่งขึ้นกว่าคดีธรรมดา ซึ่งอาจมีการกำจัดพยานบุคคลนั้นหรือข่มขู่เพื่อให้พยานกลัวซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้นำไปสู่การออกพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ขึ้นใช้ในการคุ้มครองพยาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับพยานว่าพยานจะได้รับความปลอดภัยจากการทำหน้าที่ของพยาน

นอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งกำหนดถึงการคุ้มครองพยานทั้งมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษแล้ว ยังปรากฏระเบียบของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานเช่น ระเบียบของกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่องกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 และระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ.2547 อันเป็นแนวทางในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาอย่างเป็นรูปธรรม ในเรื่องมาตรการทั่วไปในการ

คุ้มครองพยาน แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการคุ้มครองพยานทั้งมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ ยังไม่อาจดำเนินการได้อย่างสัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง อันจะทำให้พยานได้รับความปลอดภัยอย่างสูงสุด เนื่องจากยังติดขัดอุปสรรคบางประการอันมีลักษณะถูกเงินร่งด่วนในการที่จะหยิบยกมาตรการต่างๆในการคุ้มครองพยานทั้งมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษมาใช้ในการคุ้มครองพยาน อาทิเช่น ปัญหาในเรื่องความยินยอมของพยาน อันเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการที่พยานจะได้รับความคุ้มครองหรือไม่ ซึ่งเมื่อพยานไม่ให้ความยินยอมในการได้รับความคุ้มครองแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการอย่างไร เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ามีสถานการณ์ที่เร่งด่วนและจำเป็นอย่างมากที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครอง หรือปัญหาในเรื่องการดำเนินการตามมาตรการพิเศษในเรื่องวิธีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล การดำเนินการจะต้องผ่านหลักเกณฑ์ของกฎหมายหลายฉบับ ทำให้ต้องใช้เวลานาน เกิดความล่าช้า และยังส่งผลถึงกระบวนการรักษาความลับ ซึ่งในการคุ้มครองพยานจะต้องกระทำให้เป็นความลับที่สุดเพื่อมิให้บุคคลผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงตัวพยานและป้องกันพยานจากการข่มขู่คุกคามในทุกรูปแบบ อันเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับพยานอีกทางหนึ่ง

เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นอันเป็นสถานการณ์ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนแล้ว ก็จะต้องดำเนินการใดๆที่เป็นการเร่งด่วนและเฉพาะหน้าในการที่จะหยิบยกมาตรการต่างๆมาใช้ในการคุ้มครองพยาน อาทิ การทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เพื่อการคุ้มครองพยานจะไม่มีควมรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญาแต่อย่างใด หรือการกระทำโดยลดขั้นตอนของกฎหมายที่ปรากฏอยู่ เป็นต้น ซึ่งภายใต้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานของไทยก็ยังขาดหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณากฎหมายอื่นๆ ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนไว้ด้วย เช่นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่บัญญัติเกี่ยวกับการฟอกเงิน อันเป็นความผิดตามกฎหมายที่จะต้องได้รับโทษ เมื่อมีการทำธุรกรรมใดอันเกินกว่าตามที่กฎหมายกำหนดก็จะต้องมีการรายงานการทำธุรกรรมทางการเงินและทางทรัพย์สินนั้น ซึ่งตามมาตรา 35 ได้บัญญัติว่า ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องกับหรืออาจเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ภายในเวลาที่กำหนด แต่ไม่เกินสามวันทำการ ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมไปก่อน แล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม หรือมาตรา 48 ที่บัญญัติว่า ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า อาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใด ที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม กรณีเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงินนี้ตามหลักเกณฑ์การ

ดำเนินงานจะต้องรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรมเพื่อตั้ง แต่เมื่อมีกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการก็ดำเนินการแทนไปก่อนได้ อันเป็นการลดขั้นตอนหลักลงเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว หรือ แม้แต่กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก็มีบทบัญญัติให้มีการคุ้มครองชั่วคราว ให้แก่โจทก์ได้ เมื่อจำเลยจะทำการใดอันเป็นการเสียหายแก่โจทก์เป็นการชั่วคราวได้ และถ้ามีเหตุ ชุกเฉินก็สามารถร้องขอต่อศาลให้พิจารณาเป็นการฉุกเฉินได้ เป็นต้น ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการ คุ้มครองพยานไม่ได้ให้อำนาจดังกล่าว ทำให้มาตรการคุ้มครองพยานที่มีอยู่ดังกล่าวไม่เป็นการ เพียงพอในอันจะคุ้มครองพยานในคดีอาญาให้ได้รับความปลอดภัยอย่างสูงสุด เนื่องจากยังขาด มาตรการบางประการที่จะดำเนินการคุ้มครองพยานได้อย่างเหมาะสมและทันท่วงทีในบางกรณี

ด้วยเหตุดังกล่าว เพื่อให้การคุ้มครองพยานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงต้องหามาตรการ ชุกเฉินบางประการเข้ามาคุ้มครองพยาน ดังปรากฏตามแนวทางข้างต้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพใน การใช้บังคับกฎหมายมากยิ่งขึ้น ซึ่งการคุ้มครองพยานให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดจะต้องดำเนินการ โดยเร็วและเป็นมาตรการที่เหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวทางและมาตรการในการคุ้มครองพยานตามกฎหมายคุ้มครองพยาน ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาถึงแนวทางและมาตรการในการคุ้มครองพยานตามกฎหมายคุ้มครองพยาน ของต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาถึงเหตุผล ความจำเป็นของการนำมาตราการฉุกเฉินมาปรับใช้โดยสำนักงาน คุ้มครองพยาน
4. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ ขั้นตอนที่เหมาะสม และผลกระทบของการนำมาตราการ ฉุกเฉินมาปรับใช้โดยสำนักงานคุ้มครองพยาน อันจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงกฎหมาย คุ้มครองพยานต่อไป

1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

พยานบุคคลเป็นพยานที่มีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งรัฐจำเป็นที่ จะต้องหามาตราการที่จะมาคุ้มครองพยานให้พยานเกิดความรู้สึกมั่นใจ ปลอดภัย และมี ประสิทธิภาพอย่างสูงสุด แต่การคุ้มครองพยานในปัจจุบันแม้จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ.2546 รวมถึงระเบียบปฏิบัติของหน่วยงานต่างๆ เข้ามำกำหนดแนวทางในการคุ้มครองพยาน

ก็ตาม แต่ก็ยังไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากยังติดขัดอุปสรรคบางประการ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองพยานไม่สำเร็จลุล่วง อาทิเช่น ปัญหาเรื่องความยินยอมของพยาน การดำเนินการตามวิธีการเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุล ซึ่งล่าช้า เป็นต้น ดังนั้นการนำมาตรการจูงเงินมาใช้ โดยการลดขั้นตอนตามกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ลง ให้อำนาจเจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะดำเนินการต่างๆ โดยไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ได้โดยทันทีแทนวิธีการเดิมที่ปรากฏอยู่ จะทำให้การคุ้มครองพยานมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ จะทำการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองพยานของไทย ศึกษาหลักเกณฑ์และขอบเขตมาตรการคุ้มครองพยานของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา พ.ศ.2546 และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน และศึกษาถึงมาตรการคุ้มครองพยานของต่างประเทศ และจะศึกษาเปรียบเทียบถึงมาตรการคุ้มครองพยานของไทยและต่างประเทศ และศึกษาถึงเหตุผล ความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการนำมาตรการจูงเงินมาปรับใช้ในส่วน of สำนักงานคุ้มครองพยาน เพื่อการคุ้มครองพยานเกิดประสิทธิภาพสอดคล้องกันทั้งระบบต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

1. การศึกษาวิจัยจะใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลักโดยการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากตำรา บทความในวารสารทั้งในและต่างประเทศ กฎหมายคุ้มครองพยานของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน

2. การวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงแนวทางและมาตรการต่างๆที่ใช้ในการคุ้มครองพยานตามกฎหมายไทย
2. ทำให้ทราบถึงแนวทางและมาตรการในการคุ้มครองพยานตามกฎหมายต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงเหตุผล ความจำเป็น และหลักเกณฑ์ของการนำมาตรการจูงเงินมาใช้โดยสำนักงานคุ้มครองพยาน

4. เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างความรู้ เป็นข้อมูลและแนวทางในการศึกษาปรับปรุง
กฎหมายคุ้มครองพยานในส่วนของการนำมาตรการฉุกเฉินมาใช้ของสำนักงานคุ้มครองพยาน อัน
จะทำให้การคุ้มครองพยานของไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิดและมาตรการในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ตามกฎหมายไทย

พยานบุคคลเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการยุติธรรม มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะองค์การอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล รัฐต่างๆ จึงเห็นความสำคัญ มีการจัดให้มีการคุ้มครองพยานในคดีอาญา อันจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับพยานว่าจะได้รับความปลอดภัย และเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งในที่นี่จะกล่าวถึงแนวทางในการคุ้มครองพยานของไทย

2.1 แนวคิดในการคุ้มครองพยาน

ความมุ่งหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือการทำให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีปรากฏขึ้นโดยวิธีการค้นหาความจริง ซึ่งการค้นหาความจริงนั้นก็มาจากพยานหลักฐานต่างๆที่เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ทำให้สังคมอยู่อย่างสงบสุข ปราศจากอาชญากรรมอีกต่อไป รัฐจึงมีหน้าที่ที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม กระทำด้วยประการใดๆเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมิให้เกิดขึ้นในสังคม แต่การที่รัฐจะปราบปรามอาชญากรรมและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้นั้น รัฐจะต้องพยายามหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีมาพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดให้ได้ ซึ่งการจะพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดได้จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยใดๆ ถ้ามีข้อสงสัยก็จะยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย ศาลก็ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย จำเลยก็ไม่ต้องรับผิด

การที่จะได้มาซึ่งข้อเท็จจริงนั้น รัฐจะต้องอาศัยบุคคลที่รับรู้ รับทราบข้อเท็จจริงมาโดยตรง และได้มาให้การหรือให้ถ้อยคำในข้อเท็จจริงต่อพนักงานสอบสวนหรือศาล เพื่อยืนยันการกระทำของผู้กระทำความผิด ดังนั้นบุคคลที่จะมาเป็นพยานหรือพยานบุคคลนั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรมที่รัฐจะต้องจัดหามาตรการที่เหมาะสมเพื่อที่จะคุ้มครองพยานบุคคลให้ได้รับความปลอดภัยอย่างสูงสุด ไม่ถูกข่มขู่หรือถูกคุกคามใดๆจากการที่ตนมาทำหน้าที่เป็นพยาน

2.2 มาตรการในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายไทย

ประเทศไทยมีแนวคิดในการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองพยานมาจากหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแนวทางในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ที่กำหนดให้การคุ้มครองพยานเป็นมาตรการเสริมในการต่อต้านยาเสพติด รวมทั้งต่อต้านองค์กรอาชญากรรมที่มากขึ้น จึงนำไปสู่การให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา โดยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้แบ่งมาตรการในการให้ความคุ้มครองไว้ 2 ระดับ คือ มาตรการทั่วไป และมาตรการพิเศษ

บุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 จะต้องเป็นพยานตามมาตรา 3 ซึ่งได้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

มาตรา 3 พยาน คือ พยานบุคคลซึ่งจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน

2.2.1 มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

2.2.1.1 เงื่อนไขที่จะให้การคุ้มครองตามมาตราทั่วไป

มาตรา 6 ในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยาน แล้วแต่กรณี อาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควรหรือตามที่พยานหรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ และในกรณีจำเป็นบุคคลดังกล่าวขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

เงื่อนไขที่จะให้พยานได้รับความคุ้มครองตามมาตราทั่วไปนั้นได้กำหนดอยู่ในมาตรา 6 คือ ต้องเป็นกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ซึ่งนิยามว่า ความปลอดภัย หมายถึง ความ

ปลอดภัยในชีวิต ร่างกายอนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน
ทั้งก่อน ขณะ และหลังการมาเป็นพยาน

เมื่อเป็นกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยแล้ว พนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน
พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี จะเป็นผู้ที่จัดให้
พยานได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

นอกจากกรณีที่เจ้าพนักงานดังกล่าวเห็นเองแล้ว พยานหรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์
เกี่ยวข้องก็สามารถร้องขอได้เพื่อขอให้มีการคุ้มครองพยาน ในกรณีจำเป็น พยานหรือผู้ที่มี
ประโยชน์เกี่ยวข้องอาจร้องขอให้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความ
จำเป็น แต่อย่างไรก็ตามการจะให้มาตรการทั่วไปมาคุ้มครองพยาน พยานนั้นจะต้องให้ความ
ยินยอมให้มีการคุ้มครองพยานด้วย

2.2.1.2 วิธีการในการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป

วิธีการคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัย รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในที่ที่
ปลอดภัย การปกปิดชื่อ ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลที่สามารถระบุตัวพยานได้ โดยขึ้นอยู่กับความเหมาะสม
และสถานะของพยานที่เกี่ยวข้อง ดังตัวอย่างเช่น กรณีที่พยานนั้นเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล จะต้อง
นำมาตรการมาคุ้มครองโดยให้ย้ายไปอยู่ในสถานที่ปลอดภัย และให้ปกปิดชื่อ มิฉะนั้นอาจจะถูก
ฆ่าปิดปากได้

2.2.1.3 การสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป

การที่จะสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปนั้น ตามพระราชบัญญัติ
คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มิได้กำหนดเงื่อนไขไว้ดังเช่น การสิ้นสุดการให้ความ
คุ้มครองตามมาตรการพิเศษ แต่เมื่อพิจารณาแล้ว การสิ้นสุดการคุ้มครองอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่
ทำให้พยานไม่ได้รับความปลอดภัยหมดไปแล้ว หรือพยานไม่ต้องการได้รับความคุ้มครองต่อไป
โดยพยานแจ้งหรือร้องขอ ก็สามารถยกเลิกการคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปได้

นอกจากการคุ้มครองตัวพยานบุคคลที่อาจจะไม่ได้รับความปลอดภัยแล้ว พยานอาจร้อง
ขอให้เจ้าพนักงานให้การคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปแก่ สามีภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานหรือ

บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานได้ ถ้าบุคคลดังกล่าวจะไม่ได้รับความปลอดภัย แต่บุคคลเหล่านั้นต้องให้ความยินยอมในการคุ้มครอง

2.2.2 มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

มาตรการพิเศษใช้เพื่อคุ้มครองพยานเฉพาะบางคดีเท่านั้นที่กำหนดไว้ ซึ่งจะเป็นคดีที่มีความสำคัญและต้องให้ความคุ้มครองโดยเฉพาะ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ ดังนี้

2.2.2.1 คดีที่พยานบุคคลอาจได้รับความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ

คดีที่อาจได้รับความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ ตามมาตรา 8 ได้กำหนดไว้ 9 ประเภท¹ คือ

1. ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
2. ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
3. ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
4. คดีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากร
5. คดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา
6. คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ในส่วนที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหาสื่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น ซึ่งรวมถึงความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี
7. คดีความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดฐานอั้งยี่ ซ่องโจร รวมถึงความผิดที่มีลักษณะกระทำโดยกลุ่มอาชญากรที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน
8. คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น
9. คดีอื่นๆ ที่สำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองแก่พยาน

¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 8

2.2.2.2 การร้องขอให้มีการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ

บุคคลที่จะมีสิทธิยื่นขอให้มีการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ² คือพยาน บุคคลผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง เช่นผู้เสียหายในคดี พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ซึ่งกรณีที่บุคคลอื่นนอกจากตัวพยานยื่นคำร้องขอ บุคคลนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากพยานก่อน ถ้าพยานมิให้ความยินยอม บุคคลอื่นนั้นก็อาจยื่นคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานได้ ทั้งนี้จะต้องปรากฏเหตุอันแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานจะไม่สามารถได้รับความปลอดภัย โดยจะต้องยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ได้รับมอบหมายเพื่อขอความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะเป็นไปตาม กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ.2546 โดยกำหนดรายละเอียดไว้ดังนี้

1. ขั้นตอนการยื่นคำร้องเพื่อขอใช้มาตรการพิเศษของผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง

การยื่นคำร้องขอให้ยื่นผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน พร้อมด้วยพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงที่คาดว่าพยานจะไม่สามารถได้รับความปลอดภัย หลังจากยื่นคำร้องแล้ว สำนักงานคุ้มครองพยานจะตรวจสอบคำร้อง โดยจะตรวจสอบความถูกต้องของคำร้อง สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อทราบข้อมูลที่แสดงว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย แจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบถึงสิทธิและผลกระทบ รวมทั้งความรับผิดชอบเนื่องจากการใช้มาตรการพิเศษ ออกใบรับคำร้องไว้เป็นหลักฐาน ซึ่งหากสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นว่ายังขาดพยานหลักฐานใด ให้แจ้งไปยังผู้ที่ยื่นคำร้องให้ส่งหลักฐานเพิ่มเติมให้ครบถ้วนภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ในกรณีที่ไม่มีพยานหลักฐานและรายละเอียดเพิ่มเติม โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ทราบ ให้สำนักงานคุ้มครองพยานรวบรวมพยานหลักฐานเท่าที่มีและจัดทำรายงานและความเห็นประกอบคำร้องเสนอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายพิจารณาต่อไป

² พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 9 และกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ.2548 ข้อ 2.

ในกรณีที่หน่วยงานที่รับคำร้องจากผู้มีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานมิใช่สำนักงานคุ้มครองพยาน ให้หน่วยงานดังกล่าวเสนอคำร้องผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน

เมื่อสำนักงานคุ้มครองพยานตรวจสอบคำร้อง พยานหลักฐานและรายละเอียดแล้วให้สำนักงานคุ้มครองพยานเสนอคำร้องดังกล่าวพร้อมความเห็นประกอบให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายพิจารณาสั่งเป็นการด่วน เพื่ออนุมัติหรือไม่อนุมัติการให้ความคุ้มครองพยานด้วยมาตรการพิเศษ

2. การพิจารณาสั่งการให้ใช้มาตรการพิเศษ

ผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาสั่งการให้ใช้มาตรการพิเศษเพื่อคุ้มครองพยาน คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย โดยเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายได้รับคำร้องจากสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วให้พิจารณาเป็นการด่วน แต่ต้องไม่เกิน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง ถ้าเห็นว่าไม่ควรใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานให้สั่งไม่รับคำร้อง แล้วแจ้งคำสั่งพร้อมด้วยเหตุผลและสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งไปให้พยานหรือผู้ยื่นคำร้องโดยเร็ว ถ้าเห็นว่าควรใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ก็จะสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามความเหมาะสมต่อไป หากรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายไม่พิจารณาให้เสร็จภายในกำหนด 30 วันให้ถือว่าสั่งไม่รับคำร้อง

กรณีที่รัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายสั่งไม่รับคำร้องหรือกรณีที่ถือว่าสั่งไม่รับคำร้อง ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิอุทธรณ์ได้

3. การเข้าสู่ระบบการให้ความคุ้มครองพยานด้วยมาตรการพิเศษ

ในกรณีที่รัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายสั่งการให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ก่อนที่จะดำเนินการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษได้นั้น พยานจะต้องลงลายมือชื่อแสดงความยินยอมรับการคุ้มครองในหนังสือยินยอม พยานไม่อาจให้ความยินยอมด้วยวาจาหรือพฤติการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดได้ เพราะกฎหมายให้พยานต้องให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น เมื่อพยานลงลายมือชื่อแล้วก็จะมีการจัดให้มีการคุ้มครองตามรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

2.2.2.3 วิธีการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตราพิเศษ

เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมสั่งการให้พยานเข้าสู่การใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เห็นสมควร ที่เหมาะสมกับพยานในอันจะคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัย ดังนี้³

1. ย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักที่ปลอดภัยแก่พยาน
2. กรณีที่พยานไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของพยานได้ ให้สำนักงานคุ้มครองพยานจ่ายค่าเลี้ยงชีพตามความเหมาะสมแก่พยานและผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของพยาน เป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นแต่ไม่เกินสองปี
3. ดำเนินการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล หลักฐานทางทะเบียนเพื่อมิให้ระบุตัวได้ ในระหว่างที่ได้รับการคุ้มครองและดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงให้กลับคืนสู่สถานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย โดยประสานงานกับหน่วยงานอื่นเช่นกรมการปกครอง
4. จัดหาอาชีพหรือให้มีการอบรมอาชีพหรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานดำรงชีพอยู่ได้
5. ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่ควรจะได้รับ เช่น การใช้สิทธิต่างๆที่รัฐจัดให้แก่ประชากรของรัฐ การใช้สิทธิทางศาล⁴ เป็นต้น ซึ่งสามารถเบิกค่าใช้จ่ายในการเรียกร้องได้เท่าที่ได้จ่ายจริงตามระเบียบ ข้อ 23 (5)
6. จัดให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น
7. ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 10.

⁴ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง แนวทางการดำเนินการตามมาตราพิเศษในการคุ้มครองพยานตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546” ปีงบประมาณ 2551 ครั้งที่ 1 ณ โรงแรมอมารี ดอนเมือง แอร์พอร์ต กรุงเทพฯ , 10 กรกฎาคม 2551.

2.2.2.4 การสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ

การสิ้นสุดของการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ⁵ รัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย อาจสั่งให้ยุติการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษได้รวมถึงสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลที่มีความใกล้ชิด ถ้าเห็นว่ามีเหตุดังต่อไปนี้

1. พยานร้องขอให้ยุติการใช้มาตรการพิเศษดังกล่าว
2. พยานไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวง ระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบันทึกข้อตกลง
3. พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไป ไม่มีพฤติการณ์ที่พยานจะไม่สามารถได้รับความปลอดภัยอีกต่อไป
4. พยานไม่ให้ความร่วมมือโดยไม่มีเหตุอันสมควร
5. ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งความเท็จหรือเบิกความเท็จ หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ อันเนื่องมาจากการมาเป็นพยาน

2.3 ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

2.3.1 ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547

ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 ได้ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยวางระเบียบไว้ดังนี้

1. ผู้ร้องขอ หมายความว่า บุคคลที่มีสิทธิร้องขอให้มีการคุ้มครองแก่พยาน ได้แก่
 - (1) พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล สำนักงานคุ้มครองพยาน หรือหน่วยงานคุ้มครองพยาน
 - (2) พยาน
 - (3) บุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง

⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 12

ผู้รับการคุ้มครอง หมายความว่า บุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองของหน่วยงานคุ้มครองพยาน ได้แก่

(1) พยาน

(2) สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีสัมพันธไมตรีใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการที่จะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้ร้องขอ

โดยในการร้องขอให้มีการคุ้มครองแก่พยานจะทำเป็นหนังสือหรือร้องด้วยวาจาหรือด้วยวิธีอื่นใดก็ได้ ทั้งนี้การร้องขอต้องได้รับความยินยอมจากผู้รับการคุ้มครองด้วย

2. เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษได้รับคำร้องขอแล้ว ให้บันทึกปากคำผู้ร้องขอแล้วรายงานให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทราบ เพื่อสืบสวนข้อเท็จจริงและความจำเป็นที่ต้องทำการคุ้มครอง เมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษรายงานพร้อมความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงอธิบดี หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดี เพื่อพิจารณาอนุมัติใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนเพื่อการคุ้มครองพยาน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษอาจขออนุมัติด้วยวาจาต่ออธิบดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดี เพื่ออนุมัติใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานไปพลางก่อน เมื่อได้รับอนุมัติแล้วให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษทำรายงานพร้อมความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงอธิบดี หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดีเพื่อขออนุมัติในโอกาสแรก

3. การอนุมัติใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานจะต้องมีรายละเอียดต่างๆ เช่น วิธีการให้ความคุ้มครอง ระยะเวลาในการให้ความคุ้มครอง กำหนดเงื่อนไขให้ผู้รับการคุ้มครองปฏิบัติระหว่างอยู่ในความคุ้มครอง และหากฝ่าฝืนเงื่อนไขอาจทำให้การคุ้มครองสิ้นสุดลง เป็นต้น โดยเมื่ออธิบดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายอนุมัติให้ใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องแจ้งไปยังผู้ร้องขอโดยเร็ว

4. เมื่อมีการอนุมัติให้ความคุ้มครองแล้วจะมีการกำหนดวิธีการคุ้มครองพยาน ซึ่งวิธีการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปนั้น ให้ปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใด คือ จัดเจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยาน ณ ที่พักอาศัย หรือสถานที่ที่พยานร้องขอ จัดให้อยู่ในสถานที่คุ้มครองพยานซึ่ง

หน่วยงานคุ้มครองพยานจัดไว้ ปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวได้ ประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อขอความร่วมมือคุ้มครองพยาน จัดให้มีการติดต่อ สอบถามความเป็นอยู่ หรือตรวจสถานที่พักอาศัยอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติตามเงื่อนไขในการคุ้มครองพยาน และวิธีอื่นใดที่อภิปดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายเห็นว่าเหมาะสม

5. การคุ้มครองพยานอาจสิ้นสุดลง เมื่อมีเหตุดังนี้ คือ ผู้รับการคุ้มครองตาย ผู้รับการคุ้มครองร้องขอให้ยุติการคุ้มครองเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้รับการคุ้มครองฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดโดยไม่มีเหตุสมควร ผู้รับการคุ้มครองหรือผู้ให้ความยินยอมแทนผู้รับการคุ้มครองเพิกถอนการให้ความยินยอม พฤติการณ์หรือสถานภาพของผู้รับการคุ้มครองเปลี่ยนแปลงไปและไม่มี ความจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองหรือมีอาจให้ความคุ้มครองอีกต่อไป พยานไม่ยอมให้ ถ้อยคำหรือไม่ยอมให้การโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดพยานในความผิดฐาน แจ้งข้อความอันเป็นเท็จ เบิกความเท็จในการพิจารณาคดี เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้รับแจ้งจากผู้ร้องขอว่าประสงค์ให้การคุ้มครองสิ้นสุดลง

เมื่อปรากฏเหตุตามข้างต้นก็จะเป็นผลให้การคุ้มครองสิ้นสุดลงได้ โดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือหัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานทำหนังสือรายงานพร้อมความเห็นเสนออภิปดีเพื่อขอให้การคุ้มครองสิ้นสุดลงโดยเร็ว เมื่อมีการสั่งให้การคุ้มครองสิ้นสุดลงพนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องมีหนังสือแจ้งไปยังผู้ได้รับการคุ้มครองและหน่วยงานคุ้มครองพยานเพื่อยกเลิกการคุ้มครองทันที

6. ในกรณีผู้ร้องขอหรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเห็นว่าควรใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครอง พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะทำรายงานพร้อมความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรี เพื่อมีคำสั่งให้มีการคุ้มครองพยานตามมาตราการพิเศษ เมื่อมีการยื่นขอคุ้มครองตามมาตราการพิเศษแล้ว ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะดำเนินการตามมาตรการคุ้มครองทั่วไป ไปพลางก่อนได้จนกว่ารัฐมนตรีจะมีคำสั่งให้มีการคุ้มครองตามมาตราการพิเศษ

7. เมื่อรัฐมนตรีมีคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่รับคำร้องรีบแจ้งคำสั่งนั้นไปยังผู้ร้องขอทราบโดยเร็ว และประสานกับหน่วยงานคุ้มครองพยานที่เกี่ยวข้อง และเมื่อปรากฏเหตุที่ทำให้การคุ้มครองตามมาตราการพิเศษสิ้นสุดลงให้พนักงาน

สอบสวนคดีพิเศษหรือหัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองทำหน้าที่สื่อรายงานพร้อมความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เพื่อมีคำสั่งให้การคุ้มครองตามมาตรการพิเศษสิ้นสุดลง

2.3.2 ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยกำหนดแนวทางปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2548

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาตินี้ได้ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยวางระเบียบไว้ดังนี้

1. การให้ความคุ้มครองความปลอดภัยให้ดำเนินการโดย จัดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความปลอดภัยแก่พยาน การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยถึงการคุ้มครองพยาน รวมทั้งชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ตามความเหมาะสมแก่สภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต้องได้รับความยินยอมจากพยานโดยลงลายมือชื่อเป็นหนังสือ

2. พยานที่จะได้รับความคุ้มครองให้ได้รับความปลอดภัยตามระเบียบนี้ หมายถึงพยานซึ่งจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพยาน แต่มิให้รวมถึงจำเลยที่อ้างตนเป็นพยาน

3. คำร้องขอรับการคุ้มครองพยานให้ทำเป็นหนังสือตามแบบที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนด ในกรณีที่พยานร้องขอด้วยวาจา ให้เจ้าหน้าที่จัดทำคำร้องให้พยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

4. การยกเลิกการให้ความคุ้มครองพยาน การคุ้มครองพยานจะสิ้นสุดเมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด คือ เมื่อพยานถึงแก่ความตาย พยานร้องขอหรือไม่ให้ความยินยอมหลังจากที่ได้รับความคุ้มครองแล้ว พยานไม่ให้ความร่วมมือในการคุ้มครอง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้พยานไม่ได้รับความปลอดภัย พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานที่เปลี่ยนแปลงไป พยานไม่ยอมให้การเป็นพยานโดยไม่มีเหตุอันควร เมื่อมีหลักฐานแน่ชัดว่าพยานได้ให้การเท็จ

5. ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติรักษาการตามระเบียบนี้และให้มีอำนาจในการออกคำสั่งหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อการดำเนินการตามระเบียบ ซึ่งก็ได้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการ ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2548 ดังนี้

1) คดีอาญาที่พยานน่าจะไม่ได้ได้รับความปลอดภัย ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะให้ความคุ้มครอง ได้แก่ (1) คดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป (2) คดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปและผู้กระทำผิดหรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดหรือผู้ต้องสงสัยเป็นผู้มีอิทธิพลเกี่ยวกับคดีอาญา 15 ประเภท เช่น กลุ่มผู้มีอิทธิพลเกี่ยวกับยาเสพติด กลุ่มผู้มีอิทธิพลลักลอบค้าอาวุธ กลุ่มผู้มีอิทธิพลในการฮั้วประมูลและขัดขวางการเสนอ/แข่งขันราคาในการประมูลงานของทางราชการ เป็นต้น (3) คดีอาญาที่เห็นว่าพยานอาจจะไม่ได้ได้รับความปลอดภัยและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเห็นสมควรให้คุ้มครอง

2) คำร้องขอให้มีการคุ้มครองให้ทำเป็นหนังสือ

3) ผู้ที่มีอำนาจอนุมัติการคุ้มครองพยาน กรณีพยานในคดีอาญาตาม(1)และ(2) ให้พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนหรือสอบสวนคดีอาญา รายงานขออนุมัติต่อผู้บังคับการหรือผู้รักษาการแทน เป็นผู้อนุมัติการคุ้มครอง เป็นระยะเวลาไม่เกิน 7 วัน หากมีความจำเป็นคุ้มครองพยานเกินกว่า 7 วัน ให้ผู้บังคับการหรือผู้รักษาการแทน อนุมัติต่อไปได้อีกไม่เกิน 14 วัน หากมีความจำเป็นให้ความคุ้มครองเกินกว่า 14 วัน ให้ผู้บัญชาการหรือผู้รักษาการแทนอนุมัติได้ไม่เกิน 60 วัน หากต้องการให้ความคุ้มครองเกินกว่า 60 วัน ให้ขออนุมัติต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายส่วนกรณี(3) ให้รีบรายงานและขออนุมัติต่อผู้บัญชาการโดยเร็ว

4) กรณีต้องให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ ให้ดำเนินการตามข้างต้นไปพลางก่อน แล้วให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบรายงานตามลำดับชั้น เพื่อขออนุมัติต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

(5) ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนเพื่อการคุ้มครองพยาน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการขออนุมัติต่อผู้มีอำนาจทางโทรศัพท์ โทรสารหรือเครื่องมือสื่อสารอื่นใดก็ได้ แล้วรายงานเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้มีอำนาจอนุมัติ

(6) เมื่อได้รับการอนุมัติการคุ้มครองพยานให้พนักงานผู้รับผิดชอบแจ้งให้ผู้รับการคุ้มครองทราบโดยเร็วและรีบดำเนินการคุ้มครองทันที

(7) ผู้มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยาน ให้หัวหน้าสถานีตำรวจที่รับผิดชอบคดีอาญาที่มีการร้องขอให้ความคุ้มครองจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความคุ้มครอง ณ สถานที่ที่พยานอยู่หรือสถานที่อื่นใดตามที่เห็นสมควร หากพยานมีที่อยู่หรือพักอาศัยนอกเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบให้หัวหน้าสถานีตำรวจที่รับผิดชอบพื้นที่ที่พยานอาศัยอยู่หรือพักอาศัยจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความคุ้มครองแก่พยานเมื่อมีการร้องขอจากหัวหน้าสถานีตำรวจที่รับผิดชอบในคดีอาญาที่ต้องให้ความคุ้มครองพยาน ในกรณีจำเป็นหรือพิจารณาว่า หากพยานพักอาศัยอยู่ที่ที่พักอาศัยของตนเองอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ก็ให้จัดสถานที่ที่ปลอดภัยให้พยานอยู่ก็ได้

กรณีที่หน่วยงานที่ต้องการให้ความคุ้มครองพยานไม่ได้เป็นสถานีตำรวจภูธรหรือสถานีตำรวจนครบาล ให้หัวหน้าหน่วยงานพิจารณาจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจภายในหน่วยงานของตนไปคุ้มครองพยาน

2.3.3 ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547

ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยได้มีการวางระเบียบไว้ดังนี้

1. พยานที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้ระเบียบนี้ หมายความว่า พยานบุคคลซึ่งจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน

2. ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่พยานหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน อาจไม่ได้รับความปลอดภัย พยานหรือบุคคลดังกล่าวอาจได้รับความคุ้มครองตามที่สมควรจากเจ้าพนักงาน เมื่อพยานหรือบุคคลซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องขอต่อเจ้าพนักงานหรือสำนักงาน

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเห็นสมควร ทั้งนี้ การร้องขอต้องได้รับความยินยอมจากพยานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งความยินยอมต้องชัดแจ้งและเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมลงลายมือชื่อ

3.เจ้าพนักงานหรือสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะพิจารณาให้ความคุ้มครองที่เห็นเป็นการสมควรได้ต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าคดีตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นเป็นคดีที่มีความสำคัญ หรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเห็นสมควร และเจ้าพนักงานได้ดำเนินการสืบสวนเองหรือร่วมดำเนินการสืบสวนกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดซึ่งสังกัดอยู่ในหน่วยงานอื่น

4. เมื่อเจ้าพนักงานได้รับคำร้องขอคุ้มครองพยาน ให้พิจารณาส่งคำร้องนั้นต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยเร็ว แต่ไม่เกิน 15 วันนับแต่วันที่รับคำร้องนั้น และเมื่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดออกใบรับคำร้องแล้วให้เจ้าพนักงานส่งหรือมอบสำเนาใบรับคำร้องแก่ผู้ยื่นคำร้องภายใน 15 วัน นับแต่วันที่รับใบรับคำร้อง เมื่อสำนักงานได้รับคำร้องแล้วให้พิจารณาส่งคำร้องนั้นต่อคณะกรรมการพิจารณาโดยเร็ว แต่ไม่เกิน 15 วันนับแต่วันที่รับคำร้องนั้น และให้สำนักงานออกใบรับให้พยานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

5. ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ก่อนที่คณะกรรมการการก่อกวนการให้ความคุ้มครองพยาน เจ้าพนักงานหรือสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแล้วแต่กรณีโดยอนุมัติจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้ความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควรแก่พยานหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน เมื่อเลขาธิการมีคำสั่งในภายหลังเป็นประการใด ให้เจ้าพนักงานหรือสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนการอันใดที่เจ้าพนักงานหรือสำนักงานได้กระทำเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยานหรือบุคคลดังกล่าวนี้

6. เมื่อคณะกรรมการการก่อกวนการให้ความคุ้มครองพยานได้รับคำร้องหรือคำขอจากสำนักงาน ให้คณะกรรมการพิจารณาและมีความเห็นพร้อมด้วยเหตุผลว่าสมควรให้ความคุ้มครองตามคำร้องหรือคำขอหรือไม่โดยเร็วแต่ไม่เกิน 15 วันนับแต่วันที่รับคำร้องแล้วเสนอไปยังเลขาธิการ เพื่อพิจารณามีคำสั่งให้อยู่ในความคุ้มครอง

7. เมื่อเลขาธิการพิจารณาความเห็นของคณะกรรมการเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองตาม คำร้อง และมีคำสั่งประการใดแล้ว ให้สำนักงานแจ้งคำสั่งพร้อมเหตุผลและสิทธิการอุทธรณ์ให้แก่ พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวน สอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาลทราบ ทั้งนี้ ให้เลขาธิการมีคำสั่งภายใน 30 วันนับแต่ วันที่สำนักงานได้รับคำร้อง คำสั่งจะต้องมีรายละเอียด เช่น วิธีการที่จะให้ความคุ้มครอง ระยะเวลาที่จะให้ความคุ้มครอง เงื่อนไขในการปฏิบัติของผู้ที่ได้รับความคุ้มครองทั้งก่อน ขณะและ หลัง รวมทั้งความรับผิดชอบใดๆที่อาจเกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนเงื่อนไขที่กำหนด เป็นต้น

8. วิธีการที่จะให้ความคุ้มครองพยานมีดังนี้ จัดให้อยู่ในอารักขา จัดให้อยู่หรือพักอาศัยใน สถานที่ที่ปลอดภัย จัดให้มีการติดต่อ สอบถามความเป็นอยู่ หรือตรวจสถานที่ที่อยู่หรือที่พักอาศัย อย่างสม่ำเสมอ ดำเนินการอื่นใดตามที่เลขาธิการเห็นสมควร ทั้งนี้เจ้าพนักงานต้องจัดให้มี มาตรการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวได้

9. ความคุ้มครองอาจสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ พยาน ดังกล่าวร้อง ขอให้ยุติการคุ้มครอง หรือขอเพิกถอนความยินยอม พยานฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ เลขาธิการกำหนดไว้ในคำสั่งคุ้มครองโดยไม่มีเหตุอันควร พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัย เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงกรณีที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องให้ความคุ้มครองอีกต่อไป พยานไม่ให้การ เป็นพยานโดยไม่มีเหตุสมควร ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้ง ข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความเท็จ เมื่อปรากฏเหตุดังกล่าวข้างต้น ให้เจ้าพนักงาน หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบแจ้งสำนักงานเพื่อเสนอเลขาธิการพิจารณามีคำสั่งสิ้นสุดการคุ้มครองนั้น

10. คำสั่งสิ้นสุดการคุ้มครองให้เจ้าพนักงานหรือสำนักงาน แจ้งแก่พยานหรือบุคคลที่ เกี่ยวข้องทราบโดยเร็ว แต่ไม่เกิน 15 วันนับแต่วันที่มีคำสั่ง

11. ในกรณีที่พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยได้เปลี่ยนแปลงไปจนไม่เหมาะสมหรือไม่ อาจให้ความคุ้มครองต่อไปได้ และจำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ให้เจ้า พนักงานหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบรายงานเลขาธิการเพื่อพิจารณามีคำสั่งให้เจ้าพนักงานหรือ สำนักงานดำเนินการ ให้ผู้ยื่นคำร้องนั้นได้ยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่ง ได้รับมอบหมายโดยเร็ว

บทที่ 3

มาตรการในการคุ้มครองพยานตามกฎหมายต่างประเทศ

นอกจากกฎหมายคุ้มครองพยานของไทยแล้ว ต่างประเทศก็มีกฎหมายคุ้มครองพยานเช่นกัน ซึ่งก็เพื่อให้พยานเกิดความปลอดภัยมากที่สุด โดยต่อไปจะทำการศึกษามาตรการในการคุ้มครองพยานตามกฎหมายต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการคุ้มครองพยานตามกฎหมายไทยต่อไป

3.1 สหรัฐอเมริกา

การให้ความคุ้มครองของสหรัฐอเมริกานั้นเริ่มจากการต้องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเพื่อให้สอดคล้องกับประสิทธิภาพในการบริหารงานกระบวนการยุติธรรม โดยจัดให้มีการคุ้มครองพยานทั้งก่อนและหลังกระบวนการพิจารณาคดี จึงได้บัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อที่จะคุ้มครองพยาน โดยบัญญัติใน USC.title 18 part 2 chapter 224§3512

แนวทางการคุ้มครองพยานของสหรัฐอเมริกา ใช้เพื่อป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและคดีความผิดร้ายแรงอื่นๆ รวมทั้งความผิดด้านการขัดขวางความยุติธรรมนั้น เป็นมาตรการแบบพิเศษที่จะนำพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน ภายใต้การดำเนินการของ United State Marshall ร่วมกับสำนักงานอัยการ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ หรือแนวทางในการบริหารจัดการ¹

3.1.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการคุ้มครองพยาน

หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการคุ้มครองพยานมีทั้งหมด 3 หน่วยงาน คือ

¹ มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล , การประชุมวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพค เมืองทองธานี ปากเกร็ด นนทบุรี , 6-7 กันยายน 2547.

1. The United State Marshals Service (U.S.Marshals) มีหน้าที่ให้ความปลอดภัย สุขภาพอนามัยที่ดีกับพยานที่เข้าร่วมโครงการที่ไม่ได้เป็นผู้ต้องขัง แม้จะเป็นผู้กระทำความผิดก็ คุ่มครอง โดยหน้าที่สำคัญ คือ ช่วยพยานในการหางานทำที่เหมาะสม ให้ความช่วยเหลือในการหา ที่พักอาศัย ออกเอกสารราชการใหม่สำหรับพยานและครอบครัวที่เปลี่ยนชื่อ จัดให้พยานหรือ ครอบครัวที่มีปัญหาทางสุขภาพได้พบและปรึกษานักจิตวิทยาหรือจิตแพทย์ หรือนักสังคม สงเคราะห์

2. The Office of Enforcement Operations (OEO) ทำหน้าที่รับบุคคลเข้าสู่โครงการ คุ่มครองพยาน โดยพยานนั้นต้องอยู่ในอันตรายอันเนื่องมาจากการเบิกความในความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย องค์การอาชญากรรมหรือความผิดร้ายแรงอื่นๆ

3. The Federal Bureau of Prisons (BOP) หรืองานราชทัณฑ์สหรัฐอเมริกา ทำหน้าที่ ดูแลพยานที่ได้รับความคุ้มครองที่เป็นผู้ต้องขัง

โดยอำนาจสั่งการสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องคุ้มครองพยานจะขึ้นอยู่กับรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรมสหรัฐฯ นอกจากนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอาจมอบอำนาจให้บุคคลอื่น ปฏิบัติงานแทนได้

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอาจสั่งให้มีการย้ายที่อยู่และสั่งมาตรการคุ้มครอง พยานอื่นๆ คือ การดำเนินคดีที่เกี่ยวกับองค์การอาชญากรรมหรือความผิดร้ายแรงอื่นๆ และ รัฐมนตรีจะต้องออกแนวทางการพิจารณาประเภทคดีที่พยานอาจได้รับความคุ้มครอง พยานที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอาจสั่งมาตรการคุ้มครอง คือ พยานของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาหรือ พยานของรัฐบาลมลรัฐ เงื่อนไขในการออกคำสั่งคุ้มครองพยานของรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ยุติธรรม คือพิจารณาแล้วเห็นว่า พยานอาจถูกระทำรุนแรงจากการเป็นพยานในคดีหรือความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม ที่บัญญัติไว้ใน Chapter 73 ของ USC หรือความผิดอื่นที่คล้ายคลึงกัน อาจถูกกระทำขึ้นจากการเป็นพยานในคดี

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอาจสั่งให้มีการย้ายที่อยู่หรือสั่งมาตรการคุ้มครองอื่นๆ กับครอบครัวของพยานหรือบุคคลใกล้ชิดกับพยาน เมื่อครอบครัวของพยานหรือบุคคลใกล้ชิดกับ พยานอาจได้รับอันตรายจากการที่พยานได้เข้าร่วมเบิกความในคดี รัฐบาลสหรัฐอเมริกาและ เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลรวมทั้งลูกจ้างไม่มีความรับผิดชอบทางแพ่งสำหรับคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ คุ้มครองพยานหลักฐาน เช่น คำสั่งอนุมัติหรือไม่อนุมัติการคุ้มครองพยาน

3.1.2 มาตรการคุ้มครองพยาน

USC.title 18 part 2 chapter 224 §3521 (b)(1) ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ออกคำสั่งที่จำเป็นเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และการคุ้มครองสุขภาพ ความปลอดภัย และสวัสดิการของพยาน ครอบครัวและบุคคลใกล้ชิด รวมทั้งสวัสดิภาพทางจิต การปรับตัวเข้ากับสังคม ตลอดระยะเวลาที่อันตรายเป็นอยู่ โดยเจ้าพนักงานจะออกคำสั่งดังต่อไปนี้ ให้กับพยานครอบครัวหรือคนที่เกี่ยวข้อง²

1. จัดหาเอกสารที่จำเป็นในการเปลี่ยนชื่อและข้อมูลทางทะเบียนราษฎรใหม่
2. ให้ที่พำนักกับพยานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. ให้การขนส่งเครื่องใช้และทรัพย์สินส่วนตัวไปยังที่พำนักแห่งใหม่
4. ให้ค่าเลี้ยงชีพที่เพียงพอกับการดำเนินชีวิตปกติที่กำหนดโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
5. การดำเนินการช่วยให้พยานมีงานทำ
6. ให้ความช่วยเหลืออื่นๆที่ช่วยให้พยานช่วยเหลือตนเองได้
7. เปิดเผยหรือปกปิดชื่อ ที่อยู่หรือข้อมูลอื่นใดของบุคคลที่ได้รับความคุ้มครอง
8. คุ้มครองความลับของชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ของบุคคลสำหรับการลงทะเบียนประวัติอาชญากรรมภายใต้กฎหมายสหรัฐอเมริกาหรือกฎหมายของมลรัฐ
9. ยกเว้นการจ่ายค่าบริการต่างๆที่เกี่ยวกับสถานที่พักอาศัย

3.1.3 กระบวนการในการดำเนินการ

ความผิดที่เข้าร่วมโครงการคุ้มครองพยานได้ต้องเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม เช่น ฆ่าคนโดยเจตนา ลักพาตัว การพนัน วางเพลิงเผาทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ติดสินบน เจ้าพนักงาน ความผิดเกี่ยวกับการบั่นทอน ความผิดเกี่ยวกับวัตถุลามกอนาจาร เป็นต้น การค้า

² สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง แนวทางการดำเนินการตามมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546” ปีงบประมาณ 2551 ครั้งที่ 1 ณ โรงแรมอมารี ดอนเมือง แอร์พอร์ต กรุงเทพฯ , 10 กรกฎาคม 2551.

ยาเสพติด หรือความผิดอาญาร้ายแรงอื่น หรือในคดีแพ่งซึ่งมีพฤติการณ์ในการข่มขู่ให้พยานในคดีแพ่งได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

การเข้าสู่โครงการ เริ่มจากเจ้าหน้าที่ตำรวจมลรัฐหรือสหรัฐเป็นผู้ส่งคำร้องขอความคุ้มครองต่อ Office of Enforcement Operation (OEO) ซึ่งอยู่ในกระทรวงยุติธรรม โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้บังคับบัญชา โดยที่การยื่นคำขอของพยานต้องระบุถึงคำให้การเป็นพยาน ภัยที่พยานได้รับการข่มขู่และความเสี่ยงใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นแก่ชุมชนใหม่ที่พยานจะเข้าไปอยู่

เมื่อได้รับคำขอแล้ว OEO จะประสานเพื่อให้พยานได้สัมภาษณ์จาก U.S.Marshals โดย U.S.Marshals จะเป็นผู้ที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เบื้องต้น เพื่อพยานจะได้ทราบว่าชีวิตพยานจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรหากเข้าสู่การคุ้มครองพยาน และ U.S.Marshals จะประสานงานเพื่อให้พนักงานอัยการได้สัมภาษณ์พยานโดยตรงและเสนอต่ออัยการว่าควรให้พยานเข้าสู่โครงการหรือไม่ และส่งคำแนะนำไปยัง OEO แต่ก่อนที่รัฐมนตรีจะอนุมัติ จะต้องมีการดำเนินการดังนี้³

- 1.ได้รับข้อมูลที่แสดงถึงความเหมาะสมของพยานในการเข้าสู่โครงการ เช่น เคยมีประวัติอาชญากรรมหรือไม่ รวมทั้งประเด็นทางกายภาพของบุคคล
- 2.รัฐมนตรีจะต้องจัดทำกรประเมินเป็นลายลักษณ์อักษรในแต่ละคดี โดยประเมินถึงความสำคัญของการสอบสวนหรือคดีที่พยานจะไปเบิกความ อันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลที่อยู่ในชุมชนที่พยานจะไปพำนัก

³ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง แนวทางการดำเนินการตามมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546” ปีงบประมาณ 2551 ครั้งที่ 1 ณ โรงแรมอมารี ดอนเมือง แอร์พอร์ต กรุงเทพฯ , 10 กรกฎาคม 2551.

หากว่ารัฐมนตรีเห็นว่าพยานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอาจได้รับอันตรายเร่งด่วน ซึ่งการทำให้มีการประเมินด้วยลายลักษณ์อักษร กระบวนการตัดสินใจ และการจัดทำบันทึกความตกลงนั้น อาจจะไม่ทันท่วงที รัฐมนตรีอาจสั่งให้มีมาตรการคุ้มครองพยานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นการชั่วคราวได้ ซึ่งภายหลังจากการสั่งให้มีการคุ้มครองชั่วคราวแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม จะต้องจัดให้มีการประเมินด้วยลายลักษณ์อักษร กระบวนการตัดสินใจและการจัดทำบันทึกข้อตกลงอย่างไม่ชักช้า⁴

3.พิจารณาว่าความจำเป็นของคำเบิกความของพยานที่ได้รับความปลอดภัยนั้นมีมากกว่าอันตรายที่เกิดขึ้นกับสาธารณชน รัฐมนตรีจะไม่สั่งให้มีการคุ้มครองพยานหากอันตรายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายมีมากกว่าความจำเป็นที่พยานต้องเบิกความ

4.หลังจากพิจารณาให้พยานได้เข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานแล้ว รัฐมนตรีจะจัดให้พยานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องทำบันทึกข้อตกลง ซึ่งข้อตกลงมีสาระสำคัญ เช่น ข้อตกลงที่กำหนดให้พยานต้องเบิกความหรือให้ข้อมูลกับหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการดำเนินคดีทุกประเภท ข้อตกลงที่จะไม่กระทำผิดอาญา ข้อตกลงที่จะพยายามหลีกเลี่ยงการถูกแกะรอยและติดตามจากผู้อื่น ข้อตกลงที่จะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งให้ความคุ้มครองพยาน ข้อตกลงที่ต้องเปิดเผยหน้าที่และความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานต่าง ๆ ข้อตกลงที่จะต้องแจ้งกิจกรรมและที่อยู่ของตนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้มีการกำหนดโทษสำหรับพยานบุคคลที่ไม่ปฏิบัติตาม รวมไปถึงบุคคลอื่นที่นำเอาข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานไปเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต

อย่างไรก็ตามเงื่อนไขในการคุ้มครองพยานมิได้จำกัดเฉพาะประโยชน์ของคำให้การในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบุคคลที่ให้ข้อมูลในทางลับ เช่น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายหรือการจารกรรมข้อมูลด้วย⁵

⁴ USC.title 18 part 2 chapter 224§3521

⁵ มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล , การประชุมวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพค เมืองทองธานี ปากเกร็ด นนทบุรี , 6-7 กันยายน 2547.

ภายหลังจากที่พยานบุคคลได้เข้าเงื่อนไขของการคุ้มครองพยานแบบพิเศษแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพยานในคดีค้ายาเสพติด คดีก่อการร้ายและคดีที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม พยานจะได้รับความคุ้มครองโดยการย้ายที่อยู่ ใช้ชื่อใหม่ หลักฐานทางทะเบียนใหม่ ได้รับการฝึกอบรมอาชีพ เป็นต้น

3.1.4 การสิ้นสุดการคุ้มครองพยาน

รัฐมนตรีอาจสั่งยุติการคุ้มครองพยานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ถ้าผู้ได้รับความคุ้มครองฝ่าฝืนบันทึกความตกลงอย่างมีนัยสำคัญ ผู้ได้รับความคุ้มครองให้ข้อมูลอันเป็นเท็จ แต่ก่อนที่จะสั่งยุติ รัฐมนตรีจะต้องส่งหนังสือแจ้งการยุติการคุ้มครองพยานไปยังผู้ได้รับความคุ้มครองพร้อมทั้งเหตุผลแห่งการยุติการคุ้มครอง โดยคำสั่งยุติการคุ้มครองพยานไม่อาจถูกฟ้องร้องต่อศาลได้

3.2 ออสเตรเลีย

กฎหมายคุ้มครองพยานของออสเตรเลียบัญญัติใน The Witness Protection Act 1994 โดยมีหน่วยงานตำรวจแห่งชาติ (The Commissioner of the Australian Federal Police) เป็นผู้รับผิดชอบโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ โดย The Commissioner เป็นผู้มีอำนาจแต่ผู้เดียวในการตัดสินใจให้พยานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน

“พยาน” หมายความว่า

(ก) บุคคลใดซึ่งได้ให้หรือตกลงที่จะให้พยานหลักฐานในนามของราชมณฑลภายใต้อำนาจแห่งเครื่องจักรภาพหรือแห่งมลรัฐหรือแห่งราชอาณาจักรอันใดอันหนึ่งเกี่ยวกับ

(1) กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือ

(2) การไต่สวนหรือการพิจารณาต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการโดยรัฐมนตรีในราชกิจจานุเบกษาตามที่บทบัญญัตินี้จะใช้บังคับ หรือ

(ข) บุคคลใดซึ่งได้ให้หรือตกลงที่จะให้พยานหลักฐานอย่างอื่นใดนอกจากที่ระบุไว้ในวรรค

(ก) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการก่อหรือมีพฤติการณ์ว่าจะก่ออาชญากรรมอันเป็นความผิดต่อกฎหมายแห่งเครื่องจักรภาพหรือกฎหมายแห่งมลรัฐหรือแห่งราชอาณาจักรอันใดอันหนึ่ง หรือ

(ค) บุคคลใดผู้ซึ่งได้ทำคำให้การต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจแห่งรัฐบาลกลางหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับ การแต่งตั้งเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อกฎหมายแห่งเครือจักรภพ หรือกฎหมายแห่งมลรัฐหรือ กฎหมายแห่งราชอาณาจักรนาอิคัม หรือ

(ง) บุคคลใดผู้ซึ่งร้องขอความคุ้มครองหรือความช่วยเหลืออื่นใดภายใต้โครงการคุ้มครอง พยานแห่งชาติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดๆก็ตาม

(จ) บุคคลใดผู้ซึ่งมีความสัมพันธ์หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคลใดที่อาจร้องขอความ คุ้มครองหรือความช่วยเหลือภายใต้โครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ

พยานที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้โครงการคือบุคคลที่ให้พยานหลักฐานหรือตกลงที่ จะให้พยานหลักฐานแก่รัฐบาลออสเตรเลียหรือมลรัฐ ในการดำเนินคดีอาญา หรือในการดำเนิน กระบวนการพิจารณาอื่นที่รัฐมนตรีประกาศ นอกจากนี้ยังรวมถึงบุคคลใกล้ชิดด้วย

3.2.1 มาตรการในการคุ้มครองพยาน

กฎหมายคุ้มครองพยานของออสเตรเลียกำหนดมาตรการคุ้มครองพยานดังนี้คือ

1. การให้พยานมีชื่อตัว ชื่อสกุลใหม่
2. อนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีชื่อสมมติในการปฏิบัติงาน
3. ย้ายที่อยู่พยาน
4. ให้สิ่งอำนวยความสะดวกแก่พยาน
5. ให้การขนส่งทรัพย์สินของพยานไปยังที่อยู่ใหม่
6. ให้เงินค่าครองชีพกับพยาน
7. ให้เงินค่าช่วยเหลืออื่นๆ
8. ให้ความช่วยเหลือพยานในการทำงานหรือการศึกษา
9. ให้ความช่วยเหลืออื่นๆที่ทำให้พยานพึ่งพาตนเองได้ หรือที่ทำให้มั่นใจได้ว่า

พยานได้รับความปลอดภัย

3.2.2 วิธีพิจารณาออกคำสั่งคุ้มครองพยาน

กฎหมายคุ้มครองพยานของออสเตรเลียได้กำหนดวิธีพิจารณาออกคำสั่งไว้อย่างละเอียด ดังนี้

1. หน้าที่ของพยานต้องเปิดเผยข้อมูล

ก่อนที่ The Commissioner จะประเมินว่าพยานควรเข้าสู่โครงการหรือไม่ พยานจะต้องเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นทุกประการ เพื่อใช้ประกอบการประเมิน ซึ่งต้องเป็นที่พึงพอใจแก่ The Commissioner ว่าพยานได้เปิดเผยข้อมูลต่างๆครบถ้วนแล้ว โดยข้อมูลที่พยานต้องเปิดเผย เช่น หน้าที่ต่างๆตามกฎหมายที่พยานมีอยู่ หนี้สินที่พยานมีอยู่ รวมทั้งหนี้ตามความรับผิดชอบทางภาษีอากร ประวัติอาชญากรรมของพยาน คดีแพ่งทั้งปวงที่พยานเป็นโจทก์หรือจำเลยอยู่ในศาล เป็นต้น ซึ่งถ้าข้อมูลที่ให้ไม่เพียงพอกฎหมายก็บัญญัติห้ามมิให้สั่งคุ้มครองพยาน

2. หลักเกณฑ์การพิจารณาเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน

The Commissioner อาจสั่งให้มีการคุ้มครองพยานได้ต่อเมื่อครบองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) The Commissioner เห็นว่าพยานนั้นควรจะได้รับคุ้มครอง โดยจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ คือ

- (1) พยานมีประวัติอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงหรือไม่ ซึ่งประวัติการใช้ความรุนแรงนั้นอาจมีผลต่อสาธารณชน
- (2) ผลการตรวจสภาพร่างกายและจิตใจของพยานที่จะประเมินความเหมาะสมของพยานที่จะเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน
- (3) ความสำคัญของคดีที่พยานต้องเบิกความ
- (4) ความสำคัญของพยานที่ได้รับความคุ้มครอง
- (5) มีวิธีการอื่นที่จะคุ้มครองพยานหรือไม่
- (6) ธรรมชาติของการรับรู้อันตรายของพยาน
- (7) ความสัมพันธ์กับพยานอื่นๆที่ควรถูกประเมิน

2) พยานให้ความยินยอมเข้าสู่โครงการความคุ้มครอง

3) พยานได้ลงนามในบันทึกข้อตกลง ซึ่งถ้าพยานมีอายุไม่ถึง 18 ปีหรือมีความบกพร่องเรื่องความสามารถในการทำนิติกรรม บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้แทนโดยชอบธรรมจะเป็นผู้ลงนามแทน

3.2.3 การทำบันทึกข้อตกลง

หลังจากที่มีการพิจารณาให้พยานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าสู่การคุ้มครองพยานแล้ว กฎหมายกำหนดให้มีการทำบันทึกข้อตกลง เพื่อที่จะอธิบายหลักเกณฑ์พื้นฐานที่พยานเข้าสู่ความคุ้มครอง กำหนดรายละเอียดการให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือต่างๆ และกำหนดหน้าที่ให้พยานต้องปฏิบัติ รวมทั้งการแจ้งให้พยานทราบล่วงหน้าว่าการฝ่าฝืนเงื่อนไขในความตกลงดังกล่าวอาจนำไปสู่การยกเลิกการคุ้มครองพยาน ซึ่งในบันทึกข้อตกลงมีรายละเอียดดังนี้

1. เงื่อนไขต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองพยานหรือช่วยเหลือพยานและการฝ่าฝืนเงื่อนไขที่นำไปสู่การเพิกถอนโครงการให้ความคุ้มครอง เช่น การกระทำผิดอาญาหรือการกระทำใดๆ ที่บันทึกความเข้าใจห้ามไว้ หรือการกระทำให้เกิดความเสียหายต่อโครงการคุ้มครองพยาน

2. ความตกลงของพยานที่จะไม่ทำการใดๆ เป็นการทำให้เกิดความเสียหายต่อมาตรการให้ความปลอดภัยของพยาน

3. ความตกลงของพยานที่จะทำตามคำแนะนำของ The Commissioner ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน

4. ความตกลงของพยานที่จะยอมเข้ารับการตรวจร่างกายหรือจิตใจเมื่อได้รับการร้องขอจาก The Commissioner และรายงานผลการตรวจให้ The Commissioner ทราบ รวมทั้งการยินยอมเข้าสู่มาตรการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

5. รายละเอียดหน้าที่ตามกฎหมายของพยาน รวมทั้งหน้าที่ในครอบครัว และหนี้ในทางภาษี หน้าที่อื่นๆ ของพยาน รวมทั้งสัญญาต่างๆ ในนามพยาน

6. รายงานทางการเงินของพยาน

7. ความตกลงของพยานที่จะเปิดเผยให้ The Commissioner ทราบถึงคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีล้มละลายของพยานที่อาจเกิดขึ้นหลังจากพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานแล้ว

เมื่อพยานได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็ยอมแสดงว่าพยานเริ่มเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานแล้ว

3.2.4 การสิ้นสุดการคุ้มครองพยาน

ในกฎหมายคุ้มครองพยานของออสเตรเลีย ปรากฏอยู่ใน section 18 ของ The Witness Protection Act 1994 ได้แบ่งการสิ้นสุดการคุ้มครองเป็น 2 ประการ คือ

1. The Commissioner สั่งยุติการคุ้มครองเมื่อพยานหรือผู้ได้รับความคุ้มครองแสดงความจำนงขอยุติการได้รับความคุ้มครองเป็นลายลักษณ์อักษร

2. A Deputy Commissioner สั่งยุติการคุ้มครองเมื่อมีเหตุการณ์ดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ได้รับความคุ้มครองจงใจฝ่าฝืนเงื่อนไขในบันทึกข้อตกลง
- (2) ผู้ได้รับความคุ้มครองจงใจให้ข้อมูลเป็นเท็จ
- (3) การกระทำของพยานหรือผู้ได้รับความคุ้มครองเป็นอันตรายต่อโครงการคุ้มครองพยาน
- (4) ภัยอันตรายที่เป็นฐานแห่งการคุ้มครองได้หมดไป
- (5) พยานไม่ให้การเป็นพยาน
- (6) พยานปฏิเสธที่จะลงนามในบันทึกข้อตกลงฉบับใหม่ เมื่อพยานอายุครบ 18 ปี
- (7) A Deputy Commissioner เห็นว่าไม่มีเหตุให้คุ้มครองพยานอีกต่อไป

อย่างไรก็ตามการออกคำสั่งสิ้นสุดการคุ้มครองพยานของ A Deputy Commissioner ไม่ถึงที่สุด พยานหรือผู้ได้รับความคุ้มครองอาจอุทธรณ์คำสั่งต่อ The Commissioner ได้ภายใน 28 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งสิ้นสุดการคุ้มครอง

ออสเตรเลีย มลรัฐนิวเซาท์เวลส์

1. หลักการ

กฎหมายคุ้มครองพยานของรัฐ New South Wales นี้ บัญญัติอยู่ใน New South Wales Consolidates Acts (Witness Protection Act 1995) เพื่อกำหนดแนวทางในการคุ้มครองพยาน โดยมี The Commissioner of Police เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวในการตัดสินใจว่าจะรวมพยานคนหนึ่งในโครงการคุ้มครองพยาน⁶

พยานที่ได้รับความคุ้มครอง หมายถึง บุคคลที่ได้ให้ หรือตกลงที่จะให้พยานหลักฐาน ในกระบวนการพิจารณาสำหรับการกระทำความผิด บุคคลที่ได้ให้หรือตกลงใจที่จะให้ เพราะเหตุประการอื่นนอกจากในกระบวนการพิจารณาสำหรับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรือหน้าที่ที่เป็นไปได้ของการกระทำความผิดละเมิดกฎหมายนิวเซาท์เวลส์ คอมมอนเวลท์ รัฐอื่น หรืออาณาเขต บุคคลซึ่งทำคำแถลงไปที่ The Commissioner of police สมาชิกอื่นของกิจการตำรวจ (the Police Service) หรือเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดละเมิด

⁶ New South Wales Consolidates Acts (Witness Protection Act 1995) .Section 6 (1)

กฎหมายของนิวเซาท์เวลด์ คอมมอนเวลด์ รัฐอื่น หรืออาณาเขต บุคคลซึ่งมีเหตุผลอื่น ๆ อาจจะร้องขอความคุ้มครองหรือความช่วยเหลืออื่นภายใต้ พรบ. นี้ ยังรวมถึงบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์กับพยานอาจจะร้องขอความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือได้

2. การคุ้มครองพยาน

The Commissioner of police จะพิจารณาให้คุ้มครองโดยวิธีใดจะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและสมเหตุสมผลที่จะคุ้มครองความปลอดภัยและสวัสดิการของพยาน

การกระทำการคุ้มครองกระทำโดยวิธีการดังนี้

1. การจัดการสิ่งจำเป็นที่จะกำหนดให้พยานมีหลักฐานทางทะเบียนใหม่ หรือประการอื่นที่คุ้มครองพยาน

2. การกำหนดที่อยู่ใหม่

3. การให้ที่พักอาศัยสำหรับพยาน การให้ขนส่งทรัพย์สินสำหรับพยาน

4. การให้ความช่วยเหลือทางการเงินที่สมควรแก่พยาน

5. การให้บริการพยานในลักษณะของคำแนะนำ เช่น คำแนะนำด้านจิตวิทยาและคำแนะนำทางด้านยาเสพติดและแอลกอฮอล์ การฝึกอบรมอาชีพ หรือ

6. การทำสิ่งอื่นที่ The Commissioner of police พิจารณาส่งจำเป็นที่ทำให้มั่นใจถึงความปลอดภัยของพยาน

นอกจากนี้วิธีการคุ้มครองอาจจะรวมถึงสิ่งที่ทำภายใต้กฎหมายของ Commonwealth

3. วิธีออกคำสั่งคุ้มครองพยาน

พยานอาจจะได้รับการพิจารณาให้ได้รับความคุ้มครอง ถ้า The Commissioner of Police ได้พิจารณาตัดสินใจแล้วว่าพยานควรได้รับความคุ้มครองและพยานได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจตามหลักเกณฑ์

1) การพิจารณาการยื่นขอความคุ้มครอง⁷

การที่จะตัดสินใจกำหนดให้พยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานขึ้นอยู่กับ The Commissioner of Police โดย The Commissioner of Police มีอำนาจตัดสินใจว่าจะให้พยานได้รับความคุ้มครองในโครงการคุ้มครองพยานหรือไม่ จะพิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

- (1) ความรุนแรงของการกระทำผิดที่มีหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือ คำให้การที่เกี่ยวข้อง
- (2) ลักษณะและความสำคัญของพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง
- (3) ลักษณะของอันตรายที่พยานได้รับ
- (4) ลักษณะของความสัมพันธ์ของพยานต่อพยานอื่นๆซึ่งถูกกำหนดให้รวมอยู่ในโครงการ
- (5) ถ้าการตรวจสอบ หรือ การประเมินในทางจิตวิทยาของพยานได้ถูกควบคุม ให้กำหนดความเหมาะสมของพยานสำหรับการรวมลงในโครงการ
- (6) ไม่ว่าจะมามีวิธีการทางเลือกที่ใช้การได้ของการคุ้มครองพยานหรือไม่
- (7) ไม่ว่าจะพยานจะมีประวัติอาชญากรรมหรือไม่โดยเฉพาะในแง่ของอาชญากรรมของความรุนแรงและไม่ว่าประวัตินั้นจะชี้ต่อความเสี่ยงของสาธารณะถ้าพยานถูกรวมลงในโปรแกรม และอาจจะพิจารณาไปถึงเหตุการณ์ใดๆ ซึ่ง The Commissioner of Police ได้พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้อง และพิจารณาว่ามีข้อมูลเพียงพอ

2) การทำบันทึกข้อตกลง⁸

ก่อนที่พยานจะเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานจะต้องมีการทำบันทึกความเข้าใจเพื่อกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของพยานโดยบันทึกความเข้าใจนั้น

พยานจะได้รับความคุ้มครองอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน เมื่อ The Commissioner of Police ได้ลงนามในบันทึกข้อตกลง ทันทีหลังจากการลงนามในข้อตกลง The Commissioner of Police ต้องแจ้งผู้เข้าร่วมเกี่ยวกับประเด็นที่มีการลงนามแล้ว

⁷ New South Wales Consolidates Acts (Witness Protection Act 1995) .Section 7

⁸ New South Wales Consolidates Acts (Witness Protection Act 1995) . Section 8

3) การคุ้มครองชั่วคราว (Temporary protection pending full assessment)⁹

The Commissioner of Police อาจจะให้พยานได้รับความคุ้มครองในโครงการคุ้มครองพยานเป็นการชั่วคราวก่อนได้ ซึ่งอยู่ในดุลยพินิจของ The Commissioner ที่จะพิจารณาว่าพยานต้องได้รับการคุ้มครองเป็นการด่วน The Commissioner of Police อาจจะต้องการันตีถึงความเข้าใจเป็นการชั่วคราวเพื่อที่จะได้ลงนามโดยหรือในนามของพยาน

หลักเกณฑ์ในการให้พยานได้รับความคุ้มครองในโครงการคุ้มครองพยานและการประเมินพยานสำหรับการรวมในโครงการคุ้มครองพยาน มิได้ขัดขวางการปฏิบัติตามหน้าที่ตามอำนาจของหน่วยงานใดๆ ภายใต้การคุ้มครองชั่วคราวนี้ แต่ถ้าในระยะยาวหลักเกณฑ์ดังกล่าวมิได้ปฏิบัติตามก่อนที่พยานจะถูกรวมเข้าในโครงการคุ้มครองพยาน จะต้องปฏิบัติเร็วเท่าที่จะปฏิบัติได้หลังจากที่ได้มีการรวมพยาน

4) การสิ้นสุดความคุ้มครอง¹⁰

การคุ้มครองและการช่วยเหลือที่มีขึ้นภายใต้โครงการคุ้มครองพยานอาจต้องถูกยกเลิกไปโดย The Commissioner of Police ถ้าผู้เข้าร่วมร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษรให้สิ้นสุดการ และการคุ้มครองและการช่วยเหลือที่มีขึ้นภายใต้โครงการคุ้มครองพยานอาจจะถูกยกเลิกไปโดย The Commissioner of Police ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่า

(1) ผู้เข้าร่วมละเมิดต่อเนื้อหาของบันทึกข้อตกลง หรือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับโครงการคุ้มครองพยาน

(2) ความประพฤติของผู้เข้าร่วมหรือการกระทำที่คุกคามอันมีแนวโน้มทำให้เกิดการคุกคามต่อความปลอดภัยหรือ พัวพันต่อความมั่นคงของโครงการคุ้มครองพยาน

(3) เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความจำเป็นในการคุ้มครองและความช่วยเหลือของผู้เข้าร่วมสิ้นสุดลง และคณะกรรมการมีดุลยพินิจว่าในเหตุการณ์ของแต่ละคดี การคุ้มครองและการช่วยเหลือควรจะถูกยกเลิกไป

⁹ New South Wales Consolidates Acts (Witness Protection Act 1995).section 10

¹⁰ New South Wales Consolidates Acts (Witness Protection Act 1995) .section 11

New South Wales Consolidates Acts (Witness Protection Act 1995) . Section 11 A

ออสเตรเลีย มลรัฐควีนแลนด์

กฎหมายคุ้มครองพยานของรัฐ Queensland นี้บัญญัติใน Queensland Consolidates Acts (Witness Protection Act 2000) เพื่อกำหนดแนวทางในการคุ้มครองพยาน ดังนี้

1) วิธีพิจารณาออกคำสั่งคุ้มครองพยาน

1. บุคคลที่อาจรวมอยู่ในโครงการ¹¹

ประธานอาจจะให้บุคคลหนึ่งได้รับความคุ้มครองในโครงการจากความคิดริเริ่มของประธานผู้นั้นเองหรือ จากการยื่นคำขอขององค์กรที่บังคับใช้กฎหมาย ถ้าประธานได้พิจารณาว่า

(1) บุคคลต้องการความคุ้มครองจากอันตรายที่เกิดขึ้น เพราะว่าบุคคลได้ช่วย หรือกำลังช่วย องค์กรที่บังคับใช้กฎหมาย ในการกระทำตามอำนาจหน้าที่ หรือเพราะว่าความสัมพันธ์ของบุคคล หรือ การเข้าสมาคมกับบุคคลผู้ซึ่งได้ช่วย หรือกำลังช่วยองค์กรบังคับใช้กฎหมายในการกระทำตามอำนาจหน้าที่ เช่น สมาชิกของครอบครัวหนึ่งๆ หรือการสมาคมของบุคคลหนึ่งๆซึ่งได้ช่วยองค์กรที่บังคับใช้กฎหมายในการสืบสวนทางอาญา และ

(2) เป็นการเหมาะสมที่จะรวมบุคคลนั้นลงในโครงการ

การยื่นคำขอขององค์กรผู้บังคับใช้กฎหมาย นอกจากคณะกรรมการอาจจะลงนามโดย CEO(Chief Executive Officer) ของสำนักงาน หรือ เจ้าหน้าที่ที่ได้รับอนุญาตจาก CEO(Chief Executive Officer) ของสำนักงาน ให้ลงนามในคำขอนั้น

2. การพิจารณาการยื่นขอคุ้มครอง¹²

ในการที่จะตัดสินใจว่าจะให้พยานได้รับความคุ้มครองในโครงการหรือไม่ ประธานจะต้องคำนึงถึงข้อต่อไปนี้

(1) ประวัติทางอาชญากรรมของบุคคลนั้น

¹¹ Queensland Consolidates Acts (Witness Protection Act 2000).section 6

¹² Queensland Consolidates Acts (Witness Protection Act 2000) .section 6

(2) ข้อมูลทางการแพทย์ ทางจิตวิทยา เกี่ยวกับบุคคลนั้นที่สร้างขึ้นเพื่อประจานจากความยินยอมของบุคคลนั้น

(3) ถ้าบุคคลได้ช่วยหรือกำลังช่วยองค์การที่บังคับใช้กฎหมายในการกระทำตามอำนาจหน้าที่ ความรุนแรงของการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ได้ให้หรือกำลังให้ความช่วยเหลือ

(4) ขอบเขตของการช่วยเหลือบุคคลสามารถที่จะเสนอ หรือ ได้เสนอ

(5) วิธีอื่นใดที่เป็นไปได้ในการคุ้มครองบุคคล

(6) ลักษณะของการคุกคามต่อบุคคลที่ได้รับพิจารณาโดยบุคคล หรือ ประชานที่ปรากฏอยู่

(7) ไม่ว่าบุคคลได้ร้องขอการคุ้มครองมาก่อนหน้านี้หรือไม่ ถ้าบุคคลได้รับการคุ้มครอง ลักษณะของการคุ้มครอง และสถานการณ์ที่ซึ่งการคุ้มครองได้สิ้นสุดลงตาม พระราชบัญญัตินี้ ตาม The Criminal Justice Act 1989 หรือ พระราชบัญญัติอาชญากรรม และ การประพฤติผิดปี 2001 หรือตาม กฎหมายที่คล้ายคลึงกับกฎหมายการคุ้มครองพยาน;

(8) ข้อมูลใดๆที่เปิดเผยต่อประชนถึงประเภทที่กำหนดอยู่ภายใต้ข้อบังคับ

ประชนจะต้องไม่รวมบุคคลลงในโครงการ ถ้าประชนพิจารณาเห็นว่าไม่มีข้อมูลเพียงพอที่ประชนสามารถตัดสินใจได้ว่า จะรวมบุคคลลงในโครงการหรือไม่ หรือ เป็นรางวัลสำหรับการให้หลักฐาน หรือ ให้คำกล่าวใดๆ ซึ่งถ้าประชนตัดสินใจมิให้รวมบุคคลลงในโปรแกรม ประชนจะต้องแจ้งแก่บุคคลนั้นถึงการตัดสินใจนั้น

3. ข้อตกลงในการคุ้มครอง

ถ้าประชนตัดสินใจให้รวมบุคคลลงในโครงการ ประชนจะต้องทำการจัดเตรียมข้อตกลงเกี่ยวกับการรวมบุคคลในโครงการ โดยบุคคลนั้นจะต้องลงนามในข้อตกลงในการคุ้มครองต่อหน้าของพนักงานคุ้มครองพยาน

ทั้งนี้บุคคลนั้นได้จะถูกรวมอยู่ในโครงการ และกลายเป็นพยานที่ได้รับความคุ้มครอง เมื่อข้อตกลงในการคุ้มครองนั้นได้รับการลงนามโดยประชนและบุคคลนั้น ซึ่งจะต้องเร็วเท่าที่จะเป็นไปได้หลังจากที่ข้อตกลงในการคุ้มครองได้รับการลงนามโดยพยานที่ได้รับความคุ้มครองแล้ว ถ้าพยานที่ได้รับความคุ้มครองแล้วลงนามในข้อตกลงด้วยตนเอง ประชนต้องแจ้งพยานที่ได้รับความคุ้มครองถึงการเข้าสู่โครงการ หรือมิฉะนั้นแจ้งต่อบุคคลผู้ซึ่งได้ลงนามในข้อตกลงแล้วสำหรับการคุ้มครองพยานที่รวมอยู่ของพยานที่ได้รับการคุ้มครองในโครงการ

4. การคุ้มครองชั่วคราว¹³ (Interim protection)

ถ้าประธานพิจารณาว่า บุคคลนั้นมีความต้องการการคุ้มครองใดๆที่เป็นไปได้อย่างรีบด่วน ภายใต้โครงการนี้ และประธานมิได้ตัดสินใจไม่ว่าจะรวมผู้นั้นลงในโครงการหรือไม่ ประธานอาจจะสร้างข้อตกลงของการคุ้มครอง (ข้อตกลงการคุ้มครองชั่วคราว)กับบุคคลนั้น ปรหนึ่งว่า ประธานได้ตัดสินใจที่จะรวมผู้นั้นลงในโครงการแล้ว

เร็วเท่าที่จะทำได้หลังจากที่ได้สร้างข้อตกลงชั่วคราวแล้ว ประธานจะต้องตัดสินใจว่าจะรวมผู้นั้นลงในโครงการหรือไม่ ถ้าประธานได้ตัดสินใจที่จะรวมบุคคลลงในโครงการ ประธานจะต้องสร้างข้อตกลงของการคุ้มครองแก่บุคคลนั้น เพื่อทดแทนข้อตกลงของการคุ้มครองชั่วคราว ถ้าประธานได้ตัดสินใจมิให้รวมบุคคลลงในโครงการ ประธานจะต้องสิ้นสุดการให้การคุ้มครอง ภายใต้ข้อตกลงการคุ้มครองชั่วคราวด้วยการแจ้งต่อบุคคลนั้น

5. การสิ้นสุดการคุ้มครอง

พยานที่ได้รับการคุ้มครองอาจจะถอนตัวจากโครงการโดยทำเป็นลายลักษณ์อักษร หรือแจ้งด้วยวาจาแก่ประธาน และประธานอาจจะให้สิ้นสุดการคุ้มครองของพยานที่ได้รับการคุ้มครอง ถ้าเป็นที่พอใจของประธานว่า

- (1) พยานที่ได้รับการคุ้มครองได้กระทำความผิดขัดต่อกฎหมายของ Commonwealth หรือ รัฐใดรัฐหนึ่ง ที่ได้รับโทษจำคุกอย่างน้อย 1 ปี
- (2) พยานที่ได้รับการคุ้มครองได้ละเว้นเงื่อนไขการสิ้นสุดโดยไม่มีข้อแก้ตัวที่เหมาะสม และการละเว้นนั้นเป็นนัยสำคัญ
- (3) พยานที่ได้รับการคุ้มครองได้ถอนการช่วยเหลือหรือจะช่วยเหลือองค์การที่บังคับใช้กฎหมาย หรือประธานได้พิจารณาว่าไม่เป็นการเหมาะสมสำหรับการคุ้มครองพยานต่อไปในโครงการเพราะว่า ความมั่นคงของโครงการ หรือกิจกรรมอื่นๆของการคุ้มครองพยานของ คณะกรรมการได้ถูกคุกคามเพราะว่าบางสิ่งๆที่พยานที่ได้รับการคุ้มครองได้ทำหรือตั้งใจที่จะทำ หรือ พยานที่ได้รับการคุ้มครองไม่ได้รับการคุ้มครองที่สมควรภายใต้โครงการเพราะว่าบางสิ่งๆที่พยานที่ได้รับการคุ้มครองได้ทำหรือตั้งใจที่จะทำ

¹³ Queensland Consolidates Acts (Witness Protection Act 2000). Section 9

ก่อนการสิ้นสุดการคุ้มครอง ประธานจะต้องกระทำตามขั้นตอนในการพิจารณาความจำเป็นที่สมควร ว่าได้แจ้งต่อพยานที่ได้รับการคุ้มครองถึงเหตุว่า ทำไมถึงมีวัตถุประสงค์ที่จะให้สิ้นสุดการคุ้มครองและเมื่อใดที่การคุ้มครองจะสิ้นสุดลงและเพื่อเป็นการให้โอกาสที่สมควรแก่บุคคลนั้นได้ชี้แจงว่าเหตุใดการคุ้มครองนั้นไม่ควรสิ้นสุดลง

หลังจากที่ได้มีการพิจารณาการตอบรับใดๆ ประธานอาจจะให้การคุ้มครองนั้นสิ้นสุดลงในวันที่ที่ได้แจ้งไว้ หรือ ที่ตัดสินใจมิให้การคุ้มครองสิ้นสุดลง ถ้าประธานได้สิ้นสุดการคุ้มครอง และบุคคลนั้นได้รับรู้ว่าการคุ้มครองได้สิ้นสุดลง และทันทีก่อนที่การคุ้มครองสิ้นสุดลงบุคคลซึ่งได้รับการช่วยเหลือทางการเงินภายใต้ข้อตกลงการคุ้มครองที่ได้ทำขึ้น ประธานอาจจะขยายการช่วยเหลือทางการเงินแก่บุคคลนั้นต่อไปในเวลาที่ประธานเห็นว่าเหมาะสม

นอกจากนี้ Queensland Consolidates Acts (Witness Protection Act 2000) ได้บัญญัติกรณีการจัดการสำหรับการคุ้มครองระยะสั้นไว้อีกส่วนหนึ่งใน Part 2A มาตรา 14A-14F

การจัดการสำหรับการคุ้มครองระยะสั้น¹⁴ (Arrangements for short-term protection)

ถ้าบุคคลนั้นมีได้รับพิจารณาให้ได้รับความคุ้มครองหรือกำลังได้รับการพิจารณาว่าให้ได้รับความคุ้มครองในโครงการหรือไม่ แต่ประธานพิจารณาว่าบุคคลนั้นต้องการชนิดของการคุ้มครองที่มีได้ภายใต้โครงการเพื่อวัตถุประสงค์ใดเป็นพิเศษ และในเวลาที่เหมาะสมเพราะว่ามีอันตรายหนึ่งๆที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ประธานอาจจะพิจารณาให้บุคคลนั้นต้องได้การคุ้มครองเพื่อการเข้าร่วมต่อศาลอย่างปลอดภัยในการให้หลักฐาน และเป็น การเหมาะสมในการให้การคุ้มครอง

หรือเป็นสถานการณ์ที่บุคคลนั้นได้ช่วยหรือกำลังช่วยองค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายในการแสดงการทำหน้าที่หรือมีความสัมพันธ์หรือมีการสมาคมกับบุคคลนั้นซึ่งได้ช่วยหรือกำลังช่วยองค์กรที่บังคับใช้กฎหมายในการแสดงการทำหน้าที่ ยกตัวอย่าง เช่น สมาชิกของครอบครัว หรือ สมาคมหนึ่งๆที่บุคคลนั้นได้ช่วยองค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายในการสืบสวนทางอาชญากรรม

¹⁴ Queensland Consolidates Acts (Witness Protection Act 2000). Part 2A –Arrangements for short-term protection

ในการตัดสินใจว่ามีความเหมาะสมที่จะให้ความคุ้มครองหรือไม่ หน่วยงานจะต้องพิจารณาว่ามีเหตุหรือสถานการณ์ใดที่จะได้รับความคุ้มครอง ทั้งต้องพิจารณาว่าจะเป็นการเหมาะสมหรือไม่ต่อไปที่จะรวมบุคคลนั้นลงในโครงการ และถ้าจำเป็นจะทำข้อตกลงการคุ้มครองชั่วคราวกับบุคคลนั้น

ประธานอาจจะเข้าร่วมในข้อตกลงหนึ่งๆเพื่อวัตถุประสงค์หนึ่งๆโดยเฉพาะ และระยะเวลาใดเฉพาะ (ข้อตกลงการคุ้มครองระยะสั้น) กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองระยะสั้น ข้อตกลงจะต้องแสดงวัตถุประสงค์ และ ระยะเวลาที่สิ่งนี้ได้สร้างขึ้น ข้อตกลงนั้นจะต้องรวมเงื่อนไขที่ประธานได้พิจารณาอย่างเหมาะสม ข้อตกลงจะสิ้นสุดเมื่อ วัตถุประสงค์ได้สมบูรณ์แล้ว และระยะเวลาสิ้นสุด ซึ่งข้อตกลงนั้นอาจเปลี่ยนแปลงได้

บุคคลที่ได้รับการคุ้มครองระยะสั้น อาจจะสิ้นสุดการจัดการการคุ้มครองระยะสั้นของบุคคลนั้นโดยการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร หรือ การแจ้งด้วยวาจาแก่ประธาน นอกจากนี้ ประธานอาจจะสิ้นสุดการจัดการการคุ้มครองระยะสั้น ถ้าเป็นที่พอใจแก่ประธานว่า บุคคลที่ได้รับการคุ้มครองระยะสั้นนั้นได้กระทำความผิดละเมิดกฎหมายของ The Commonwealth หรือ รัฐหนึ่งๆ ว่าได้รับโทษจำคุกเป็นอย่างน้อย 1 ปี หรือ บุคคลที่ได้รับการคุ้มครองระยะสั้นมีคำแก้ตัวที่ไม่มีเหตุผลอันสมควร ได้ต่อต้านเงื่อนไขอันเป็นเงื่อนไขที่ถ้าได้มีการละเมิดอาจจะส่งผลให้สิ้นสุดการจัดการ หรือประธานพิจารณาว่าไม่เหมาะสมที่จะให้การคุ้มครองแก่บุคคลที่ได้รับการคุ้มครองระยะสั้น ยกตัวอย่างเช่น เพราะว่าสถานการณ์สำหรับการจัดการที่ถูกทำขึ้นได้เปลี่ยน หรือ มีได้มีแล้ว

ก่อนที่จะมีการสิ้นสุดการจัดการประธานจะต้องพิจารณาความจำเป็นที่มีเหตุอันสมควร โดยแจ้งต่อบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองระยะสั้น ว่าทำไมถึงสิ้นสุดการจัดการ และเมื่อใดที่การจัดการจะสิ้นสุดลง และเพื่อเป็นการให้โอกาสอันสมควรแก่ผู้ที่ได้รับการคุ้มครองระยะสั้นที่จะแจ้งว่าทำไมการจัดการไม่ควรสิ้นสุดลง

ถ้าประธานสิ้นสุดการจัดการ และบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองระยะสั้นรับรู้ว่าการจัดการได้สิ้นสุดลง และโดยทันทีหลังจากที่การจัดการได้สิ้นสุดลงบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองระยะสั้นที่ได้รับการช่วยเหลือทางการเงินภายใต้การจัดการ ประธานอาจจะยังคงให้ความช่วยเหลือทางการเงินต่อไปแก่บุคคลนั้นในระยะเวลาที่ประธานเห็นว่าเหมาะสม

3.3 ฝรั่งเศส

หลักเกณฑ์ของการคุ้มครองพยานในกฎหมายฝรั่งเศส การคุ้มครองพยานบุคคลให้ปลอดภัยจากการปองร้ายหรือแก้แค้นจากกลุ่มองค์กรอาชญากรรม จำเป็นต้องมีข้อยกเว้นหลักการทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดั้งเดิม เช่นหลักการให้พยานระบุชื่อตัว ชื่อสกุลและภูมิลำเนาที่แท้จริงของพยานบุคคลในชั้นสอบสวน ส่วนการพิจารณาของศาลก็มีหลักการพิจารณาคดีต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าพยาน นอกจากนี้หลังจากที่พยานบุคคลเบิกความเสร็จ ก็มีความจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลของพยาน รวมทั้งการโยกย้ายถิ่นฐานเพื่อป้องกันมิให้องค์กรอาชญากรรมหรือผู้มีอิทธิพลสามารถตามไปแก้แค้นหรือทำร้ายพยานได้ ประเทศฝรั่งเศสให้ความสำคัญกับมาตรการไม่เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ของพยานในคดีอาญาเป็นมาตรการหลักในการป้องกันความปลอดภัยของพยาน รวมทั้งมีการใช้เทคโนโลยีด้านภาพและเสียงมาช่วยในการดำเนินคดี โดยไม่มีการกำหนดถึงมาตรการคุ้มครองเป็นพิเศษแต่อย่างใด

ประเทศฝรั่งเศสมีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการคุ้มครองพยาน โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในหมวด 21 มาตรา 706-57 ถึงมาตรา 706-63 ดังนี้

1. การปกปิดตัวตน ชื่อ ชื่อสกุลของพยาน

ขั้นตอนในระหว่างการสอบสวน(ไต่สวน) ซึ่งกระทำโดยผู้พิพากษาไต่สวนของฝรั่งเศสนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 10 ได้วางหลักเกณฑ์ทั่วไปให้ผู้พิพากษาไต่สวนถามพยานถึงชื่อตัว ชื่อสกุล อายุ สถานะ อาชีพ ภูมิลำเนา หรือความเกี่ยวข้องกับคู่ความไว้ แม้จะตระหนักว่าคดีเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด อาชญากรรมที่มีลักษณะการก่อการร้ายทำเป็นขบวนการ พยานบางคนปฏิเสธที่จะเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับตัวตนของตน โดยเกรงว่าตนจะถูกปองร้าย ถ้าหากตนให้ข้อมูลแก่ศาล ซึ่งบรรทัดฐานของคำพิพากษาศาลฎีกาแสดงอย่างชัดเจนว่าบันทึกคำให้การของพยานที่ประสงค์จะปิดบังตนเองไว้ ไม่สามารถที่จะรับฟังข้อเท็จจริงได้

เดิมในระหว่างที่กฎหมายฝรั่งเศสยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องของพยานที่ไม่เปิดเผยตัวตน ชื่อตัว ชื่อสกุล ได้มีคำพิพากษาของศาลยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนวางหลักเกณฑ์เป็นแนวทางไว้ โดยปรากฏในคดีเมื่อปี ค.ศ.1989 ที่ศาลยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้วินิจฉัยไว้ในคดี kostovski c/ Pays Bas (Netherlands) ว่า อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไม่ได้กีดกันหรือเป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินคดีในชั้นไต่สวนที่จะได้ข้อเท็จจริงมาจากแหล่งข้อมูลซึ่งไม่เปิดเผย

ตัวตน ส่วนการที่จะใช้ข้อเท็จจริงดังกล่าวมาใช้ในการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ นั้น เป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วได้ความว่า การใช้คำให้การของ พยานที่ไม่เปิดเผยชื่อต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขสามประการ คือ

1. พยานดังกล่าวจะต้องแสดงเหตุผลที่ถูกต้องและเพียงพอเพื่อสนับสนุนการปฏิเสธในการ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวตน ชื่อตัว ชื่อสกุล
2. จำเลยจะต้องมีโอกาสที่เพียงพอในการคัดค้านหรือปฏิเสธพยานที่ไม่เปิดเผยตนเองของ ฝ่ายกล่าวหา
3. พยานดังกล่าวจะต้องไม่ใช่พยานหลักฐานแต่เพียงอย่างเดียวหรือเป็นพยานหลักฐาน สำคัญเพียงชิ้นเดียวในการลงโทษจำเลย

ทั้งนี้หลักเกณฑ์สองประการแรกจะเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนหรือไต่สวน ของผู้พิพากษาไต่สวน ส่วนเงื่อนไขประการสุดท้ายเป็นประเด็นที่พิจารณาในชั้นพิพากษาคดี

จากหลักเกณฑ์ที่ศาลยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนวางไว้นี้ ต่อมาฝรั่งเศสได้นำมาเป็น แนวทางในการบัญญัติกฎหมาย โดยฝรั่งเศสได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา เมื่อปี 2002 โดยได้มีการตราบัญญัติ ฉบับเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2001 ซึ่งมี บทบัญญัติของการคุ้มครองพยานบุคคลโดยไม่เปิดเผยตัวตน ชื่อ ชื่อสกุลของพยานบุคคล

การที่จะอนุญาตให้มีการไม่เปิดเผยตัวตน ชื่อ ชื่อสกุลของพยานบุคคลที่มาให้ในชั้น สอบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 705-58 วางหลักเกณฑ์ไว้ คือ

(1) เงื่อนไขด้านเนื้อหา

ก. การกระทำที่เป็นวัตถุแห่งการสอบสวนนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่เป็นความผิดอุกฤษฏ์ โทษหรือมีชดิมโทษที่มีระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป

ข. การสอบปากคำของพยานบุคคลดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อชีวิต หรือร่างกายของบุคคลนั้น สมาชิกของครอบครัวหรือใกล้ชิดของบุคคลดังกล่าว

ค. เมื่อพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งความผิดที่ได้กระทำลงหรือตัวของพยานบุคคลแล้ว การ เปิดเผยตัวบุคคลดังกล่าวไม่ใช่สิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

เงื่อนไขข้อนี้ไม่ใช่เงื่อนไขเด็ดขาดในการสอบสวนความผิดซึ่งหน้าในการพิจารณาอนุญาตให้มีการคุ้มครองพยานโดยการไม่เปิดเผยตัวพยานบุคคลนี้

(2) เงื่อนไขด้านรูปแบบวิธีพิจารณา

เมื่ออัยการแห่งสาธารณรัฐ หรือผู้พิพากษาไต่สวน พิจารณาเงื่อนไขด้านเนื้อหาแล้วเห็นว่าควรพิจารณาอนุญาต จะเสนอคำร้องพร้อมทั้งเหตุผลต่อผู้พิพากษาแห่งเสรีภาพและการกักขัง เพื่อวินิจฉัยว่าจะอนุญาตให้มีการปกปิดตัวบุคคลตามคำร้องหรือไม่ เว้นแต่กรณีที่ผู้พิพากษาแห่งเสรีภาพและการกักขังเป็นผู้ดำเนินการสอบปากคำพยานบุคคลดังกล่าวด้วยตนเอง โดยคำวินิจฉัยนี้จะไม่ทำให้ปรากฏสิ่งบ่งชี้ถึงพยานบุคคลดังกล่าวและไม่อาจอุทธรณ์ได้ อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 706-62 ยังห้ามศาลไม่ให้ตัดสินว่าจำเลยมีความผิดหากปรากฏว่า พยานที่ได้รับการปกปิดชื่อเป็นพยานหลักฐานอย่างเดี๋ยวนาคดี

2. พยานซึ่งไม่ประสงค์จะเปิดเผยภูมิลำเนาของตนเอง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อนุญาตให้บุคคลซึ่งอยู่ในฐานะพยานในระหว่างการสอบสวนสามารถที่จะแจ้งที่อยู่ของตนโดยถือเอาสถานีตำรวจหรือทหารที่ทำหน้าที่ตำรวจ เป็นภูมิลำเนาของตนได้ โดยจะต้องได้รับความยินยอมจากอัยการแห่งสาธารณรัฐหรือผู้พิพากษาไต่สวน พยานบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองจะต้องเป็นบุคคลที่ไม่มีเหตุผลอันควรสงสัยว่าบุคคลเหล่านี้ได้กระทำความผิดหรือพยายามที่จะกระทำความผิดและต้องเป็นผู้ที่จะนำไปสู่การนำพยานหลักฐานสำคัญมาใช้ในการดำเนินคดีได้

ในทางปฏิบัติ ในแต่ละที่ทำการของตำรวจฝ่ายคดีจะมีสมุดบันทึกซึ่งเก็บข้อมูลของที่อยู่แท้จริงของพยานบุคคลไว้ และการเลือกแจ้งภูมิลำเนาตั้งแต่ต้นของการดำเนินคดีอาญาจะถือว่าสมบูรณืใช้ได้ ทั้งในชั้นไต่สวนคดีของผู้พิพากษาไต่สวนจนกระทั่งถึงชั้นพิจารณาพิพากษาคดี กฎเกณฑ์ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการทำงานของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี และรวมถึงพยานที่มีการสอบปากคำกรณีตามประเด็นด้วย

3. การใช้เทคโนโลยีในการสอบปากคำพยานบุคคล

เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี ภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี มีอำนาจสอบปากคำบุคคลที่คาดว่าจะสามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซึ่งหน้าได้ ทั้งผู้เสียหายและบุคคลอื่นๆ เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีสามารถจัดให้มีการเผชิญหน้ากันระหว่างบุคคลหลายคนในขณะเดียวกันในการสอบปากคำ ซึ่งต่างกับในชั้นไต่สวนของผู้พิพากษาไต่สวนการสอบปากคำจะมีการบันทึกคำให้การของพยานบุคคลไว้แล้วลงชื่อโดยผู้สอบปากคำและผู้ให้ถ้อยคำ

รัฐบัญญัติฉบับเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2001 ได้บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่มีความจำเป็นในการสอบสวนหรือการไต่สวน การสอบปากคำหรือการไต่สวนพยานบุคคล หรือการเผชิญหน้ากันระหว่างบุคคลหลายคนที่อยู่ในสถานที่ต่างๆ ในประเทศฝรั่งเศส อาจกระทำได้ในคราวเดียวกันโดยอาศัยวิธีการทางโทรคมนาคม ซึ่งประกันการรักษาความลับในการส่งสัญญาณ เจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีของแต่ละสถานที่ที่มีการสอบปากคำหรือการเผชิญหน้ากันทางจอภาพจะต้องบันทึกคำให้การไว้

การใช้การสอบปากคำและการเผชิญหน้ากันทางจอภาพสามารถนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองพยานด้วย โดยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-61 ได้บัญญัติให้สิทธิแก่ผู้พิพากษาไต่สวนหรือจำเลย หรือทนายความของบุคคลเหล่านั้นในการขอเผชิญหน้ากับพยานที่ไม่เปิดเผยตัวตน ชื่อ ชื่อสกุลของตน โดยใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารทางเทคนิค และในการสอบปากคำหรือสืบพยานดังกล่าว กฎหมายอนุญาตให้มีการใช้เทคนิคเพื่อแปลงเสียงของพยานมิให้สามารถระบุตัวพยานได้ว่าเป็นผู้ใดด้วย

3.4 สาธารณรัฐเยอรมนี

ในเยอรมันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา แบ่งได้เป็นสองระดับ คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนและศาลให้ความคุ้มครองพยานในทุกกระบวนการและให้ความคุ้มครองพยานโดยขึ้นอยู่กับความรุนแรงของอันตรายต่อชีวิต ร่างกายของพยาน โดยมีหลักเกณฑ์ให้ความคุ้มครอง ดังนี้

(1)มาตรา 68(3) กำหนดให้การแจ้งสถานที่ติดต่อของพยานนั้น ให้ระบุสถานที่ทำงาน แทนสถานที่อยู่ เพื่อป้องกันการที่ผู้อื่นจะทราบถึงที่อยู่ของพยาน มาตรา 68(2) กำหนดว่า ในกรณีที่พยานมีความกลัวว่าตนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนจะถูกทำร้ายจากการที่จะมาเป็นพยาน อาจร้องขอให้ติดต่อกับตนทางสถานที่ทำงานแทนที่จะเป็นที่อยู่อาศัย และยกเว้นไม่ให้พยานดังกล่าวแจ้งที่อยู่หรือวิธีการที่จะติดต่อกับพยานทางที่อยู่ดังกล่าว

มาตรา 68(3) ชื่อตัว ชื่อสกุลของพยานหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวพยาน จะต้องเก็บไว้เป็นความลับ ถ้ามีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานจะได้รับอันตรายหรือกลัวว่าจะถูกทำร้ายถ้ามีการเปิดเผยที่อยู่และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชื่อตัว ชื่อสกุลหรือที่อยู่ของพยานจะเก็บไว้ที่สำนักงานอัยการเยอรมัน หรือจะไม่เสนอศาลในการพิจารณา จนกว่าเหตุแห่งความเป็นอันตรายแก่พยานจะหมดไป อย่างไรก็ตามการปกปิดชื่อพยานนี้ไม่รวมถึงกระบวนการในการสอบปากคำพยานในชั้นสอบสวน ในกรณีจำเป็นพยานจะได้รับการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลใหม่ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนชื่อใหม่จะเก็บไว้เป็นความลับ

(2)มาตรา 68 b พยานอาจร้องขอเพื่อให้ตั้งที่ปรึกษาให้แก่พยานโดยค่าใช้จ่ายของรัฐ เพื่อให้คุ้มครองสิทธิของพยานในระหว่างที่ถูกสอบปากคำได้ ในกรณีที่เป็นพยานในคดีร้ายแรงซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจหรือองค์กรอาชญากรรม พยานจะได้รับการช่วยเหลือทางด้านทนายความและทนายความจะต้องดำเนินการเพื่อให้พยานได้รับการคุ้มครองสิทธิที่จำเป็นในการที่จะได้รับความปลอดภัยในระหว่างการดำเนินคดี

(3)มาตรา 223 ให้พยานเบิกความต่อศาลลับหลังจำเลยได้ แต่ไม่ยกเว้นที่จะให้ทนายความอยู่ด้วยในขณะที่พยานตอบคำถามของศาล มาตรา 277 พยานอาจเบิกความโดยใช้ Video Conference ได้ หรืออาจให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาในขณะที่พยานเบิกความได้ หากพยานมีความกลัว หรืออาจใช้การเบิกความอีกห้องหนึ่งโดยใช้โทรศัพท์วงจรปิด

นอกจากนี้ใน Bverf GE 57,250,284 กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการกำหนดมาตรการในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานเพราะเหตุที่ได้มาให้การในชั้นพิจารณาด้วย

(4)มาตรา 96 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลจะไม่สั่งให้เจ้าพนักงานระบุชื่อหรือข้อมูลเกี่ยวกับพยาน หากเห็นว่ามีคำร้องจากเจ้าพนักงานระดับสูงสุดแจ้งว่าพยานจะได้รับอันตรายต่อชีวิตร่างกายหากมีการเปิดเผยชื่อ ที่อยู่ของพยาน คำร้องดังกล่าวอาจร้องขอต่อศาลเพื่อไม่เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยาน ซึ่งเจ้าพนักงานได้เก็บไว้เป็นความลับ ซึ่งศาลก็จะไม่

เรียกพยานเข้ามาเบิกความในศาล แต่ตำรวจหรือพนักงานอัยการจะสอบปากคำและบันทึกคำพยานยื่นต่อศาลแทนการนำพยานที่ปกปิดชื่อเข้าเบิกความและศาลจะรับฟังพยานดังกล่าวเป็นพยานบอกเล่า แต่คำพยานที่บันทึกในชั้นสอบสวนนี้ จะต้องอ่านในศาลโดยเปิดเผย ซึ่งกระบวนการยื่นบันทึกคำพยานนี้ใช้กันมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนอคำเบิกความของสายลับตำรวจ ซึ่งไม่ต้องการเปิดเผยชื่อสายลับ นอกจากนี้กฎหมายยังให้ดุลยพินิจศาลที่จะตรวจสอบได้ในระยะเวลาใดในระหว่างกระบวนการพิจารณาว่าพยานจะได้รับความปลอดภัยจากการมาเป็นพยานหรือไม่ และมีดุลยพินิจที่จะไม่เรียกมาให้การ หากเห็นว่าพยานอาจจะได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหากมาเบิกความ แม้ว่าจะไม่ได้มีการร้องขอก็ตาม

(5)มาตรา 110 และมาตรา 110d ในกรณีที่เจ้าพนักงานสืบสวนซึ่งใช้ชื่อสมมติ การปกปิดชื่อของเจ้าพนักงานสืบสวนในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดนั้น มีดุลยพินิจของอัยการและศาลที่จะพิจารณาว่าจะเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชื่อของเจ้าพนักงานที่เป็นสายลับอย่างไร และเพราะการเปิดเผยชื่อจริงของสายลับอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สายลับอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สายลับที่เข้าปฏิบัติงานเพื่อสืบสวนหาข้อมูลโดยปะปนกับกระบวนการก่ออาชญากรรม โดยเฉพาะยาเสพติดหรือองค์กรอาชญากรรม ดังนั้นชื่อของสายลับจึงต้องปกปิดมิให้เสนอเข้าสู่บัญชีระบุพยาน แต่ต้องเก็บไว้ที่สำนักงานอัยการ

2. กฎหมายคุ้มครองพยาน ได้กำหนดมาตรการให้ศาลสามารถสอบปากคำพยานไว้ล่วงหน้าได้หรือสืบพยานไว้โดยใช้วิดีโอเพื่อนำมาเปิดในศาล หรือการบันทึกคำพยานด้วยวิดีโอโดยอัยการหรือตำรวจในชั้นสอบสวนแล้วจึงมาเปิดในศาล โดยพยานไม่ต้องมาศาลในวันพิจารณาได้

3. ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน เป็นระเบียบที่ออกภายใต้กฎหมายตำรวจ เนื่องจากทำให้ความคุ้มครองพยานที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังไม่ครอบคลุมการป้องกันความปลอดภัยให้แก่พยานอย่างเพียงพอ เพราะยังไม่มีกระบวนการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานในชั้นสืบสวนสอบสวน หรือนอกกระบวนการพิจารณาในศาล

มาตรการในการให้ความคุ้มครองมีดังนี้

(1) การให้บริการด้านการบำบัดรักษาและการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแก่พยาน

(2) ตำรวจให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานโดยอาจเป็นผู้ดูแลติดตามพยานไปหรือพาพยานไปอาศัยในที่ที่เป็นความลับ ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองที่ต่อเนื่องและยาวนานกว่าการให้ความคุ้มครองโดยคำสั่งศาลอันกระทำในระหว่างการพิจารณา

(3) พยานจะได้รับการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ใหม่ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงเอกสารหลักฐานทางทะเบียนที่เกี่ยวข้องใหม่ มีที่อยู่อาศัยใหม่ ได้งานใหม่ หรือบางกรณีอาจได้ไปอาศัยในที่แห่งใหม่ทั้งในต่างรัฐหรือต่างประเทศ

(4) พยานจะได้รับการช่วยเหลือในด้านค่าครองชีพในระหว่างที่จะประกอบอาชีพใหม่ หลังจากที่ได้เปลี่ยนชื่อหรือเปลี่ยนอาชีพใหม่ เพื่อป้องกันการแค้นขององค์กรอาชญากรรม

ในทางปฏิบัติ ตำรวจและศาลได้ดำเนินการให้ความคุ้มครองเพื่อป้องกันความปลอดภัยของพยานและมีหน่วยงานพิเศษที่เข้ามาประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือในการให้ความคุ้มครองพยาน โดยมีหน่วยงานกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงมหาดไทยเข้ามาร่วมด้วย

ในการยกเลิกการให้ความคุ้มครองพยาน ไม่ว่าจะในระดับสหพันธรัฐและมลรัฐ อยู่ในดุลยพินิจร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองพยานกับสำนักงานอัยการ เช่นเดียวกับการอนุมัติให้การคุ้มครองพยาน

ในปี 2001 เยอรมันมีกฎหมายให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา คือ Witness Protection Harmonisation Act 2001 โดยให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาซึ่งถูกคุกคามด้านความปลอดภัยในชีวิตร่างกายหากมาเบิกความเป็นพยาน และการให้ความคุ้มครองรวมถึงสมาชิกในครอบครัวของพยานด้วย

ผู้ให้การคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ คือ หน่วยคุ้มครองพยานและเป็นหน่วยที่ดำเนินการเกี่ยวกับการปกปิดชื่อของพยานและการให้ค่าครองชีพแก่พยานระหว่างการคุ้มครอง ผู้ที่จะส่งอนุมัติคือตำรวจ โดยเฉพาะหน่วยที่ให้ความคุ้มครองพยาน ซึ่งมีอยู่ในทุกเขตและเมื่อมีการอนุมัติแล้ว ตำรวจในหน่วยให้การคุ้มครองพยานจะเป็นผู้ให้การคุ้มครองมากกว่าตำรวจในสหพันธรัฐที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวน

3.5 นิวซีแลนด์

นิวซีแลนด์ การให้ความคุ้มครองพยานมิได้จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายที่กำหนดว่าจะให้มีการคุ้มครองพยานอย่างไร แต่เป็นการจัดตั้งการให้ความคุ้มครองโดยหน่วยงานตำรวจ ดังนั้นหน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองเป็นการเฉพาะ คือ ตำรวจ และมีการบริหารจัดการในเรื่องการจัดการ

เกี่ยวกับบุคลากรที่ให้ความคุ้มครองพยาน การพิจารณาอนุมัติให้ความช่วยเหลือพยานที่ได้รับขอ คุ้มครอง งบประมาณที่ใช้ และการดำเนินการให้ความช่วยเหลืออื่นๆ โดยใช้หน่วยงาน ตำรวจเป็นหลัก

นิวซีแลนด์เน้นการให้ความคุ้มครองพยานโดยการปกปิดชื่อพยานในการดำเนินคดีต่อ ผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยถือว่าเป็นพยานที่ให้เบาะแสแก่ตำรวจ หรือเป็นพยานที่ไม่เปิดเผยชื่อต่อ ศาลและนำสืบโดยอาศัยเทคโนโลยีทั้งนี้เพื่อปกปิดมิให้พยานต้องแสดงตัวออกมาหรือเป็นที่รู้จัก ของจำเลยหรือพรรคพวกของจำเลย กระบวนการดังกล่าวกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะสืบพยานโดยไม่ เปิดเผยชื่อไว้ใน Evidence Act of 2006 โดยมีหลักเกณฑ์ คือ

1.เงื่อนไขในการอนุมัติ

(1) ศาลเป็นผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติในกรณีที่ให้ความคุ้มครองพยานคนใดมิให้ เปิดเผยชื่อ โดยปรากฏในรูปของคำสั่งศาล High Court หรือ ศาล District Court ในกรณีเป็น กระบวนการพิจารณาคดีแบบลูกขุนตามกฎหมาย District Court Act 1947

(2) การออกคำสั่งให้ปกปิดชื่อพยานนี้ จะต้องไม่ทำให้จำเลยได้รับความไม่เป็น ธรรมในการดำเนินคดี หมายความว่า การสั่งปกปิดชื่อพยานต้องนำมาใช้เป็นข้อยกเว้น โดย คำนี้ถึงความร้ายแรงของความผิด ความสำคัญของพยาน มีการดำเนินการอย่างอื่นที่เหมาะสม กว่าการไม่เปิดเผยชื่อพยานหรือไม่ และมีพยานอื่นประกอบพยานที่ต้องปกปิดชื่อหรือไม่

2.ผลของการที่ศาลสั่งให้ปกปิดชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยานกำหนดไว้ในมาตรา 113

(1) คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานที่ประสงค์จะใช้มาตรการไม่เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่ อยู่ของพยานบุคคลนี้ ต้องแจ้งชื่อและที่อยู่ให้แก่ศาลที่พิจารณาทราบ

(2) พยานไม่ถูกบังคับให้ต้องเปิดเผยชื่อ ที่อยู่และอาชีพของตนในศาล

(3) ระหว่างที่มีการไต่สวนเพื่อออกคำสั่ง ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นทนายความ เจ้าหน้าที่ศาลหรือบุคคลอื่นต้องปกปิดชื่อสกุลของพยานดังกล่าว หรือปกปิดข้อมูลอื่นที่จะนำไปสู่ การทราบชื่อและที่อยู่ของพยานนั้นได้

(4) กระบวนการพิจารณาเพื่อออกคำสั่งจะต้องกระทำเป็นองค์คณะและเปิด โอกาสให้คู่กรณีมีโอกาสได้รับฟังการไต่สวนและต้องให้เหตุผลของการที่ไม่อาจเปิดเผยชื่อของ พยานได้ โดยศาลจะสั่งอนุญาตได้ต่อเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า พยานหรือผู้ที่ใกล้ชิดจะได้รับความ ปลอดภัยจากการประทุษร้ายทางร่างกายหรือทรัพย์สิน หากได้รับการคุ้มครองโดยการปกปิดชื่อ พยาน และจะต้องไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานไม่สุจริตใจต่อจำเลยหรือมีการกระทำ

ความผิดอันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของจำเลยมาก่อนหรือความน่าเชื่อถือของพยานสามารถตรวจสอบได้แม้ไม่มีการเปิดเผยชื่อ

(5) ห้ามมิให้เผยแพร่หรือรายงานข่าวเกี่ยวกับพยานที่ได้รับการปกปิดชื่อตัว ชื่อสกุลหรือที่อยู่ หรือในข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่สามารถนำไปสู่การทราบชื่อที่อยู่ของพยานที่ปกปิดชื่อตัว ชื่อสกุลนั้น

3. มีมาตรการใช้เทคโนโลยีเพื่อป้องกันมิให้พยานเผชิญหน้ากับจำเลย กำหนดไว้ในมาตรา 114 โดยศาลมีอำนาจสั่งให้สืบพยานที่ปกปิดชื่อไว้ โดยการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสามารถถ่ายทอดคำเบิกความของพยานเข้าสู่ห้องพิจารณาได้หรือหากเห็นเป็นการสมควรอาจสั่งให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ให้สืบพยานเป็นการลับ
- (2) ให้พยานเบิกความโดยมีฉากกั้น
- (3) ให้เบิกความโดยใช้โทรศัพท์วงจรปิดหรือการถ่ายทอดทาง teleconference

ทั้งนี้การสั่งดังกล่าวต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จำเลยจะมีสิทธิในการต่อสู้คดีและซักค้านพยานที่ปกปิดชื่อนั้นได้

4. ความผิดและอัตราโทษในการฝ่าฝืนกฎหมาย ตามมาตรา 119 โดยได้กำหนดความผิดสำหรับการกระทำความผิดทำให้ทราบชื่อและที่อยู่พยาน โดยผู้ใดฝ่าฝืนย่อมได้รับการลงโทษ และการลงโทษทางอาญานี้ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลอีกด้วย

จากที่กล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติ ในกรณีที่ให้ความคุ้มครองพยานมิให้เปิดเผยชื่อ จะต้องมีความคำสั่งของศาล District Court Act 1947 ในกระบวนการพิจารณาแบบลูกขุน หรือศาลเยาวชนหรือศาล High Court

2. เงื่อนไขในการอนุมัติ คู่ความที่อ้างพยานเพื่อให้ปกปิดชื่อนี้ ต้องแจ้งชื่อและที่อยู่ให้แก่ศาลที่พิจารณาทราบ และระหว่างที่มีการไต่สวนเพื่อออกคำสั่ง ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องปกปิดชื่อสกุลของพยานหรือปกปิดข้อมูลอื่น ๆ อันจะนำไปสู่การทราบชื่อที่อยู่ของพยานนั้นได้

ในระหว่างที่มีการไต่สวน ก่อนพิจารณา ห้ามมิให้พยานที่ได้รับคำสั่งให้ปกปิดชื่อ ห้ามมิให้เบิกความเกี่ยวกับชื่อ ที่อยู่ของพยานในศาลหรือในคำเบิกความดังกล่าว รวมถึงการถามคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่นำไปสู่การทราบถึงชื่อหรือที่อยู่ของพยานนั้น นอกจากนี้ยังห้ามมิให้เผยแพร่หรือรายงานข่าวเกี่ยวกับพยานดังกล่าวด้วย

ในกรณีที่ต้องการขอให้มีการปกปิดชื่อ ที่อยู่ของพยานในชั้นพิจารณา โดยคู่ความฝ่ายที่ร้องขอต่อศาลเพื่อให้ออกคำสั่งปกปิดชื่อพยาน ศาลจะสั่งอนุญาตได้เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานจะได้รับความปลอดภัยจากการประทุษร้ายหากได้รับการปกปิดชื่อพยาน นอกจากนี้การออกคำสั่งให้ปกปิดชื่อพยาน จะต้องไม่ทำให้จำเลยได้รับความไม่เป็นธรรมในการดำเนินคดี การสั่งปกปิดชื่อพยานต้องเป็นข้อยกเว้น และคำนึงถึงความร้ายแรงของความผิด ความสำคัญที่พยานมีต่อคดี

ผลของการที่ศาลมีคำสั่ง คู่ความต้องแจ้งชื่อที่อยู่และอาชีพของพยานต่อศาล แต่พยานไม่ต้องมาศาล และในระหว่างพิจารณาคดีห้ามมีการเปิดเผยชื่อที่อยู่และอาชีพแก่บุคคลอื่น นอกจากนี้ ห้ามมิให้อ้างถึงหรือเบิกความถึงพยานที่ปกปิดชื่อไม่ว่าโดยทางตรงหรือการเบิกความที่จะทำให้รู้ถึงชื่อที่อยู่

มาตรา 118 ในกรณีที่พยานได้รับการเปลี่ยนชื่อจากโครงการที่คุ้มครองพยานของตำรวจ พยานไม่ต้องตอบคำถามเกี่ยวกับการให้เปิดเผยชื่อใหม่ หรือการถูกบังคับให้เปิดเผยข้อมูลอันจะนำไปสู่การทราบชื่อ ชื่อสกุลใหม่

3.6 ช่องกง

กฎหมายช่องกงได้บัญญัติถึงการคุ้มครองพยานไว้ภายใต้กฎหมาย Witness Protection Ordinance (CAP 565) โดยกำหนดหน่วยงานพิเศษในการให้ความคุ้มครองพยาน กำหนดกระบวนการที่เจ้าพนักงานให้การคุ้มครองและช่วยเหลือแก่พยานในโปรแกรมคุ้มครองพยาน เพื่อให้พยานได้รับความปลอดภัยและได้รับความสะดวกในระหว่างที่อยู่ในการดำเนินคดีและหลังจากที่ได้ให้การแล้ว

เจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการอนุมัติให้การช่วยเหลือ คือเจ้าพนักงานที่ Commissioner of Police หรือ Commissioner of the Independent Commission Against Corruption มอบหมาย

ทั้งนี้ อำนาจในการอนุมัติถือเป็นดุลยพินิจของเจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมาย โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

- (1) ผู้มีอำนาจพิจารณาอนุมัติได้อนุมัติให้พยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน
- (2) พยานยินยอมเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน
- (3) พยานลงนามในสัญญาให้ความร่วมมือในการให้การ

ความยินยอมของพยานนี้ หากเป็นบุคคลอายุไม่ถึง 18 ปี ต้องมีผู้แทนโดยชอบธรรมให้ความยินยอม โดยลงนามแทนผู้เยาว์ ส่วนกรณีที่เป็นบุคคลไร้ความสามารถต้องให้ผู้อนุบาลหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น ลงนามในสัญญาให้ความร่วมมือแทนบุคคลไร้ความสามารถ หากต่อมาผู้เยาว์อายุเกิน 18 ปี หรือบุคคลที่ไร้ความสามารถได้กลับมามีความสามารถแล้ว เจ้าพนักงานอาจให้ผู้เยาว์หรือบุคคลที่ไร้ความสามารถแล้วลงนามในสัญญาให้ความร่วมมือเพิ่มอีกได้

หนังสือให้ความยินยอมให้ความร่วมมือของพยานนั้นต้องประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือแก่พยานและกำหนดหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

1. กำหนดเงื่อนไขการยกเลิกการคุ้มครองหากพยานละเมิดข้อตกลงในหนังสือยินยอมให้ความช่วยเหลือ
2. เงื่อนไขที่จะยกเลิกการให้ความคุ้มครองหากพยานที่ได้รับการคุ้มครองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ คือ

- (1) พยานกระทำความผิดอาญา
- (2) พยานเข้าไปมีส่วนร่วมกับการกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ห้ามไว้ในหนังสือยินยอมให้ความร่วมมือ
- (3) พยานยินยอมที่จะไม่เข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานอีกต่อไป
- (4) พยานมีหนังสือขอยกเลิกสัญญา
- (5) เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจอนุมัติมีเหตุผลอันควรเชื่อว่าจะไม่มีความจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองหรือช่วยเหลือพยานอีกต่อไป หรือมีเหตุผลอื่นที่ไม่ขยายการให้ความช่วยเหลือแก่พยานนั้น

3. สัญญาให้ความร่วมมืออนั้นให้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือแก่พยานและรวมถึงการที่พยานจะต้องดำเนินการเกี่ยวกับเข้ารับการตรวจทางด้าน

การแพทย์ จิตแพทย์ หรือการตรวจรักษาทางด้านจิตวิทยาเสพติดหรือการบำบัดกรณีติดสุรา
เรื้อรัง

4. ข้อมูลที่พยานจะต้องแจ้งแก่เจ้าพนักงานในเรื่องเกี่ยวกับภาระหนี้สินหรือข้อผูกพันตามกฎหมาย ทั้งของครอบครัว และภาระเกี่ยวกับการเสียภาษีอากร และภาระหนี้สินอื่นที่พยานมีความผูกพันด้วย หรือแหล่งเงินทุนที่ได้รับการสนับสนุนในการดำรงชีพ

5. สัญญาให้ความร่วมมือนั้นจะต้องกำหนดให้พยานเปิดเผยข้อมูลแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการที่พยานถูกฟ้องเป็นคดีอาญา หรือคดีแพ่งหรือคดีล้มละลายหลังจากที่พยานได้เข้ารับการคุ้มครองในโครงการคุ้มครองพยานด้วย

6. ข้อตกลงอื่นๆที่กำหนดไว้ในสัญญาซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควร

ความสมบูรณ์ของสัญญาจะเกิดขึ้นเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจอนุมัติได้ลงนามในสัญญาให้ความร่วมมือนี้

(1) ความปลอดภัยของพยานหรือสังคมในการให้พยานอยู่ในความคุ้มครองของพนักงานเจ้าหน้าที่ แยกได้ 2 กรณี คือ กรณีแรก หากพยานเคยมีประวัติอาชญากร เจ้าพนักงานต้องพิจารณาแล้วเห็นว่าสังคมจะปลอดภัยหากพยานจะเข้าไปอยู่ในชุมชนที่ได้ย้ายที่อยู่พยานไป กรณีที่ 2 เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานพิจารณาถึงสภาพจิตใจของพยานและการปรับตัวของพยานหากพยานต้องเข้ารับการคุ้มครองพยานในโครงการ โดยอาจสั่งให้พยานเข้ารับการตรวจสุขภาพกายหรือสุขภาพจิตต่อแพทย์หรือจิตแพทย์ และให้รายงานการตรวจเข้ามาพิจารณาด้วย นอกจากนี้ยังมีอำนาจสั่งให้พยานต้องแจ้งข้อมูลต่างๆของพยานทั้งหมดเพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานและการร้องขอสวัสดิการของพยานในระหว่างที่ได้รับการคุ้มครองพยาน

(2) ความจำเป็นของการที่ต้องให้พยานให้การในข้อเท็จจริงในคดี ในการที่จะให้ความคุ้มครองพยานนั้น เจ้าพนักงานต้องพิจารณาว่าพยานที่ได้รับการคุ้มครองเป็นพยานสำคัญที่ต้องให้การแก่ศาลในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีที่จะฟ้องต่อศาล โดยพิจารณาถึงความจำเป็นต้องให้พยานเบิกความและไม่มีทางอื่นที่จะหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากพยานที่จะได้รับความคุ้มครองเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ในการกระทำที่จะฟ้องร้องต่อศาล

(3) ก่อนที่จะอนุมัติให้พยานเข้าสู่โครงการนั้น กฎหมายกำหนดให้พยานมีหน้าที่ต้องแจ้งข้อมูลตามที่กำหนดไว้

7. ผู้มีอำนาจในการอนุมัติ อาจเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลให้กับพยานได้ ซึ่งได้นำเสนอแล้วในรายงานอีกฉบับหนึ่งเกี่ยวกับการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล รวมถึงการเปลี่ยนหลักฐานทางทะเบียนให้แก่พยาน ในกรณีที่มีการเปลี่ยนชื่อตัวชื่อสกุลแล้ว กฎหมายให้พนักงานที่ดำเนินการในโครงการคุ้มครองพยานมีอำนาจในการอนุมัติไม่เปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพยานที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงชื่อใหม่ด้วย

มาตรการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลของผู้เข้าร่วมโครงการได้รวมอำนาจในการออกเอกสารใหม่เพื่อเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุลของพยานโดยการ "สร้างข้อมูลพิเศษ" ขึ้น ทั้งนี้วิธีนี้สามารถเพิ่มความมั่นใจในการคุ้มครองพยานมากขึ้น โดยเอกสารใหม่ซึ่งระบุถึงข้อมูลพิเศษนี้รวมถึงสูติบัตรตาม The Births and Deaths Registration Ordinance บัตรประจำตัวประชาชน ตาม The Registration of Persons Ordinance หรือทะเบียนสมรส ตาม The Marriage Ordinance เป็นต้น และทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุล ต้องได้รับการเสนอจากตำรวจหรือคณะกรรมการอิสระต่อต้านการคอร์รัปชันและได้รับการอนุมัติจากผู้บริหารสูงสุดของฮ่องกง (The Chief Executive) และเมื่อมีการอนุมัติแล้ว พยานต้องมีการเซ็นบันทึกข้อตกลงก่อนที่จะมีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล อย่างไรก็ตามผู้ที่เข้าร่วมโครงการนี้จะไม่ได้รับการเปลี่ยนคุณสมบัติบางประการที่เขาไม่เคยมี เช่น คุณสมบัติทางวิชาชีพหรือวุฒิการศึกษา นอกจากนี้ยังได้มีส่วนของทะเบียนประวัติอาชญากรรมของผู้ที่เข้าร่วมโครงการจะไม่มีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

การเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลนั้นจะมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ คือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือประธานคณะกรรมการอิสระต่อต้านการคอร์รัปชัน เป็นผู้ดูแลดำเนินการและประสานงาน โดยมีขั้นตอนดังนี้

(1) แจ้งแก่เจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นายทะเบียนตามพระราชบัญญัติทะเบียนการเกิดและการตาย พระราชบัญญัติการทะเบียนบุคคลและพระราชบัญญัติการสมรส ถึงการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล เพื่อให้มีการออกเอกสารที่เกี่ยวข้องใหม่

(2) เมื่อได้รับการแจ้งดังกล่าวแล้ว เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องข้างต้นต้องดำเนินการตามความจำเป็นในการออกเอกสารให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

(3) ผู้เข้าร่วมโครงการที่กำลังอยู่ระหว่างการดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ต้องกระทำการตามความจำเป็นในการอำนวยความสะดวกให้การเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลสำเร็จ เช่น แสดงตนโดยการใช้นามชื่อตัว ชื่อสกุลใหม่

(4) เอกสารที่ออกตามนี้ให้ถือเป็นเอกสารที่ชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติเหล่านั้น

ในการดำเนินการเกี่ยวกับการห้ามเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลของพยานนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องให้พยานที่จะให้ความยินยอมที่จะไม่เปิดเผยชื่อเดิมของพยานทั้งนี้ยกเว้นการเปิดเผยชื่อเดิมเพื่อที่จะเปลี่ยนกลับไปสู่ชื่อเดิมของตน

ผู้มีอำนาจในการอนุมัติให้พยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานมีอำนาจเพิกถอนการคุ้มครองพยานได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 11

8. ในกรณีที่พยานไม่ได้รับการอนุมัติให้เข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน พยานสามารถอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่ง ซึ่งแต่งตั้งโดย Commissioner of Police โดยคณะกรรมการประกอบด้วย เจ้าพนักงานที่มีระดับสูงกว่าผู้ที่สั่งอนุมัติ และบุคคลภายนอกที่มีชื่อเจ้าพนักงานสองคน ซึ่งบุคคลภายนอกนี้ให้เลือกจากบัญชีรายชื่อเรียงตามลำดับอักษรและการแต่งตั้งคณะกรรมการอุทธรณ์ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

9. การให้ความคุ้มครองพยานในเรื่องอื่นๆ ดำเนินการดังนี้ ในกรณีที่พยานซึ่งได้รับการคุ้มครองและได้เปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลใหม่แล้วหรือได้รับการย้ายที่อยู่ตามโครงการคุ้มครองพยาน และปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานหรือเจ้าพนักงานซึ่งบังคับตามกฎหมายอื่น ไม่ว่าจะ เป็นเจ้าพนักงานของฮ่องกงหรือของประเทศอื่น ว่าพยานถูกจับหรือมีหมายให้จับในความผิดที่อาจจับได้ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจอนุมัติให้พยานเข้าร่วมโครงการคุ้มครองพยานมีอำนาจส่งพยานไปให้แก่เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ที่บังคับให้เป็นไปตามกฎหมายในเขตที่พยานมีที่อยู่ใหม่ได้หรือส่งมอบประวัติอาชญากรรมของพยานแก่เจ้าพนักงานนั้น หรือส่งมอบข้อมูลใดๆ ให้แก่เจ้าพนักงานนั้น ตามที่เห็นสมควรหรืออนุญาตให้เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ที่บังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย สอบปากคำพยานหรือสอบปากคำเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองพยานคนใดคนหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพยานที่อยู่ในความคุ้มครอง

10. กฎหมายกำหนดมาตรการคุ้มครองพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานว่าพนักงานผู้มีอำนาจอนุมัติ พนักงานที่ทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองหรือให้ความช่วยเหลือ

พยานหรือบุคคลอื่นใด ที่กระทำการอันเกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือพยานในโครงการให้ความคุ้มครองพยาน ไม่มีความรับผิดชอบทางอาญาหรือทางแพ่งหรือทางวินัยใดๆ ภายใต้กฎหมายฮ่องกง หากได้กระทำหรืองดเว้นกระทำด้วยความสุจริตเพื่อบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับนี้

11. เพื่อเป็นการรักษาความลับในการให้ความคุ้มครองพยานมิให้ล่วงรู้ไปถึงองค์การอาชญากรรมและเพื่อความปลอดภัยของพยานที่ได้รับการคุ้มครอง กฎหมายได้กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองพยาน

12. เหตุยกเว้นที่เจ้าพนักงานจะไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน

พนักงานผู้มีอำนาจอนุมัติให้พยานเข้ารับการคุ้มครองพยาน เจ้าหน้าที่ที่ให้ความคุ้มครองพยานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน ไม่จำเป็นต้องส่งเอกสารในความครอบครองหรือในการดำเนินการตามหน้าที่ให้แก่ศาลหรือคณะกรรมการสอบสวนอื่นใดหรือดำเนินการประสานเพื่อติดต่อแก่พยานเพื่อดำเนินการตามที่ได้รับคำร้องขอจากหน่วยงานดังกล่าว เว้นแต่เป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานนี้

ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลฮ่องกงหรือที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายฮ่องกง ผู้พิพากษาหรือศาล Magistrate อาจมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานหรือบุคคลตามที่กำหนดข้างต้นเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพยานได้ในกรณีที่ต้องให้พยานมาเสนอข้อเท็จจริงต่อศาล ซึ่งข้อมูลและผู้พิพากษาได้รับต้องไม่เปิดเผยแก่ผู้อื่น เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามกฎหมายคุ้มครองพยานนี้

13. การคุ้มครองพยานในการให้การในศาล ในกรณีที่พยานต้องให้การต่อศาลในกระบวนการพิจารณา ศาลมีอำนาจสั่งให้ดำเนินการร้องขอของอัยการหรือตำรวจ เพื่อให้ผู้ที่เข้ารับฟังการพิจารณาในศาลที่จะแจ้งชื่อตัว ชื่อสกุลของตน ตามที่เจ้าพนักงานร้องขอ และตรวจค้นสิ่งของที่อาจทำให้พยานถูกข่มขู่หรือก่อให้เกิดอันตรายแก่พยานได้

การคุ้มครองพยานในฮ่องกงนั้น มีทั้งกระบวนการในการช่วยเหลือเพื่อให้การคุ้มครองพยานโดยการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลกลับคืน นอกจากนี้ยังมี

กระบวนการในการย้ายที่อยู่ หรือการติดต่อเพื่อให้ได้สิทธิหรือการดำเนินการที่เกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งหรือการดำเนินการอื่นๆที่เกี่ยวกับสิทธิของพยานในระหว่างการคุ้มครองพยานด้วย

ในส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาความลับตามกฎหมายของฮ่องกงพบว่า กฎหมายกำหนดให้ตั้งเจ้าพนักงานและพยานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานต้องรักษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองพยาน และให้เอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลแก่ศาล นอกจากนี้ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีบทบัญญัติที่ไม่เปิดเผยชื่อและที่อยู่ของพยานได้ ซึ่งเป็นการป้องกันมิให้จำเลยทราบชื่อและที่อยู่ของพยานอีกมาตรการหนึ่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

วิเคราะห์การนำมาตรการฉุกเฉินมาใช้ในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

4.1 วิเคราะห์ปัญหามาตรการคุ้มครองพยานของไทยและต่างประเทศ

ประเทศไทยและต่างประเทศต่างก็มีกฎหมายคุ้มครองพยานเพื่อให้พยานได้รับความปลอดภัยจากการถูกข่มขู่ ถูกคุกคาม ซึ่งต่อไปนี้จะทำการวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบหลักการคุ้มครองพยานของประเทศไทยกับต่างประเทศ โดยแยกเป็น 3 ประเด็น คือ

1. บุคคลที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง

ประเทศไทย ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ได้กำหนดไว้ว่า พยานเป็นบุคคลซึ่งจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงาน ผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาลในการพิจารณาคดีอาญารวมทั้งพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน นอกจากนี้การที่พยานมาให้ถ้อยคำนั้น ผลของความไม่ปลอดภัยอาจเกิดแก่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดของพยาน เช่น เป็นญาติสนิท หรือผู้ให้การอุปการะ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 เกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองพยานทั่วไปได้กำหนดว่าในกรณีที่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานร้องขอเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะไม่ให้ความยินยอม ซึ่งบุคคลอื่นก็สามารถใช้มาตรการทั่วไปคุ้มครองบุคคลดังกล่าวได้แม้ว่าจะไม่ได้เป็นพยานด้วยก็ตาม เห็นได้ว่ากฎหมายไทยได้มีการคุ้มครองบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้แม้มิใช่เป็นพยานก็ตาม

การคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปกำหนดให้พยานได้รับการคุ้มครองในกรณีที่พยานไม่ได้รับความปลอดภัย ส่วนการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษก็ต้องเป็นกรณีที่ปรากฏเหตุแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานจะไม่ได้รับความปลอดภัย โดยพยานต้องให้ความยินยอม และต้องเป็นคดีตามที่กำหนดไว้

สหรัฐอเมริกา การให้ความคุ้มครองพยานของประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจตัดสิน จัดให้พยานย้ายที่อยู่ใหม่และให้ความคุ้มครองด้านอื่นๆแก่พยาน หรือผู้ที่จะมาเป็นพยาน ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่อยู่ภายใต้เขตการปกครองของรัฐบาลกลางหรือเขตปกครองของมลรัฐใด อันเป็นคดีเกี่ยวกับกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรมหรือความผิดอันร้ายแรงอย่างอื่น ถ้ารัฐมนตรีเห็นว่าอาจจะเกิดการกระทำผิดอันเป็นการประทุษร้ายพยานอันเนื่องมาจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีดังกล่าวข้างต้น แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะไม่ให้ความคุ้มครองหากบุคคลนั้นก่อให้เกิดอันตรายสาธารณะรวมถึงอันตรายอันเกิดแก่ผู้บริสุทธิ์จะมีมากกว่าจำเป็นในการให้บุคคลนั้นเข้าเบิกความ และหากเห็นว่าอันตรายอันอาจเกิดแก่บุคคลซึ่งอาจได้รับความคุ้มครองนั้นเป็นภัยอันใกล้จะถึงหรือหากไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้ทันทีจะมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการสืบสวนสอบสวนที่กำลังดำเนินการอยู่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอาจออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวแก่บุคคลนั้นไปพลางก่อนได้

กฎหมายยังได้กำหนดให้ความคุ้มครองกับสมาชิกในครอบครัวหรือผู้ที่ใกล้ชิดกับพยาน นอกจากนี้ พยานที่ได้รับความคุ้มครองอาจเป็นนักโทษ หรืออาจเป็นบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งคดีที่ให้ความคุ้มครองอาจเป็นองค์กรอาชญากรรมหรือคดีสำคัญอื่นๆ

ออสเตรเลีย กฎหมายคุ้มครองพยานได้กำหนดบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองโดยในพระราชบัญญัติ กำหนดว่า พยานหมายความรวมถึง

(1) บุคคลใดซึ่งได้ให้หรือตกลงที่จะให้พยานหลักฐานในนามของราชองคมนตรีภายใต้อำนาจแห่งเครือรัฐออสเตรเลีย หรือแห่งมลรัฐหรือแห่งราชอาณาจักรอันใดเกี่ยวกับกระบวนการทำความผิด หรือการไต่สวนหรือการพิจารณาต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการโดยรัฐมนตรีในราชกิจจานุเบกษา

(2) บุคคลใดซึ่งได้ให้หรือตกลงที่จะให้พยานหลักฐานอย่างอื่นใดนอกจากที่ระบุไว้ในวรรค (1) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การก่อหรือมีพฤติการณ์ว่าจะก่ออาชญากรรมอันเป็นความผิดต่อกฎหมายแห่งเครือรัฐออสเตรเลีย หรือกฎหมายแห่งมลรัฐหรือแห่งราชอาณาจักรอันใด

(3) บุคคลใดผู้ซึ่งได้ทำคำให้การต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจแห่งรัฐบาลกลางหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งเกี่ยวกับการทำความผิดต่อกฎหมายแห่งเครือรัฐออสเตรเลีย หรือกฎหมายแห่งมลรัฐหรือกฎหมายแห่งราชอาณาจักรอันใด

(4)บุคคลใดผู้ซึ่งร้องขอความคุ้มครองหรือความช่วยเหลืออื่นใดภายใต้โครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดๆก็ตาม

(5)บุคคลใดผู้ซึ่งมีความสัมพันธ์หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคลใดที่อาจร้องขอความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือภายใต้โครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ

นอกจากนี้การคุ้มครองพยานได้มีการคุ้มครองบุคคลอื่นที่มีใช้พยานด้วย โดยได้กำหนดให้พยานหมายความรวมถึงบุคคลใดผู้ซึ่งร้องขอความคุ้มครองหรือความช่วยเหลืออื่นใดภายใต้โครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดๆก็ตาม และบุคคลใดผู้ซึ่งมีความสัมพันธ์หรือคุ้มครองพยานแห่งชาติ ซึ่งจะแตกต่างจากไทย โดยประเทศออสเตรเลียบุคคลภายนอกที่จะขอเข้าคุ้มครองพยานสามารถขอเข้าคุ้มครองพยานได้ด้วยตนเองโดยตรง ของประเทศไทยจะต้องให้พยานเป็นผู้ร้องขอให้

ฝรั่งเศส บุคคลที่ได้รับความคุ้มครองคือ พยานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับพยาน เช่น สามี ภริยา บุตร หรือผู้ที่อยู่ในครอบครัว

สาธารณรัฐเยอรมัน พยานคือบุคคลที่มีความสำคัญต่อกระบวนการพิจารณาทางอาญา และเป็นผู้ที่ตกอยู่ในอันตรายร้ายแรงหากต้องเข้าไปให้การในชั้นศาล รวมไปถึงผู้เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับพยาน

นิวซีแลนด์ บุคคลที่ได้รับความคุ้มครองคือ พยานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับพยาน เช่น สามี ภริยา บุตร หรือผู้ที่อยู่ในครอบครัว

ฮ่องกง พยานหมายถึง

(1)บุคคลที่ให้หรือยินยอมให้หลักฐานในนามของรัฐในการดำเนินการทางคดีแก่ผู้กระทำผิด

(2)บุคคลที่ให้หรือยินยอมให้หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของผู้กระทำผิด

(3)บุคคลที่ให้เอกสารข้อมูลหรือความช่วยเหลืออื่นๆแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด

(4)บุคคลที่ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดอาจต้องการความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือจากโครงการคุ้มครองพยาน

(5)บุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องกับพยานที่อาจต้องการความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือจากโครงการคุ้มครองพยาน

นอกจากนี้พยานยังหมายถึงผู้ที่รับรู้ว่าตนเองได้รับการถูกข่มขู่คุกคาม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับพยาน และรวมไปถึงเหยื่อและผู้แจ้งเบาะแสด้วย

2.มาตรการในการให้ความคุ้มครองพยาน

ประเทศไทย ในการคุ้มครองพยานของไทยมีอยู่ 2 มาตรการ คือ มาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ซึ่งแต่ละมาตรการมีกระบวนการดังนี้

มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานในกฎหมายคุ้มครองพยานได้กำหนดให้การคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปให้ใช้การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 มาตรา 6 ได้กำหนดมาตรการทั่วไป โดยให้อำนาจหน่วยงานไปออกระเบียบ ซึ่งให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ ได้แก่ ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2548 ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ.2547 เป็นต้น

มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน กฎหมายได้กำหนดไว้ ดังนี้ คือ

1. ย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม
2. จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่เห็นสมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี
3. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย

4. ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรมหรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม
5. ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ
6. ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น
7. ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร โดยให้ถือข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับ และห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผยข้อมูลนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

สหรัฐอเมริกา การคุ้มครองของสหรัฐอเมริกาจะมีมาตรการโดยรัฐจะจัดการให้มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานและครอบครัวให้พ้นจากเขตอันตรายไปยังเขตที่ปลอดภัย รัฐจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ตามที่ดั่งใหม่ให้พยานและครอบครัว พร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของบุคคลทั้งหมดขึ้นแทนของเดิม รัฐจะจัดหาบ้านพัก การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและการจัดหางานให้ใหม่ตามความรู้ความถนัดของพยาน รัฐจะให้ค่าครองชีพเบื้องต้นจนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ รัฐจะให้ความคุ้มกันพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อพยานไปให้การหรือไปเบิกความต่อศาล การพิจารณาว่าสมควรจะเปิดเผยชื่อสถานภาพ และหลักแหล่งบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองหรือเรื่องใดๆเกี่ยวกับบุคคลนั้น โดยคำนึงถึงผลได้ผลเสีย รวมทั้งภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นในภายหลังด้วย อีกทั้งยังมีกองทุนเงินทดแทนสำหรับผู้เคราะห์ร้าย โดยจะมีการจ่ายเงินทดแทนในกรณีที่พยานผู้ได้รับความคุ้มครองตามโปรแกรมถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บขั้นรุนแรง ซึ่งในการคุ้มครองพยานจะแบ่งเป็นคดีอาญาทั่วไปและคดีอุกฉกรรจ์ด้วย

ออสเตรเลีย การคุ้มครองพยานในออสเตรเลียจะมีมาตรการคุ้มครองพยาน คือ การขอรับเอกสารใดๆที่จำเป็นเพื่ออนุญาตให้พยานได้รับชื่อแสดงตัวใหม่ บัตรประจำตัวใหม่ หรืออนุญาตให้บุคคลใดๆผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งที่ได้รับมอบหมายใช้ชื่อสมมติ เพื่อปฏิบัติหน้าที่อันเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาที่พยาน การขนย้ายทรัพย์สินของพยาน การชำระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำรงชีพของพยาน (รวมถึงค่าครองชีพของสมาชิกในครอบครัวของพยานด้วย) การจัดให้ความช่วยเหลือทางการเงินอย่างอื่นอันเกิดจากการย้ายที่อยู่ของพยาน การให้ความช่วยเหลือแก่พยานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษา การให้ความช่วยเหลือเพื่อให้พยานสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง และการกระทำอื่นใดที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเห็นว่าจำเป็นในการให้ความปลอดภัยแก่พยาน นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการตามมาตรการพิเศษกรณีพยานในโครงการทำการสมรสและการดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพยานผู้ร่วมโครงการ

ฝรั่งเศส มาตรการในการคุ้มครองพยาน ได้แก่ การปกปิดตัวตน ชื่อ ชื่อสกุลของพยาน พยานซึ่งไม่ประสงค์จะเปิดเผยภูมิลำเนาของตนเอง กฎหมายอนุญาตให้พยานในระหว่างการสอบสวนสามารถที่จะแจ้งที่อยู่ของตนโดยถือเอาสถานีตำรวจเป็นภูมิลำเนาของตนได้ การใช้เทคโนโลยีในการสอบปากคำพยานบุคคล กระบวนการไม่ให้พยานเผชิญหน้ากับจำเลยในชั้นพิจารณา และสามารถใช้นวัตกรรมแปลงเสียงของพยานมิให้สามารถระบุตัวพยานได้ด้วย

สาธารณรัฐเยอรมัน ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 68(1) ให้แจ้งสถานที่ติดต่อที่ทำงานแทนที่บ้าน มาตรา 68(3) ให้เก็บชื่อที่อยู่พยานเป็นความลับ จนกว่าเหตุในการก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยจะหมดไป แต่ไม่รวมถึงการสอบปากคำในชั้นสอบสวน

ในกรณีจำเป็นมีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลใหม่ได้ และเก็บไว้เป็นความลับ

มาตรา 96 ศาลมีอำนาจกำหนดวิธีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยานในระหว่างการพิจารณา โดยไม่เปิดเผยชื่อพยานหรือใช้ชื่อสมมติ

การใช้การสืบพยานล่วงหน้าและการประชุมทางจอภาพ

ในระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เน้นการให้ความปลอดภัยในชั้นสอบสวน โดยการให้การบำบัดรักษาทางกายและจิต ติดตามรักษาความปลอดภัยโดยตำรวจ การเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล รวมทั้งหาที่อยู่ หางานใหม่

ใน Witness Protection Harmonisation Act 2001 ให้ความปลอดภัยแก่พยานจากการที่พยานถูกคุกคาม และดำเนินการเกี่ยวกับการปกปิดชื่อ เปลี่ยนชื่อ และจ่ายค่าครองชีพให้แก่พยาน การที่จะใช้มาตรการคุ้มครองพยานจะได้มีการชั่งน้ำหนักระหว่างความรุนแรงของการกระทำ ความผิด อันตรายที่เกิดขึ้นกับพยาน สิทธิของตัวผู้ถูกกล่าวหาด้วย และผลที่เกิดจากการใช้มาตรการบังคับ ในการที่จะใช้มาตรการคุ้มครองพยานต้องมีการเขียนไว้เป็นบันทึก และก็เป็นความลับ มาตรการดังกล่าวต้องไม่ปรากฏอยู่ในสำนวนการสืบสวน สอบสวน

การให้ความคุ้มครองพยานจะมีวิธีการคุ้มครองตามความจำเป็นของอันตรายที่พยานจะได้รับ ซึ่งให้ความคุ้มครองทั้งในและนอกศาล อย่างน้อยที่สุดการปกปิดชื่อและที่อยู่ของพยานตั้งแต่ชั้นสืบสวนสอบสวนและในชั้นพิจารณาเป็นการดำเนินการให้ความคุ้มครองแก่พยานทั่วไป เพื่อป้องกันอันตรายจากการประทุษร้ายของจำเลย

นิวซีแลนด์ มาตรการในการคุ้มครองพยาน ได้แก่ จัดให้มีเจ้าหน้าที่ในการให้ความปลอดภัยแก่พยานและประสานงานกับหน่วยงานอื่นในการให้ความคุ้มครอง เช่น หน่วยงานทะเบียนราษฎรในการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล การปกปิดชื่อ ที่อยู่ของพยาน โดยไม่ต้องอ้างในบัญชีระบุพยาน หรือใช้ชื่อสมมติ หรือให้เก็บชื่อที่อยู่ไว้ที่เจ้าพนักงานหรืออัยการ ศาลอาจมีคำสั่งให้ปกปิดชื่อพยานก่อนที่จะนำเสนอต่อศาลได้ ซึ่งมีผลให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการไม่ต้องเปิดเผยชื่อของพยานในสำนวนการสอบสวนและในบัญชีระบุพยานของอัยการ

ฮ่องกง มาตรการในการคุ้มครองพยาน ได้แก่ การย้ายที่อยู่หรือจัดที่พักให้ นอกจากนี้ยังมีมาตรการในการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ร้องขอต่อศาลเพื่อให้ปกปิดชื่อพยานในระหว่างการศึกษาและรวมถึงการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าด้วยการศัลยกรรมตกแต่ง ในฮ่องกงให้ความคุ้มครองพยานและครอบครัว โดยเน้นการนำไปดูแลที่ safe house และไม่เปิดเผยที่อยู่ของพยานในการบันทึกการสอบปากคำ และเปลี่ยนแปลงชื่อของพยานใหม่ในการนำมาเบิกความในศาล และเปลี่ยนชื่อใหม่หลังจากที่เบิกความเสร็จแล้ว นอกจากนี้ ยังจัดให้มีโทรศัพท์สายด่วน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแจ้งเบาะแสขององค์กรอาชญากรรมว่ากระทำความผิดในเบื้องต้นและปกปิดชื่อผู้แจ้ง

3. ผู้มีอำนาจใช้ดุลยพินิจให้พยานเข้าสู่มาตรการคุ้มครองพยานและหน่วยงานที่รับผิดชอบ

ประเทศไทย ในการคุ้มครองพยานกรณีที่เป็นการใช้มาตรการทั่วไปได้ให้อำนาจพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้มีอำนาจจัดให้พยานได้รับความคุ้มครองได้ และหากเป็นกรณีการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ กฎหมายได้กำหนดให้พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา อาจยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นผู้มีอำนาจสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษ

การคุ้มครองพยานของไทยได้กำหนดให้สำนักงานคุ้มครองพยาน กระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบในการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปหรือมาตรการพิเศษ การปฏิบัติที่เหมาะสม

รวมทั้งประสานการปฏิบัติงานและข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง¹ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานมีเป็นจำนวนน้อยจึงต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาคุ้มครองพยานเป็นส่วนใหญ่

สหรัฐอเมริกา การคุ้มครองพยานของสหรัฐอเมริกาได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจให้พยานเข้าสู่มาตรการคุ้มครองพยานได้ และให้ U.S.Marshals เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน การคุ้มครองพยานของสหรัฐอเมริกาแบ่งเป็นสองระดับ คือ การคุ้มครองระยะสั้น และการคุ้มครองระยะยาว อีกทั้งกรณีที่พยานบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองเป็นผู้ต้องโทษในเรือนจำ จะอยู่ในความควบคุมของกรมราชทัณฑ์ที่จะเป็นผู้ดูแลในการรักษาความปลอดภัย ในระหว่างการพิจารณาคดี U.S.Marshals จะดำเนินการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยเฉพาะการเดินทางระหว่างเรือนจำกับการไปปรากฏตัวที่ศาล โครงการคุ้มครองพยานของสหรัฐอเมริกาจะให้การคุ้มครองระยะสั้นมากกว่าระยะยาว เพราะจะคุ้มครองจนกระทั่งศาลเสร็จสิ้นกระบวนการ โดยพิจารณาว่าการคุกคามยังมีอยู่หรือไม่ คือจะทำจนกระทั่งคดีจบ

ออสเตรเลีย หน่วยงานที่รับผิดชอบคือสำนักงานคุ้มครองพยานหรือ NWPP ภายใต้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่วนผู้มีอำนาจในการตัดสินใจคือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้มีอำนาจใช้ดุลยพินิจให้พยานเข้าสู่การใช้มาตรการคุ้มครองพยาน อีกทั้งเป็นผู้ลงทะเบียนพยานเข้าสู่โครงการโดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีอำนาจที่จะอนุญาตให้ปกปิดข้อมูลต่างๆของพยานโดยให้ใช้ข้อมูลที่จัดทำขึ้นใหม่

ฝรั่งเศส หน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน คือ หน่วยงานตำรวจ ในกรณีปกปิดชื่อในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล การสืบพยานโดยไม่เปิดเผยชื่อพยาน ผู้ให้การอนุมัติในการคุ้มครองคือ ศาล

สาธารณรัฐเยอรมัน สำนักงานคุ้มครองพยาน witness protection unit (WPU) ภายใต้ The Federal Criminal Police Offices จะทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น รวมทั้งหน่วยงานระหว่างประเทศโดยกฎหมายเขียนไว้ว่าการคุ้มครองพยานเป็นภาระของตำรวจ หรือของสำนักงานคุ้มครองพยาน เป็นหน่วยงานอิสระ มีหน้าที่ในการตัดสินใจ

¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

และดำเนินการในการคุ้มครอง กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ที่จะเป็นคนวินิจฉัยว่าจะให้การคุ้มครอง พยานหรือไม่คือสำนักงานคุ้มครองพยานที่มีทั่วทุกท้องถิ่น

นิวซีแลนด์ หน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในการให้ความคุ้มครองพยาน คือหน่วยงานตำรวจ โดย หน่วยงานตำรวจเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนและให้ความคุ้มครอง พยานด้วย ซึ่งผู้มีอำนาจตัดสินใจอนุมัติในการคุ้มครองพยาน คือผู้บังคับบัญชาสูงสุดของตำรวจ นอกจากนี้ในกรณีปกปิดชื่อในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล การสืบพยานโดยไม่เปิดเผยชื่อพยาน การสืบพยานโดย Video Conference ผู้ที่ให้การอนุมัติในการคุ้มครองพยาน คือ ศาล

ฮ่องกง หน่วยงานที่รับผิดชอบในโครงการคุ้มครองพยาน คือ สำนักงานคุ้มครองพยานของ ฮ่องกง คือ Witness Protection Unit (WPU) เป็นหน่วยงานกลางที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับ กระบวนการสืบสวนสอบสวนของตำรวจ ซึ่งอยู่ภายใต้กรมอาชญากรรมและความมั่นคงของ สำนักงานตำรวจฮ่องกงและหน่วยคุ้มครองพยานและป้องกันของคณะกรรมการต่อต้านการทุจริต สำหรับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจให้พยานเข้าโครงการคุ้มครองพยานนั้น กรณีของสำนักงาน ตำรวจฮ่องกง ผู้มีอำนาจได้แก่ ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจ Police Commissioner โดยการมอบ อำนาจแต่งตั้งให้ผู้บัญชาการความมั่นคงและอาชญากรรมรับผิดชอบ ในกรณีของคณะกรรมการ ต่อต้านการทุจริต ICAC Commissioner ได้แต่งตั้งผู้อำนวยการด้านการสืบสวนสอบสวนของ ICAC เป็นผู้รับผิดชอบ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบมาตรฐานการคุ้มครองพยานของไทยและต่างประเทศแล้ว กฎหมาย คุ้มครองพยานของไทยได้แบ่งการคุ้มครองออกเป็น 2 ประเภท คือ มาตรการทั่วไปและมาตรการ พิเศษ มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานในกฎหมายคุ้มครองพยานได้ให้ใช้การปกปิดมิให้มีการ เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ตามความ เหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 มาตรา 6 ได้กำหนดมาตรการทั่วไป โดย ให้อำนาจหน่วยงานไปออกระเบียบ ซึ่งให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ ได้แก่ ระเบียบกรม สอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ระเบียบสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2548 ระเบียบ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยาน ในคดียาเสพติด พ.ศ.2547 เป็นต้น

มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน กฎหมายได้กำหนดไว้ ดังนี้ คือ

1. ย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม
2. จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่เห็นสมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี
3. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย
4. ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรมหรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม
5. ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ
6. ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น
7. ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร โดยให้ถือข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับ และห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผยข้อมูลนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

จากการวิเคราะห์พบว่ามาตรการคุ้มครองพยานของไทยนั้นครอบคลุมรายละเอียดในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่ตัวพยานพอสมควร ตามแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกำหนดรายละเอียดในการจัดตั้งหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน คุณสมบัติ สิทธิและหน้าที่ของพยานที่เข้าร่วมโครงการ ข้อมูลที่เปิดเผยและข้อมูลที่ไม่เปิดเผย ประเภทของการคุ้มครอง และบทกำหนดโทษ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายคุ้มครองพยานยังไม่อาจปฏิบัติได้สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร เนื่องจากยังขาดมาตรการบางประการเพื่อให้มาตรการต่างๆที่กำหนดไว้ในการคุ้มครองพยานดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งการดำเนินการตามมาตรการคุ้มครองพยานยังไม่รวดเร็วและคล่องตัวดังเช่นต่างประเทศ

การดำเนินการของสหรัฐอเมริกา ใช้หน่วยงานพิเศษ คือ U.S. Marshals ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบุคลากรทั้งฝ่ายคุ้มครองความปลอดภัยและฝ่ายดำเนินการเกี่ยวกับการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล หรือหลักฐานทางทะเบียนอื่นๆ อยู่ในหน่วยงานเดียวกันเพื่อป้องกันความลับเปิดเผยและมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบและเป็นเอกภาพ นอกจากนี้ยังมีมาตรการในการตรวจสอบการ

ดำเนินงานโดย Attorney General ที่ออกข้อบังคับและกำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานเพื่อคุ้มครองพยานที่ชัดเจน

ส่วนการดำเนินงานของออสเตรเลียนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นหน่วยงานตำรวจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวทางของไทยที่แยกออกมาเป็นหน่วยงานพิเศษ แต่กระบวนการที่ให้อำนาจตำรวจในการดำเนินการคุ้มครองพยานนั้น กำหนดไว้ในกฎหมายคุ้มครองพยาน ซึ่งทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีรูปแบบและวิธีการ ตลอดจนอำนาจในการดำเนินการได้ตามที่กฎหมายกำหนด ทำให้การดำเนินงานสามารถปฏิบัติได้จริง โดยอาศัยกฎหมายระดับพระราชบัญญัติมิใช่กฎหมายลำดับรองเหมือนกฎหมายไทย การดำเนินงานจึงเป็นเอกเทศ โดยไม่ต้องพิจารณาว่าจะขัดต่อกฎหมายในเรื่องนั้นๆหรือไม่ เพราะเป็นกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจไว้โดยเฉพาะ เพื่อให้การคุ้มครองพยานสำเร็จลุล่วง

รวมทั้งสองงกก็มีหน่วยงานที่ดำเนินการได้อย่างเป็นเอกเทศเช่นกัน มีการกำหนดไว้ในกฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการไว้โดยเฉพาะ การกระทำของเจ้าหน้าที่ย่อมเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อพิจารณาแล้วในขณะที่ประเทศไทยจะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่คุ้มครองพยาน โดยเฉพาะ คือ สำนักงานคุ้มครองพยาน แต่ก็มีข้อจำกัดทำให้การทำหน้าที่ไม่สำเร็จลุล่วงเท่าที่ควร เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจสำนักงานคุ้มครองพยานที่จะดำเนินการตามมาตรการต่างๆได้อย่างเป็นเอกเทศและการกระทำเพื่อคุ้มครองพยานนั้นเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยมีกฎหมายให้อำนาจไว้ นอกจากนี้สำนักงานคุ้มครองพยานก็ยังประสบปัญหาในเรื่องกำลังคนซึ่งปัจจุบันมีเพียง 22 คน เท่านั้น อันไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองพยานในปัจจุบัน อาจต้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น

อนึ่งเมื่อพยานได้รับความคุ้มครองภายใต้โครงการคุ้มครองพยานแล้ว พยานก็จะได้รับความคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่ก่อนที่พยานจะไปเบิกความในศาล แต่เมื่อมาสู่การพิจารณาในชั้นศาลกฎหมายไทยยังไม่มีมาตรการปกป้องชื่อที่อยู่ของพยานก่อนนำเสนอเข้าสู่กระบวนการพิจารณา เช่นเดียวกับฝรั่งเศส เยอรมัน นิวซีแลนด์ คือ การร้องขอปกป้องชื่อพยานหรือที่อยู่ต่อศาล และใช้ชื่อสมมติ ไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานแต่อย่างใด แม้จะมีมาตรการหลีกเลี่ยงไม่เปิดเผยชื่อที่อยู่ของพยานหรือป้องกันมิให้พยานมาเบิกความต่อหน้าจำเลย ซึ่งได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ได้แก่

1. การสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจทั้งฝ่ายพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวน นอกจากนั้นยังมีมาตรการสืบพยานล่วงหน้าหลังจากฟ้องคดีต่อศาลแต่ยังไม่ถึงวันนัดพิจารณา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/2 อันเป็นกรณีการสืบพยานหลักฐาน ก่อนถึงกำหนดวันนัดสืบพยานโดยต้องมีเหตุ ได้แก่ ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความ ยุติธรรม” โดยศาลเห็นหรือคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องขอ ซึ่งการสืบพยานล่วงหน้านี้ ไม่จำกัด เฉพาะพยานบุคคลเท่านั้น แต่หมายรวมถึงพยานหลักฐานทุกชนิด

2. การสืบพยานโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้ากับจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 173 วรรคสาม กล่าวคือ อนุญาตให้ศาลสามารถสืบพยานโดยที่ไม่ให้พยาน เผชิญหน้ากับตัวจำเลยได้ โดยอาจกระทำโดยใช้เทคโนโลยี เช่น ใช้การสืบพยานโดยใช้ระบบ Teleconference หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันมิให้เห็นตัวพยาน หรือการบันทึกคำพยานโดย ไม่เปิดเผยชื่อ เช่นเดียวกับพยานสายลับแต่ไม่นำมาเบิกความต่อศาล ทั้งนี้ศาลอาจใช้ดุลยพินิจรับ ฟังเป็นพยานบอกเล่าได้ ตามมาตรา 226/3(2)

นอกจากนี้มาตรา 229/1 ได้กำหนดถึงรายละเอียดที่ต้องระบุในบัญชีพยานซึ่งรวมถึง รายชื่อและที่อยู่ของพยานบุคคลซึ่งโจทก์ประสงค์จะนำสืบด้วย และบัญญัติถึงผลของการไม่ยื่น บัญชีระบุพยานไว้ว่าห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้สืบพยานและรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้น แต่ อย่างไรก็ตามก็ได้บัญญัติข้อยกเว้นให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานนั้นได้ หากศาลเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองพยาน แม้มาตรานี้จะเกี่ยวข้องกับมาตรการไม่เปิดเผยชื่อ ตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ของพยานในคดีอาญาก็ตาม แต่จะถูกนำมาใช้เป็นข้อยกเว้นการยื่นบัญชีระบุ พยานก็ต่อเมื่อมีการไม่ยื่นบัญชีระบุพยานแล้วเท่านั้น อีกทั้งเป็นดุลยพินิจของศาลที่จะอนุญาต หรือไม่ได้ ไม่ใช่เป็นกรณีบังคับศาล ทั้งนี้ ไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนว่าโจทก์สามารถปกปิดชื่อและที่ อยู่ของพยานในกระบวนการพิจารณาคดีได้ตั้งแต่ต้นและศาลต้องอนุญาตให้สืบพยานและรับฟัง พยานบุคคลเช่นนั้นได้ หากมีเหตุผลและความจำเป็นในเรื่องของการคุ้มครองพยานแต่อย่างใด

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากกฎหมายคุ้มครองพยานของไทย จะทำให้ระบบการคุ้มครองพยาน ของไทยไม่ได้รับประสิทธิผลเท่าที่ควร พยานยอมเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย จึงไม่ยอมให้ความ ร่วมมือกับกระบวนการยุติธรรมได้ อาจมีการบิดเบือนคำเบิกความของพยาน หรือไม่ช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับ การลงโทษต่อไป ซึ่งย่อมไม่สอดคล้องกับมาตรการหลักในการให้ความคุ้มครองพยาน โดยมี

พื้นฐานของการจัดให้พยานได้รับความปลอดภัยจากการข่มขู่จากผู้กระทำความผิดในทุกรูปแบบ ซึ่งมักจะเป็นผู้มีอิทธิพลหรือเป็นการกระทำโดยองค์กรอาชญากรรม

ต่อไปนี้จะผู้เขียนจะได้พิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการคุ้มครองพยานตามกฎหมายไทย เพื่อจะได้ดำเนินการหาแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

4.2 ปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองพยานตามกฎหมายไทย

4.2.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความยินยอมของพยาน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้เห็นความจำเป็นและให้ความสำคัญกับการให้ความสำคัญกับการให้ความคุ้มครองและการรักษาสีติของบุคคลผู้มาเป็นพยานมากขึ้น โดยบัญญัติหลักการคุ้มครองพยานไว้ในมาตรา 244 ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นหลักๆ 3 ประเด็น คือ

1. การให้ความคุ้มครองพยานแก่บุคคล
2. การปฏิบัติที่เหมาะสมแก่พยานบุคคล
3. การจ่ายค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ.2546 และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน ได้ออกภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งมุ่งเน้นถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก ทั้งนี้การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำไม่ได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้ (มาตรา 29) ซึ่งการคุ้มครองพยานนั้นจะต้องมีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการที่จะจำกัดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล เช่น การนำตัวพยานไปอยู่ในสถานที่อื่น การจัดเจ้าหน้าที่ไปควบคุม การเปลี่ยนแปลงสิทธิของบุคคล เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะเพื่อที่จะจำกัดสิทธิดังกล่าว เจ้าหน้าที่ก็ไม่อาจดำเนินการโดยปราศจากความยินยอมได้ การที่จะดำเนินการคุ้มครองจึงต้องได้รับความยินยอมของพยาน พยานต้องสมัครใจที่จะเข้าสู่การคุ้มครองของเจ้าหน้าที่ ถ้าพยานไม่ยินยอมให้มีการคุ้มครองก็ไม่อาจเข้าไปคุ้มครองได้แต่อย่างใด ทั้งนี้หลักความยินยอมเป็นหลักที่สำคัญของกฎหมายคุ้มครองพยาน ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ.2546 และระเบียบที่เกี่ยวข้องก็ได้ระบุถึงประเด็นความยินยอมดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ.2546 มาตรา 6 ในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน แล้วแต่กรณี อาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ และในกรณีจำเป็นบุคคลดังกล่าวจะขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากพยาน

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ.2546 มาตรา 9 เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานจะไม่ได้รับความปลอดภัย พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง เจ้าพนักงาน อาจยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เพื่อขอใช้มาตรการพิเศษ ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากพยาน

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2548 ข้อ 4 การให้ความคุ้มครองความปลอดภัยให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความคุ้มครอง
2. การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย
3. การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยถึงการคุ้มครองพยาน รวมทั้งชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยาน

ทั้งนี้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องได้รับความยินยอมจากพยาน เป็นหนังสือลงลายมือชื่อเป็นสำคัญ

ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษ ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ข้อ 6 ในการร้องขอให้มีการให้ความคุ้มครองแก่พยาน จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้รับการคุ้มครองด้วย

ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ.2547 ข้อ 5 ในกรณีตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดที่พยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พยานหรือบุคคลดังกล่าวนั้นอาจได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควรจากเจ้าพนักงาน เมื่อพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องขอต่อเจ้าพนักงานหรือเจ้าพนักงานหรือสำนักงานเห็นสมควร ทั้งนี้ การร้องขอต้องได้รับความยินยอมของพยานหรือ

บุคคลดังกล่าวนั้นด้วย ความยินยอมของพยานต้องเป็นความยินยอมที่ชัดแจ้งและเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมกับลายมือชื่อของพยาน

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าความยินยอมของพยานเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งทั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานก็ได้กำหนดว่าในการเข้าไปคุ้มครองพยานได้นั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากพยานนั้นเสมอ และก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญานั้นได้บัญญัติขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งมุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเป็นอย่างมาก การดำเนินการอย่างใดอันจะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลย่อมไม่อาจกระทำได้เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจไว้ และแม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จะถูกยกเลิกไปแล้วก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันก็ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้เช่นเดิม ดังนั้นการกระทำใดๆของรัฐจะต้องไม่กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตามการยินยอมของพยานก็เป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการคุ้มครองพยาน เนื่องด้วยเมื่อพยานไม่ให้ความยินยอมในการที่เจ้าหน้าที่จะเข้าไปดำเนินการคุ้มครองพยาน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็ไม่อาจเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของพยานต่อมาได้ และรัฐก็อาจไม่ได้บุคคลนั้นมาเบิกความเป็นพยานต่อศาลเพื่อยืนยันการกระทำความผิดของจำเลยได้ ซึ่งต่อไปนี้จะขอแยกประเด็นเรื่องความยินยอมเป็น 2 กรณี อันเป็นกรณีที่มีความเร่งด่วนฉุกเฉินในการที่จะนำมาตรการคุ้มครองพยานเข้าไปดำเนินการได้ ดังนี้

กรณีทีหนึ่ง เป็นกรณีที่พยานไม่ยินยอมรับความคุ้มครอง

ตัวอย่าง พยานเป็นพยานสำคัญที่จะยืนยันการกระทำความผิดของจำเลยได้ ซึ่งเป็นพยานในคดีอุกฉกรรจ์ เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล และเป็นองค์กรอาชญากรรม แต่พยานไม่เชื่อมั่นที่จะให้เจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาคุ้มครอง พยานเห็นว่าตนก็มีอาวุธ มีสถานที่ที่ปลอดภัยพอที่จะดูแลตนเองได้ และที่สำคัญตนไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่เข้ามาจำกัดสิทธิของตน โดยตนอยากดำเนินชีวิตได้ตามปกติ หรือ

ตัวอย่าง พยานเป็นผู้เสียหายตกเป็นเหยื่อการฆาตกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อได้รับทราบถึงการกระทำความผิด ก็ต้องไปแจ้งความที่สถานีตำรวจ ซึ่งอาจเป็นสถานีตำรวจแห่ง

เดียวกับที่ถูกรบกวน นายร้อยเวรผู้รับแจ้งความอาจข่มขู่ผู้เสียหายคนนั้นไม่ให้แจ้งความหรือบันทึกคำร้องไว้เพียงบางส่วนหรือไม่ตรงตามความเป็นจริง และ เมื่อเห็นว่าตนไม่มีความปลอดภัย ตำรวจก็จะเข้ามาคุ้มครอง ถึงแม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะดำเนินการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายคนนั้นก็ ตาม ผู้เสียหายย่อมไม่มีความมั่นใจ และคงไม่ยินยอมให้ตำรวจเข้ามาคุ้มครองได้

กรณีดังกล่าวข้างต้นเมื่อพยานไม่ยินยอมให้เจ้าหน้าที่เข้ามาคุ้มครองครอกรก็ย่อมเกิดปัญหาโดยที่เมื่อเจ้าหน้าที่เห็นว่าพยานจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเร่งด่วนและทันท่วงที ก็ไม่อาจคุ้มครองความปลอดภัยให้ได้ และถึงแม้จะเข้าไปคุ้มครอง เช่น นำเจ้าหน้าที่เข้าไปดูแลยังที่พักของพยาน หรือต้องการพาพยานไปพักใน safe house ก็อาจถูกพยานฟ้องร้องฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังทำให้ปราศจากเสรีภาพในร่างกายได้ เพราะเข้าไปจำกัดสิทธิของพยาน ซึ่งพยานมีเสรีภาพที่จะกำหนดที่อยู่ของตนเองได้ และไม่มีสิทธิที่จะจำกัดการเดินทางของพยานได้ นอกจากนี้กฎหมายก็มีได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ว่าจะดำเนินการอย่างไรในการที่จะเข้าไปคุ้มครองโดยปราศจากความยินยอมของพยาน ถ้าเป็นกรณีที่พิจารณาถึงพฤติการณ์ความปลอดภัยของพยานแล้ว พยานตกอยู่ในอันตรายอันมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ถ้าไม่เข้าไปคุ้มครองพยาน อาจถูกข่มขู่ คุกคาม และอาจนำไปสู่การเสียชีวิตได้ อันเป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

กรณีที่สอง พยานไม่อาจให้ความยินยอมได้

ตัวอย่าง พยานได้รับการข่มขู่คุกคามจากผู้กระทำความผิด และพยานไม่อาจเข้ามาขอความคุ้มครองและไม่อาจมาให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรได้ ตามกฎหมายและระเบียบของหน่วยงานที่คุ้มครองที่กำหนดให้การให้ความยินยอมต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร

ตัวอย่าง พยานเจ็บป่วย ได้รับอันตราย โดยถูกยิง และต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาล ซึ่งขณะนี้พยานยังไม่รู้สึกตัว ไม่อาจให้ความยินยอมได้ และเจ้าหน้าที่เห็นว่าพยานปากนี้เป็นพยานปากสำคัญที่จะยืนยันการกระทำความผิดได้ ถ้าไม่รีบดำเนินการเข้าไปคุ้มครองตามมาตรการต่างๆแล้ว พยานอาจถูกข่มขู่ คุกคามอย่างต่อเนื่องได้ จนอาจไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความยืนยันการกระทำความผิดได้

ทั้งสองกรณิดังกล่าวเมื่อพยานไม่ให้ความยินยอมหรือไม่อาจให้ความยินยอมได้แล้ว กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป จะเข้าไปคุ้มครองพยานโดยที่พยานไม่ได้ให้ความยินยอมได้หรือไม่ ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่เข้าไปคุ้มครองโดยทันที โดยไม่ได้รับความยินยอมก็อาจ

ถูกดำเนินคดีได้ เจ้าหน้าที่จึงไม่มีอำนาจเข้าไปปฏิบัติการ การดำเนินการคุ้มครองพยานตามกฎหมายก็มิอาจดำเนินการได้ ดังนั้นเพื่อให้การคุ้มครองพยานสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้นจึงต้องกำหนดมาตรการฉุกเฉินเพื่อเข้ามาเสริมให้การดำเนินการตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้แม้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะเห็นความสำคัญของการคุ้มครองพยาน แต่เมื่อพยานไม่ให้ความยินยอม เจ้าหน้าที่ก็ไม่กล้าเข้ามาดำเนินการ เพราะเกรงว่าจะขัดต่อกฎหมายจำกัดสิทธิของบุคคลดังกล่าว แต่เจ้าหน้าที่ก็สามารถเข้าไปคุ้มครองพยานได้โดยทันทีโดยอ้างสิทธิป้องกันได้ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตน หรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย”

แต่อย่างไรก็ตามการจะอ้างเหตุดังกล่าวก็อาจถูกพยานฟ้องร้องก่อน จึงจะอ้างเหตุนั้นเพื่อพิสูจน์ในศาล โดยเจ้าหน้าที่ก็ต้องนำข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องเข้ามาสืบเพื่อให้การกระทำของตนไม่เป็นความผิด โดยต้องพิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขตามมาตราดังกล่าว คือ เพื่อป้องกันสิทธิของผู้อื่นซึ่งก็คือพยาน ให้พ้นจากอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย คือ การข่มขู่ คุกคาม หรือถูกฆ่า และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง และพอสมควรแก่เหตุซึ่งก็คือภัยอันตรายที่เกิดขึ้น ถ้าพิสูจน์ได้ก็เป็นการใช้อำนาจโดยชอบ เนื่องจากเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนอีกประการหนึ่ง

4.2.2 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ของการบังคับใช้มาตรการพิเศษ ในกรณีการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยาน

ประเภทคดีที่กำหนดให้มีมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามมาตรา 8 ได้แก่

- 1.คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร
- 2.คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา
- 3.คดีความผิดเกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และ

ความผิดฐานพราวกเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าบริการ

4.คดีความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานฉ้อโกงและช่องโหว่ตามประมวลกฎหมายอาญา และให้หมายความรวมถึงความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากรที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน

5.คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น

6.คดีที่สำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน

ทั้งนี้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ได้แก่

- 1.ย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักที่ปลอดภัยแก่พยาน
- 2.กรณีที่พักพยานไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของพยานได้ ให้สำนักงานคุ้มครองพยานจ่ายค่าเลี้ยงชีพตามความเหมาะสมแก่พยานและผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของพยาน เป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นแต่ไม่เกินสองปี
- 3.ดำเนินการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล หลักฐานทางทะเบียนเพื่อมิให้ระบุตัวได้ ในระหว่างที่ได้รับการคุ้มครองและดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงให้กลับคืนสู่สถานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย โดยประสานงานกับหน่วยงานอื่นเช่นกรมการปกครอง
- 4.จัดหาอาชีพหรือให้มีการอบรมอาชีพหรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานดำรงชีพอยู่ได้
- 5.ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่ควรจะได้รับ เช่น การใช้สิทธิต่างๆที่รัฐจัดให้แก่ประชากรของรัฐ การใช้สิทธิทางศาล² เป็นต้น ซึ่งสามารถเบิกค่าใช้จ่ายในการเรียกร้องได้เท่าที่ได้จ่ายจริงตามระเบียบ ข้อ23 (5)
- 6.จัดให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น
- 7.ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

²สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง แนวทางการดำเนินการตามมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546” ปีงบประมาณ 2551 ครั้งที่ 1 ณ โรงแรมอมารี ดอนเมือง แอร์พอร์ต กรุงเทพฯ , 10 กรกฎาคม 2551.

การที่พยานจะได้รับควบคุมครองตามมาตรการพิเศษได้นั้นจะต้องผ่านการกระบวนการในการออกคำสั่งเพื่อควบคุมครองพยานตามมาตรการพิเศษ ซึ่งตามกฎหมายไทยได้มีกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการยื่นและพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุมครองพยาน พ.ศ. 2548 กำหนดว่า จะต้องยื่นผ่านสำนักงานคุมครองพยาน เมื่อสำนักงานคุมครองพยานได้รับคำร้องขอพร้อมพยานหลักฐานแล้ว จะต้องเร่งพิจารณาคำร้อง ตรวจสอบความถูกต้อง รวบรวมพยานหลักฐานและทำความเข้าใจ แต่ถ้าสำนักงานคุมครองพยานเห็นว่ายังขาดพยานหลักฐานใดก็จะต้องแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องส่งเพิ่มเติมให้ครบภายใน 15 วัน นับแต่วันที่รับแจ้ง หลังจากนั้นสำนักงานคุมครองพยานก็ต้องเสนอคำร้องดังกล่าวพร้อมทั้งความเห็นประกอบให้กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายมีคำสั่งโดยด่วน ซึ่งรัฐมนตรีหรือผู้ได้รับมอบหมายก็ต้องพิจารณาคำร้องนั้นว่าเข้าตามหลักเกณฑ์ที่จะให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษหรือไม่ ซึ่งรัฐมนตรีต้องทำคำสั่งให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่ได้รับคำร้องจากสำนักงานคุมครองพยาน หากรัฐมนตรีไม่ทำคำสั่งให้เสร็จภายในสามสิบวันให้ถือว่ารัฐมนตรีปฏิเสธคำขอ

การคุมครองพยานโดยการดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยานตามมาตรการพิเศษนั้น จะต้องดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานนั้นๆ คือ พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ.2526 และพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ.2548 ซึ่งขึ้นต่อตามปกติของการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนท้องที่ (ผู้อำนวยการเขตหรือนายอำเภอ) จะออกใบสำคัญการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ไปขอแก้ไขรายการในทะเบียนบ้าน แสดงหลักฐานให้นายทะเบียนราษฎรกับนายทะเบียนท้องถิ่นเขต (กทม.) หรือนายทะเบียนท้องถิ่นเทศบาล (เทศบาล) นายทะเบียนท้องถิ่นอำเภอ (อำเภอ) ซึ่งมีหน้าที่ดูแลการทะเบียนราษฎรในเขตนั้นๆ เมื่อเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลแล้ว ก็จะมีการบันทึกลงในคอมพิวเตอร์บันทึกข้อมูลเห็นการแก้ไขรายการในทะเบียนบ้านโยงกันไปได้ และแม้จะเปลี่ยนได้แต่ต้องระบุชื่อ ที่อยู่เดิมที่เปลี่ยนแปลงไปในหลักฐานการเปลี่ยนแปลง ซึ่งก็จะเป็นการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนที่ไม่ต้องการให้มีการตรวจสอบไปถึงชื่อตัว ชื่อสกุล หรือที่อยู่ใหม่ ทั้งนี้หลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงหลักฐานทางทะเบียนมีดังนี้

หลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงหลักฐานทางทะเบียน

ในหลักเกณฑ์การเปลี่ยนชื่อตัวและชื่อรอง พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ.2505 ได้กำหนดให้บุคคลสัญชาติไทยต้องมีชื่อตัวและชื่อสกุลและจะมีชื่อรองด้วย ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการตั้งว่าต้องไม่พ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธยหรือพระนามของพระราชินีหรือราชทินนาม ต้องไม่เป็นคำหยาบหรือมีความหมายหยาบคายเป็นต้น

เอกสารประกอบการเปลี่ยนแปลง

1. สำเนาทะเบียนบ้าน
2. บัตรประจำตัวประชาชน
3. ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว (กรณีบุคคลต่างด้าว)

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ผู้ยื่นคำขอตามแบบ ข.1 ต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน
2. นายทะเบียนท้องที่ตรวจสอบคำขอกับทะเบียนบ้าน และชื่อที่ขอเปลี่ยนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้
 - กรณีอนุญาตสำหรับบุคคลสัญชาติไทย นายทะเบียนท้องที่จะออกหนังสือสำคัญแสดงการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อรอง (แบบ ข.3) ให้เป็นหลักฐาน
 - กรณีบุคคลต่างด้าว นายทะเบียนท้องที่จะออกหนังสือรับรองการเปลี่ยนชื่อตัวของคนต่างด้าวให้ เพื่อประกอบหลักฐานการแปลงชาติหรือคืนสัญชาติเป็นไทย เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว นายทะเบียนท้องที่จะออกหนังสือสำคัญแสดงการเปลี่ยนชื่อตัวหรือชื่อรองให้เป็นหลักฐาน และเรียกเก็บค่าธรรมเนียม 25 บาท
3. เมื่อได้รับหนังสือสำคัญแล้ว ให้ผู้ขอนำหนังสือดังกล่าวไปขอแก้ไขรายการในทะเบียนบ้านและหลักฐานอื่นๆให้ถูกต้องและขอเปลี่ยนบัตรประจำตัวประชาชนด้วย

สถานที่ติดต่อ คือ ที่ว่าการอำเภอ หรือสำนักงานเขต

หลักเกณฑ์ในการเปลี่ยนแปลงชื่อสกุลในทะเบียนราษฎร นั้นต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังเช่นการเปลี่ยนชื่อตัวและชื่อรอง

เอกสารประกอบการเปลี่ยนแปลง

1. สำเนาทะเบียนบ้าน
2. บัตรประจำตัวประชาชน
3. ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว (กรณีบุคคลต่างด้าว)

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ผู้ยื่นคำขอตามแบบ ข.1 ต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน
2. นายทะเบียนท้องที่ตรวจสอบคำขอและชื่อสกุลที่ขอเปลี่ยนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ กรณีบุคคลต่างด้าว นายทะเบียนท้องที่พิจารณาออกหนังสือรับรองการขอจดทะเบียนชื่อสกุลของคนต่างด้าว เพื่อให้ประกอบหลักฐานการขอแปลงสัญชาติหรือคืนสัญชาติเป็นไทย
3. นายทะเบียนท้องที่ส่งเรื่องราวการขอจดทะเบียนชื่อสกุลไปตามลำดับจนถึงนายทะเบียนกลาง
4. นายทะเบียนกลางพิจารณาแล้วแจ้งผลกลับไปยังจังหวัด เพื่อแจ้งนายทะเบียนท้องที่แจ้งให้ผู้ขอทราบ
5. กรณีที่นายทะเบียนกลางอนุมัติ นายทะเบียนท้องที่ที่จะออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนชื่อสกุล (แบบ ข.2) ให้เป็นหลักฐาน
6. เมื่อได้รับหนังสือสำคัญแล้ว ให้ผู้ขอนำหนังสือสำคัญดังกล่าวไปขอแก้ไขรายการในทะเบียนบ้าน และหลักฐานอื่นๆ ให้ถูกต้องและขอเปลี่ยนบัตรประจำตัวประชาชน

กรณีการเปลี่ยนแปลงบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งถือเป็นหลักฐานทางทะเบียนลำดับแรกที่ใช้ยืนยันตัวตนบุคคล ก็เป็นข้อจำกัดสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลในปัจจุบัน โดยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 มาตรา 16 บัญญัติว่า

“ในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรให้ผู้อำนวยความสะดวกทะเบียนกลาง กำหนดเลขประจำตัวแก่บุคคลที่อยู่ในราชอาณาจักรคนละหนึ่งเลขโดยไม่ซ้ำกัน

การยกเว้นการให้เลขประจำตัวแก่บุคคล ให้กำหนดในกฎกระทรวง”

จากกฎหมายดังกล่าวเห็นได้ชัดว่ามีการบัญญัติไว้ชัดเจนว่าบุคคลหนึ่งสามารถมีเลขประจำตัว 13 หลัก ได้เพียงเลขเดียวเท่านั้น และข้อยกเว้นในมาตรา 6 วรรคสอง ก็บัญญัติยกเว้น

ถึงการให้เลขประจำตัวเท่านั้น³ มิใช่กรณียกเว้นให้บุคคลหนึ่งๆสามารถที่จะมีเลขประจำตัวประชาชนสองเลขแต่อย่างใด

กรณีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายหลายฉบับ ผ่านเจ้าหน้าที่หลายขั้นตอน ทำให้การดำเนินการล่าช้า และส่งผลกระทบต่อการรักษาความลับ จึงเป็นอุปสรรคในการดำเนินการคุ้มครองพยาน

4.2.3 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการกระบวนการพิจารณาในชั้นสืบสวนและการพิจารณาในศาล

กฎหมายคุ้มครองพยานของไทยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 นอกจากนี้ยังมีการออกระเบียบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยานที่ออกตามความในมาตรา 6 เช่น ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วย กำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2548 ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษ ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ.2547 เป็นต้น ซึ่งจะกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆในการคุ้มครองพยานเพื่อให้พยานเกิดความปลอดภัยอย่างสูงสุด ซึ่งกฎหมายให้ความคุ้มครองทั้งก่อน ขณะ หรือหลังการเบิกความ

แต่อย่างไรก็ตามการคุ้มครองพยานดังกล่าวก็ยังไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองความปลอดภัย โดยยังไม่ครอบคลุมในบางกรณี บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ไม่มีมาตราใดที่กล่าวถึงมาตรการไม่เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยานในคดีอาญาไว้โดยตรง แม้ในปัจจุบันจะมีมาตรการที่หลีกเลี่ยงไม่เปิดเผยชื่อที่อยู่ของพยานหรือป้องกันมิให้พยานมาเบิกความต่อหน้าจำเลยแล้ว โดยได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในมาตรา 173/2 และมาตรา 172 วรรคสาม มาตรา 237 ทวิ มาตรา 226/3(2) แล้วก็ตามแต่ก็ไม่ครอบคลุมทุกกรณีเนื่องจากวิธีการดังกล่าวจะถูกนำมาใช้เป็นชื่อยกเว้น อีกทั้งยังเป็นดุลยพินิจของศาลที่จะอนุญาตหรือไม่ก็ได้

³ คู่มือกระทรวง(ฉบับที่ 4) ออกตามในพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 ซึ่งยกเว้นไว้เฉพาะสมเด็จพระราชินีและพระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไป

หลักการดำเนินคดี ในชั้นสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องสอบถามคำให้การของพยาน โดยในคำให้การนั้นจะต้องมีการบันทึกชื่อ ที่อยู่ ความเกี่ยวข้องของพยานไว้ และเมื่อรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จก็จะต้องส่งให้พนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการดำเนินการสั่งฟ้อง ซึ่งหลักการในการฟ้องคดีของอัยการจะต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานโดยระบุว่าพยานที่จะมาเบิกความยืนยันความผิดของจำเลยมีบุคคลใดบ้าง โดยกระบวนการนี้เรียกว่า การตรวจพยานหลักฐานก่อนนัดสืบพยาน⁴ รวมทั้งให้มีอำนาจสืบพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับประเด็นสำคัญในคดีไว้ล่วงหน้าก่อนถึงวันสืบพยาน โดยกำหนดให้มีการยื่นบัญชีระบุพยานอันเป็นมาตรฐานหนึ่งที่อยู่ในการบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนที่จะนำสืบ ซึ่งมาตรฐานการยื่นบัญชีระบุพยานเป็นมาตรฐานสำคัญในอันที่จะบังคับให้คู่กรณีที่จะประสงค์จะสืบพยานยื่นบัญชีพยานหลักฐาน นำส่งสำเนาเอกสารให้คู่ความอีกฝ่ายตรวจดู ทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งสามารถรับทราบได้ว่าพนักงานอัยการได้ระบุใครเป็นพยาน ทำให้ฝ่ายจำเลยทราบว่าใครที่จะเข้ามาเป็นพยาน ทำให้เกิดการข่มขู่พยานให้เกิดความเกรงกลัว เสี่ยงตลอดเวลา ไม่กล้ามาเบิกความได้ และการที่พยานจะเข้ามาเบิกความเป็นพยานในศาล ศาลก็ต้องสอบถามชื่อ ที่อยู่ของพยาน ทำให้ฝ่ายผู้กระทำผิดทราบว่าพยานเป็นใคร

แม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 6 ซึ่งเป็นมาตรการทั่วไป บัญญัติให้มีการปกปิดชื่อตัวชื่อสกุล และที่อยู่ของพยานได้ แต่บทบัญญัติดังกล่าวนี้ตรงข้ามกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องมีการบันทึกชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยาน ซึ่งพนักงานสอบสวนอาจทำการคุ้มครองพยานโดยปกปิดชื่อ ที่อยู่ของพยาน เพื่อมิให้ล่วงรู้สู่บุคคลภายนอก แต่ในชั้นพิจารณาของศาล ศาลก็ต้องให้พยานแจ้งชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ให้ชัดเจน จึงจะรับฟังคำเบิกความของพยานได้ ปัญหาทำให้ฝ่ายผู้กระทำผิดความผิดทราบตัวพยานได้ ดังนั้นจึงต้องมีการปกปิดตั้งแต่เริ่มต้นมิให้เป็นที่ยปรากฏตั้งแต่ชั้นสอบสวนจนถึงชั้นศาล

ในบางคดีอาจมีสายลับเข้ามาเป็นพยาน เช่น คดีเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งในการให้การกับพนักงานสอบสวนหรือในการเบิกความของสายลับต่อศาลนั้น สายลับมักจะปกปิดสถานะต่างๆ ของตนเพื่อความปลอดภัยของตนเองและบุคคลใกล้ชิด ทำให้คำเบิกความของสายลับ ซึ่งอ้างมาเป็นพยานนั้นขาดความน่าเชื่อถือ และบางครั้งสายลับซึ่งอาจให้ข้อมูลในการกระทำความผิดของสมาชิกองค์กรอาชญากรรมได้ แต่ไม่กล้ามาให้การหรือเบิกความยืนยันความผิดเพราะเกรงกลัว

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/1

อิทธิพลขององค์การอาชญากรรม ทำให้น้ำหนักและความน่าเชื่อถือของพยานโจทก์มีน้อย ไม่สามารถเอาผิดกับตัวการใหญ่ขององค์การอาชญากรรมได้ เพราะไม่มีคำให้การหรือคำเบิกความของสายลับซึ่งเป็นประจักษ์พยานรู้เห็นการกระทำความผิดขององค์การอาชญากรรมปรากฏต่อศาล

ดังนั้นจึงต้องหามาตรการที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองพยานบุคคลให้ได้รับความปลอดภัยและกล้าที่จะมาเบิกความเป็นพยานทั้งในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาของศาล โดยมีการปกปิดชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยานก่อนระบุบัญชีพยาน โดยต้องประสานกับศาล ให้ศาลรับรู้กระบวนการนี้ หรือให้มีการปกปิดชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยาน การใช้ม่านกันคอกพยานเพื่อไม่ให้คนส่วนใหญ่ในห้องพิจารณาเห็นพยาน ประกอบกับวิธีการอื่นที่มีอยู่ในกฎหมาย ทำให้การซักถามชื่อที่อยู่ไม่เป็นปัญหาในอนาคตต่อไป

4.3 แนวทางและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมของการใช้มาตรการฉุกเฉินในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของไทย

4.3.1 มาตรการทางกฎหมาย

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ในกรณีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความยินยอมของพยาน ความไม่สมบูรณ์ของวิธีการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยาน การเสนอพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ล้วนแต่เป็นกรณีที่มีความจำเป็นที่ต้องอาศัยมาตรการฉุกเฉินเข้ามาดำเนินการต่อไป

ในกรณีปัญหาเกี่ยวกับความยินยอมของพยานนั้น แยกพิจารณาดังนี้

กรณีที่พยานไม่ให้ความยินยอมนั้น โดยหลักการของการคุ้มครองพยานจะต้องดำเนินการโดยได้รับความยินยอมจากพยานที่จะได้รับความคุ้มครอง เมื่อพยานไม่ให้ความยินยอม เจ้าหน้าที่ก็ไม่อาจเข้าไปดำเนินการคุ้มครองได้ทั้งมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ แต่เมื่อมีพฤติการณ์ที่เจ้าหน้าที่รัฐพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานนั้นตกอยู่ในอันตราย ถ้าไม่รีบดำเนินการคุ้มครองพยาน อาจถูกข่มขู่หรือถูกฆ่าตายได้

ทั้งนี้จากการที่พยานไม่ให้ความยินยอมในการที่เจ้าหน้าที่จะเข้าไปคุ้มครองนั้น จากการสัมภาษณ์นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ สำนักงานคุ้มครองพยานได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้⁵

“กรณีที่พยานไม่ให้ความยินยอมในการคุ้มครอง เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานก็ไม่อาจเข้าไปคุ้มครองได้ เนื่องจากจะเป็นการจำกัดสิทธิของพยานหลายประการ เช่นการละเมิดความเป็นส่วนตัว ความยินยอมจึงเป็นสาระสำคัญของกฎหมายคุ้มครองพยานนี้ ซึ่งกฎหมายก็มิได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการโดยปราศจากความยินยอมได้ ซึ่งกรณีนี้เป็นกรณียกที่จะดำเนินการได้ แม้เจ้าหน้าที่จะเห็นว่ามีความผิดที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยก็ตาม เพราะถ้าเจ้าหน้าที่กระทำไปโดยปราศจากความยินยอม ก็อาจถูกพยานฟ้องร้องดำเนินคดีได้ เจ้าหน้าที่อาจทำได้เพียงไปเฝ้าระวังอยู่ห่างๆ หรือส่งสายข่าวเข้าไปหาข้อมูลเท่านั้น เป็นต้น ”

อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีความเห็นว่าเมื่อมีพฤติการณ์ดังกล่าวควรที่จะให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเข้าไปดำเนินการคุ้มครองได้ทันที ทั้งนี้โดยให้ศาลเป็นผู้พิจารณาสั่งให้มีการคุ้มครองดังกล่าว โดยให้ศาลพิจารณาเป็นการด่วน ซึ่งแนวทางดังกล่าวพิจารณาได้จากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 ตามมาตรา 14 จัตวา ดังนี้

“ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใด ซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดยาเสพติด เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขาธิการเป็นหนังสือ จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้ การอนุญาตให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา พิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

(1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตนี้ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใดๆก็ได้ และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าว

⁵ สัมภาษณ์นางสาวชนิษฐา คล้ายฉ่ำ นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ สำนักงานคุ้มครองพยานกระทรวงยุติธรรม. วันที่ 18 สิงหาคม 2552.

จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ภายหลังที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผล ความจำเป็น ไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร เมื่อเจ้าพนักงานได้ดำเนินการที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ก็ได้มีบทบัญญัติลักษณะดังกล่าวด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นการให้อำนาจเจ้าหน้าที่และศาลที่จะดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูลมาอันเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอย่างหนึ่ง แต่กฎหมายก็ให้อำนาจเมื่อคำนึงถึงเหตุผลต่างๆ ประกอบด้วย อันจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่พยานไม่ให้ความยินยอมในการคุ้มครองแล้วโดยอาจมีเจ้าหน้าที่รัฐเข้าเกี่ยวข้อง จนพยานเกิดความไม่มั่นใจ หรือพยานพิจารณาเห็นว่าตนสามารถดูแลตนเองได้ไม่ยากให้ผู้ใดมาจำกัดสิทธิของตน ซึ่งเจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นเหตุฉุกเฉิน จำเป็นเร่งด่วน ที่ต้องดำเนินการคุ้มครองโดยเร็ว เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติให้คุ้มครองพยาน ยื่นคำร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุมัติว่าจะให้มีการคุ้มครองพยานโดยปราศจากความยินยอมหรือไม่ โดยพิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการที่จะคุ้มครอง ทั้งพฤติการณ์ความไม่ปลอดภัย การกระทบกระเทือนของสิทธิของบุคคลและสิทธิอื่นใดที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ศาลเป็นองค์กรหนึ่งที่สามารถคุ้มครองสิทธิของพยานได้ทางหนึ่ง เพราะศาลเป็นองค์กรกลางนอกจากเจ้าหน้าที่ที่จะต้องเป็นผู้ดำเนินการคุ้มครอง ศาลย่อมต้องชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ของรัฐและสิทธิของพยานที่จะถูกกระทบ ซึ่งเมื่อศาลได้รับทราบข้อเท็จจริงต่างๆจากเจ้าหน้าที่แล้วก็ต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ต่างๆทั้งพฤติการณ์ที่เกิดขึ้น ความจำเป็นที่จะต้องคุ้มครอง ผลประโยชน์ของรัฐและพยานจะได้รับหรือเสียไปจากการที่อนุญาตให้มีการคุ้มครองพยานดังกล่าว และมีคำสั่งกำหนดวิธีการที่จะดำเนินการคุ้มครองต่อไป รวมถึงระยะเวลาที่จะคุ้มครอง เมื่อศาลได้สั่งประการใดแล้วให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามนั้น และเมื่อมีการปฏิบัติแล้วก็ต้องรายงานต่อศาลให้ทราบถึงการคุ้มครองดังกล่าวต่อไป

อย่างไรก็ตามในขณะที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลว่าจะสั่งให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานโดยปราศจากความยินยอมหรือไม่ อาจเกิดกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรีบดำเนินการคุ้มครองพยาน ไม่อาจรอการอนุมัติจากศาลได้ เช่น พยานตกอยู่ในภาวะที่ถูกข่มขู่หรือคุกคามตลอดเวลา ซึ่งถ้าไม่รีบเข้าไปคุ้มครองพยานก็อาจไม่ปลอดภัยได้ ซึ่งเมื่อรอการวินิจฉัยของ

ศาลก็อาจไม่ทันการ ซึ่งผู้เขียนเห็นควรให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองไปพลางก่อนได้ในขณะที่รอคำสั่งจากศาล ซึ่งแนวทางดังกล่าวก็ปรากฏอยู่ในกฎหมายไทยและต่างประเทศดังนี้

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 35 ได้บัญญัติว่า ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องกับหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ภายในเวลาที่กำหนด แต่ไม่เกินสามวันทำการ ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมไปก่อน แล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม หรือมาตรา 48 ได้บัญญัติว่า ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใด ที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ในหมวด 5 การรายงานขอใช้มาตรการพิเศษ ข้อ 21 กำหนดไว้ดังนี้

ข้อ 21 ในกรณีที่ผู้ร้องขอหรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเห็นสมควรให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษทำรายงานพร้อมความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรี หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เพื่อขอให้พิจารณาสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

ในกรณีจำเป็นและเร่งด่วนเพื่อการคุ้มครองพยานตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการตามข้อ 12 ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้รับคำสั่งจากรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย

การใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามวรรคหนึ่ง จะต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

กฎหมายคุ้มครองพยานของสหรัฐอเมริกา กำหนดไว้ว่า หากว่ารัฐมนตรีเห็นว่าพยานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอาจได้รับอันตรายเร่งด่วน ซึ่งการจัดให้มีการประเมินด้วยลายลักษณ์อักษร กระบวนการตัดสินใจ และการจัดทำบันทึกความตกลงนั้นอาจจะไม่ทันท่วงที รัฐมนตรีอาจสั่งให้มีมาตรการคุ้มครองพยานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นการชั่วคราวได้ ซึ่งภายหลังจากการสั่งให้มีการ

คุ้มครองชั่วคราวแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะต้องจัดให้มีการประเมินด้วยลายลักษณ์อักษร กระบวนการตัดสินใจและการจัดทำบันทึกข้อตกลงอย่างไม่ชักช้า

นอกจากนี้ในระหว่างที่มีการพิจารณาเพื่อให้เข้าสู่การคุ้มครองพยานกฎหมายของมลรัฐ New South Wales และมลรัฐ Queensland ได้มีการกำหนดให้มีการคุ้มครองพยานเป็นการชั่วคราวไปพลางก่อนในกรณีที่ต้องได้รับความคุ้มครองเป็นการด่วน ดังนี้

มลรัฐ New South Wales ได้บัญญัติให้ The Commissioner of Police สั่งให้มีการคุ้มครองพยานเป็นการชั่วคราวในระหว่างที่มีการพิจารณาเต็มรูปแบบเมื่อเห็นว่าต้องได้รับการคุ้มครองเป็นการด่วนแก่พยาน โดยอาจต้องมีการทำบันทึกความเข้าใจเป็นการชั่วคราวในนามของพยานด้วย

มลรัฐ Queensland ได้บัญญัติให้ The chairperson ซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาว่าพยานควรจะได้รับ ความคุ้มครองภายใต้โครงการหรือไม่ ถ้าเห็นว่าพยานมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับความคุ้มครองก็จะสั่งให้พยานได้รับความคุ้มครองเป็นการชั่วคราวก่อนในระหว่างนั้นโดยอาจจะสร้างข้อตกลงการคุ้มครองชั่วคราวกับบุคคลนั้น และโดยเร็วหลังจากนั้นต้องดำเนินการพิจารณากระบวนการหลักต่อไปว่าจะให้พยานได้รับความคุ้มครองตามโครงการหรือไม่ และถ้า The Chairperson ตัดสินใจไม่ให้พยานได้รับความคุ้มครอง การคุ้มครองชั่วคราวก็สิ้นสุดลง

เมื่อมีกรณีที่เป็นกรณีจำเป็นและเร่งด่วนก็สามารถดำเนินการไปพลางก่อนได้ แนวทางดังกล่าวดังนั้นเมื่ออยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลว่าจะให้พยานได้รับความคุ้มครองหรือไม่ และมีพฤติการณ์ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่พยานจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองในทันที ก็ให้เจ้าหน้าที่สามารถทำการคุ้มครองพยานได้ทันทีไปพลางก่อนระหว่างนั้นได้ ทั้งนี้ตามแนวทางหลักเกณฑ์กฎหมายไทยและต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติอย่างใดแล้วต้องรายงานผลถึงการดำเนินการต่อศาลด้วย อันเป็นการตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ประการหนึ่ง

กรณีที่พยานไม่อาจให้ความยินยอมได้ เพราะเกิดการเจ็บป่วย กรณีดังกล่าวนี้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานคุ้มครองพยาน⁶ ได้กล่าวว่า “ตามหลักการคุ้มครองพยานต้องได้รับความยินยอมจากพยาน ซึ่งการยินยอมนั้นต้องเป็นการยินยอมเฉพาะตัวของพยานเอง แต่อย่างไร

⁶ สัมภาษณ์นายไพโรจน์ นิยมเดชา นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ สำนักงานคุ้มครองพยาน.

ก็ตามถ้าเมื่อเกิดเหตุกรณีที่ยานเจ็บป่วย ถูกทำร้ายมาก่อน ไม่อาจให้ความยินยอมได้ ในทางปฏิบัติของยานดังกล่าวจะเป็นผู้ร้องขอมาโดยตรงต่อสำนักงานคุ้มครองยานเพื่อให้เจ้าหน้าที่ไปให้ความคุ้มครองทันที โดยตัวของยานมิได้ให้ความยินยอมเองแต่อย่างใด แต่เมื่อภายหลังยานกลับมาเป็นผู้ที่ให้ความยินยอมได้ก็จะดำเนินการจัดให้ยานให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรภายหลังต่อไป ซึ่งยานก็คงจะยินยอมโดยปริยายในเบื้องต้น การร้องขอให้มีการคุ้มครองนี้จะดำเนินการขอความคุ้มครองทางโทรศัพท์เพื่อให้มีการอนุมัติโดยเร็วได้ ในแนวทางดังกล่าวระเบียบของกรมสอบสวนคดีพิเศษก็มีมาตรการที่กำหนดไว้โดยเมื่อมีเหตุฉุกเฉินก็ให้รายงานผู้มีอำนาจอนุมัติทางโทรศัพท์ เพื่อให้มีการอนุมัติได้ทันที”

ส่วนกรณีที่ยานไม่ได้ให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรได้นั้น โดยยานได้โทรศัพท์แจ้งแก่เจ้าหน้าที่ที่คุ้มครองยานโดยตรงว่ามีพฤติการณ์ที่ตนถูกข่มขู่ ถูกทำร้าย ต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้ามาคุ้มครอง เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับเรื่องแล้ว โดยปกติก็จะต้องทำการตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยการลงสำรวจในพื้นที่เพื่อหาข้อเท็จจริงถึงความไม่ปลอดภัยดังกล่าว ใช้เวลาประมาณ 15 วัน แต่เมื่อเป็นกรณีที่เร่งด่วนจริงๆก็ใช้เวลาเพียง 1 วัน โดยรายงานต่อผู้อำนวยการสำนักงานคุ้มครองยานและให้ผู้อำนวยการรายงานต่ออธิบดีเพื่ออนุมัติให้มีการคุ้มครองต่อไป โดยรายงานทางโทรศัพท์ เมื่อได้รายงานและมีการอนุมัติแล้วเจ้าหน้าที่ก็ดำเนินการไปให้ความคุ้มครองทันที และหลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ที่คุ้มครองยานจะต้องทำรายงานเสนอเป็นลายลักษณ์อักษรต่ออธิบดีต่อไป และให้ยานให้การยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรตามระเบียบภายหลังจากนั้น

ดังนั้นเมื่อมีกรณีดังกล่าวที่ยานไม่อาจให้ความยินยอมได้ ก็ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองไปก่อน โดยขออนุมัติจากผู้มีอำนาจอนุมัติของหน่วยงาน เช่น อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยด่วนทั้งทางวาจาและทางโทรศัพท์ จากนั้นเจ้าหน้าที่ที่คุ้มครองยานจะต้องทำรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรเสนอผู้บังคับบัญชาตามระเบียบต่อไป และดำเนินการให้ยานได้ลงนามให้ความยินยอมในการคุ้มครองยานด้วย

ในกรณีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ของวิธีการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล ตามมาตรการพิเศษ

เมื่อได้มีการร้องขอให้ใช้มาตรการพิเศษ โดยวิธีการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรีได้สั่งอนุมัติให้มีการคุ้มครองตามวิธีการดังกล่าวแล้ว เห็นควรให้นำ

วิธีการนอกจากการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนแล้ว ผู้เขียนเห็นว่ายังควรมี
วิธีการจัดทำเอกสารขึ้นของเจ้าหน้าที่ ดังเช่นที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547
บัญญัติไว้ ในมาตรา 27 มาเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน ดังนี้

มาตรา 27 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้
อธิบดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใด จัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือเข้าไป
แฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามข้อบังคับ
ที่อธิบดีกำหนด

การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใดเพื่อ
ประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ

ในกฎหมายคุ้มครองพยานของสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย ก็ได้กำหนดผู้มีอำนาจใน
การเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนไว้ชัดเจนในกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครอง
พยาน และในกฎหมายที่เกี่ยวกับหลักฐานทางทะเบียนนั้นโดยให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องมีอำนาจ
ดำเนินการเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนได้ ไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่เป็น
ความผิดจากการเปลี่ยนแปลงข้อมูลดังกล่าวเลย การกระทำของเจ้าหน้าที่ในการคุ้มครองพยานจึง
ไม่มีความรับผิดทั้งในทางแพ่งและทางอาญาแต่อย่างใด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเอกสารจะ
ดำเนินการเปลี่ยนแปลงให้ทั้งหมด

ในกฎหมายของฮ่องกงก็เช่นเดียวกันการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลนั้นก็จะมีเจ้าหน้าที่
ผู้รับผิดชอบเป็นผู้ดูแลดำเนินการออกเอกสารที่เกี่ยวข้องใหม่ ซึ่งเอกสารที่ออกตามนี้ให้ถือเป็น
เอกสารที่ชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ไม่มีความรับผิดแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณากฎหมายของสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ฮ่องกง รวมทั้งพระราชบัญญัติการ
สอบสวนคดีพิเศษ ผู้เขียนเห็นควรให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานสามารถทำเอกสาร
เกี่ยวกับชื่อตัว ชื่อสกุลใหม่ของพยานขึ้นมา อันเป็นการสร้างฐานข้อมูลใหม่ เป็นการชั่วคราว โดย
ข้อมูลเดิมเก็บไว้เป็นความลับที่สำนักงานคุ้มครองพยาน ซึ่งฐานข้อมูลเดิมและฐานข้อมูลใหม่
จะต้องไม่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ คือไม่สามารถสืบทราบหรือล่วงรู้ได้ว่าเจ้าของชื่อตัว ชื่อสกุล
ใหม่นั้นแต่เดิมเป็นใคร นอกจากนั้นต้องวางระบบเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการดำเนินการอย่างใด ๆ กับ
ฐานข้อมูลเดิมได้โดยลำพัง ซึ่งการดำเนินการเปลี่ยนแปลงจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับฐานข้อมูลเดิมของ
สำนักงานทะเบียนราษฎร พยานจะต้องใช้บัตรประจำตัวประชาชนที่แสดงเลขประจำตัวประชาชน

และชื่อตัวใหม่เพื่อแสดงตัวในการเข้าทำนิติกรรม เว้นแต่พยานมีความจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งต้องทำนิติกรรมโดยอาศัยเลขประจำตัวประชาชน และชื่อตัว ชื่อสกุลเดิม พยานจะต้องมายื่นคำร้องให้มีการมอบอำนาจให้สำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้ดำเนินการแทน และเมื่อพฤติการณ์เกี่ยวกับอันตรายนหมดสิ้นไปแล้ว ก็สามารถนำข้อมูลเดิมขึ้นมาใช้ได้ทันที⁷

ในการให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานสร้างข้อมูลของพยานขึ้นมาใหม่นั้น ให้ดำเนินการสร้างฐานข้อมูลและหลักฐานทางทะเบียนเฉพาะแต่บัตรประจำตัวประชาชนเท่านั้น ส่วนหลักฐานทางทะเบียนอื่น ไม่ต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

ในกรณีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการในชั้นสอบสวนและกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล

การดำเนินการทั้งในชั้นสอบสวนและในชั้นศาลไม่มีการคุ้มครองที่เพียงพอ นั้น เนื่องจากการสืบพยานในศาลต้องกระทำอย่างเปิดเผย ผู้เขียนจึงเห็นควรนำมาตรการปกปิดชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยาน มาใช้ในการพิจารณาคดีของศาล ตามแนวทางของฝรั่งเศส เยอรมัน นิวซีแลนด์ ฮังการี ซึ่งสามารถที่จะร้องขอศาลเพื่อให้ปกปิดชื่อพยานในระหว่างการพิจารณาได้

นอกจากกรณีร้องขอต่อศาลตั้งแต่เริ่มต้นให้มีการปกปิดชื่อและที่อยู่ของพยานแล้ว ผู้เขียนเห็นควรให้นำมาตรการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล ที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่เองมาใช้ โดยเมื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุลแล้ว เมื่อจำต้องยื่นบัญชีระบุพยานก็ให้พนักงานอัยการยื่นในนามของชื่อที่ได้เปลี่ยนแล้ว อันเป็นการปกปิดตัวตนที่แท้จริงของพยานในทางหนึ่งด้วย

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์พนักงานอัยการ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับวิธีการดังกล่าวไว้ดังนี้⁸

“ในการดำเนินคดีกับจำเลยในคดีอาญานั้น จะต้องมีพยานหลักฐานต่างๆเพื่อมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยจนปราศจากความสงสัย ถ้ามีเหตุสงสัยแม้แต่เพียงเล็กน้อย ศาลก็ต้องยกฟ้อง อันเป็นการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย เนื่องจากในเบื้องต้นจะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่การที่จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบในข้อเท็จจริงเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยต่อศาลนั้น อัยการจะต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานถึงพยานหลักฐานทุกชนิดที่ตนประสงค์จะนำเข้าสู่ศาล ซึ่งก็รวมถึงพยานบุคคลด้วยอันจะต้องมีการระบุชื่อ และที่อยู่ของพยานไว้ใน

⁷ มีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาในเรื่องสิทธิของผู้ที่ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งกฎหมายต้องรับรองสิทธิที่ผู้ที่ได้รับความคุ้มครองมีอยู่เดิมหรือสิทธิที่พึงมีหรือพึงได้รับ

⁸ สัมภาษณ์นายสุวิษ ฐตระกูล อัยการศาลสูงจังหวัดนครสวรรค์.20 สิงหาคม 2552.

บัญชีระบุนุพยาน โดยเมื่อถึงวันตรวจพยานหลักฐาน โจทก์ก็จะต้องแถลงต่อศาลว่าประสงค์จะสืบพยานที่ปาก และอย่างไร ซึ่งก็รวมถึงการยื่นบัญชีระบุนุพยานด้วย เพื่อให้ฝ่ายจำเลยได้รับไป และฝ่ายจำเลยก็ย่อมได้รับทราบถึงพยานบุคคลที่ประสงค์นำเข้าสู่สืบว่าเป็นบุคคลใด อันมีผลให้จำเลยอาจทำการข่มขู่หรือคุกคามพยาน เพื่อมิให้พยานเข้ามาเบิกความหรืออาจฆ่าตัดตอนพยานออกไป ดังนั้นถ้าได้ดำเนินการคุ้มครองพยานในเบื้องต้นโดยให้เจ้าหน้าที่เปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยานก่อน และให้พยานใช้ข้อมูลที่ได้รับการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ใหม่ ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และใช้ข้อมูลใหม่นั้นในขณะยื่นบัญชีระบุนุพยาน โดยระบุในบัญชีระบุนุพยานว่าเป็นบุคคลใด โดยใช้ชื่อที่สมมติขึ้นมา และใช้ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ในการดำเนินการพิจารณาคดีทั้งกระบวนการ อันจะเป็นการแก้ไขปัญหาได้ตั้งแต่เบื้องต้น ลดการที่จะทราบถึงตัวตนที่แท้จริงของพยานได้ทางหนึ่ง อันจะเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองพยานต่อไป”

ดังนั้นมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมอันจะเป็นมาตรการฉุกเฉินที่จะคุ้มครองพยานในกรณีฉุกเฉินเร่งด่วน เช่น การให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการไปดำเนินการได้ทันทีโดยเป็นการลดขั้นตอนของกฎหมายที่ปรากฏอยู่ โดยให้การกระทำของเจ้าหน้าที่ไม่มีความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาแต่อย่างใด การร้องขอศาลให้ปกปิดชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยาน และการใช้ชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ในการยื่นบัญชีระบุนุพยานตั้งแต่เริ่มต้น เป็นต้น

4.3.2 การบังคับใช้

ปัญหาและอุปสรรคกรณีความยินยอมของพยาน เมื่อพยานไม่ให้ความยินยอมในการที่จะได้รับความคุ้มครอง ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าไปคุ้มครองได้ทันที โดยเจ้าหน้าที่มีหลักเกณฑ์ที่ต้องพิจารณา ดังนี้

- มีพฤติการณ์ถึงความไม่ปลอดภัยของพยานเกิดขึ้นอย่างชัดเจน
- คดีที่พยานจะต้องให้ข้อมูลเป็นคดีอุกฉกรรจ์ที่มีความร้ายแรงเกี่ยวข้องกับองค์กออาชญากรรม

- พยานเป็นเพียงผู้เดียวที่ทราบถึงการทำความผิดดังกล่าวและไม่มีพยานหลักฐานอื่นที่จะเชื่อมโยงไปถึงการทำความผิดของจำเลยได้ อันจะนำไปสู่การปล่อยตัวจำเลยไป

เมื่อเจ้าหน้าที่พิจารณาว่ามีพฤติการณ์ดังกล่าวแล้ว ต้องยื่นร้องขอต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อให้ศาลมีคำสั่งในการคุ้มครองพยานกรณีพยานไม่ให้ความยินยอม เมื่อศาลมีคำสั่งประการใดแล้วให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติไปตามนั้น และเมื่อปฏิบัติแล้วต้องรายงานให้ศาลทราบ

แต่เมื่อมีพฤติการณ์ที่ไม่อาจรอการสั่งอนุมัติของศาลได้ ให้เจ้าหน้าที่โดยอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติคุ้มครองพยาน ดำเนินการคุ้มครองพยานไปพลางก่อนโดยทันที และเมื่อตนปฏิบัติอย่างไรต้องมีการรายงานให้ศาลทราบด้วย

กรณีที่พยานไม่อาจให้ความยินยอมได้ ถ้าพยานอายุน้อยกว่า 18 ปี ระเบียบที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ให้ความยินยอมแทน ถ้าพยานบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่ไม่อาจให้ความยินยอมเองได้ ในทางปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ญาติที่เกี่ยวข้องกับพยานเป็นผู้ร้องขอและให้ความยินยอมแทนพยานไปก่อน และเมื่อภายหลังพยานกลับมาอยู่ในสภาพที่ให้ความยินยอมได้ ก็ให้พยานให้ความยินยอมภายหลัง โดยความยินยอมต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร

หรือกรณีที่ต้องการได้รับความคุ้มครองโดยเร่งด่วน ที่ไม่อาจให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรได้ทันที ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานในหน่วยงานนั้นที่ได้รับเรื่องขอรับความคุ้มครองรายงานต่อผู้บังคับบัญชาโดยทางโทรศัพท์ เพื่อขออนุมัติให้ได้รับความคุ้มครองทันที โดยจะดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงเป็นลายลักษณ์อักษรเสนอต่อไป

กรณีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ของวิธีการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียน

กรณีนี้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานได้ให้ความเห็นไว้ว่า⁹

"ควรกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาว่า ให้เจ้าหน้าที่ที่คุ้มครองพยานสามารถจัดทำเอกสารเกี่ยวกับพยานนั้นขึ้นมาใหม่ โดยการกระทำของเจ้าหน้าที่ไม่มีความรับผิดชอบทั้งทางอาญา ทางแพ่งหรือทางวินัยแต่อย่างใด ทั้งนี้โดยกำหนดในกฎกระทรวงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องคือสำนักงานคุ้มครองพยานและสำนักงานทะเบียนกลาง เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล เมื่อมีการยื่นคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษผ่านสำนักงานคุ้มครองพยานและมีคำสั่งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมแล้ว เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานทะเบียนกลางจะประสานงานกันดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนให้แก่พยานตามคำสั่ง ซึ่งการเปลี่ยนนั้นจะใช้ชื่อใหม่และข้อเท็จจริงใหม่ และให้จัดระบบข้อมูลเป็นพิเศษจากระบบทะเบียนราษฎร และป้องกันความเชื่อมโยงของชื่อสกุลเดิม เมื่อได้ออกหลักฐานทางทะเบียนเกี่ยวกับชื่อใหม่ ให้เก็บหลักฐานทาง

⁹ สัมภาษณ์นายไพโรจน์ นิยมเดชา นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ สำนักงานคุ้มครองพยาน.

ทะเบียนเดิมของพยานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงไว้ที่สำนักงานคุ้มครองพยาน โดยถือเป็นข้อมูลที่เป็นความลับที่สุด ในกรณีที่พยานประสงค์จะเปลี่ยนกลับไปใช้ชื่อเดิมหรือมีการยกเลิกการคุ้มครองพยานตามมาตราพิเศษ ให้สำนักงานคุ้มครองพยานประสานกับสำนักงานทะเบียนกลางเพิกถอนหลักฐานใหม่และส่งมอบหลักฐานเก่าให้แก่พยาน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการนั้นจะได้ไม่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทุกฉบับ เมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน จำเป็นและเร่งด่วนขึ้นมา การคุ้มครองพยานตามวิธีการดังกล่าวก็จะมีประสิทธิภาพส่งผลต่อการรักษาความลับให้ได้มากที่สุด ในระหว่างที่พยานใช้ชื่อใหม่ การทำนิติกรรมต่างๆ สิทธิและหน้าที่ของพยานก็ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลใหม่ แต่ถ้าหากพยานต้องการทำนิติกรรมหรือต้องการปฏิบัติการชำระหนี้ สิทธิและหน้าที่ของพยานในชื่อเดิม ให้สำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้รับมอบอำนาจในการดำเนินการให้ โดยทำเป็นหนังสือมอบอำนาจจากพยาน”

อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีความเห็นว่าการคุ้มครองพยานควรที่จะมีบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องน้อยที่สุดอันเป็นการรักษาความลับ สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยาน แต่การที่ให้สำนักงานคุ้มครองพยานประสานงานกับสำนักงานทะเบียนกลางในการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล หรือหลักฐานทางทะเบียนของพยาน โดยสร้างฐานข้อมูลขึ้นมาใหม่นั้น ส่งผลให้สำนักงานทะเบียนกลางซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยานโดยตรงได้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงข้อมูลดังกล่าว ทำให้ยากต่อการควบคุมและการรักษาความลับได้ จึงเห็นว่าควรให้สำนักงานคุ้มครองพยานเพียงหน่วยงานเดียวในการรับผิดชอบเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียนของพยานเท่านั้น โดยให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานสร้างฐานข้อมูลใหม่ขึ้นมา ชื่อใหม่และชื่อเท็จจริงใหม่ และให้จัดระบบข้อมูลเป็นพิเศษจากระบบทะเบียนราษฎร และป้องกันความเชื่อมโยงของข้อมูลเดิม เมื่อได้ออกหลักฐานทางทะเบียนเกี่ยวกับชื่อใหม่ ให้เก็บหลักฐานทางทะเบียนเดิมของพยานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงไว้ที่สำนักงานคุ้มครองพยาน และถ้าหากพยานต้องการทำนิติกรรมหรือต้องการปฏิบัติการชำระหนี้ สิทธิและหน้าที่ของพยานในชื่อเดิม ให้สำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้รับมอบอำนาจในการดำเนินการให้ โดยทำเป็นหนังสือมอบอำนาจจากพยาน ในกรณีที่พยานประสงค์จะเปลี่ยนกลับไปใช้ชื่อเดิมหรือมีการยกเลิกการคุ้มครองพยานตามมาตราพิเศษ ให้สำนักงานคุ้มครองพยานประสานเพิกถอนหลักฐานใหม่และส่งมอบหลักฐานเก่าให้แก่พยานต่อไป

ในกรณีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการในชั้นสอบสวนและกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล

กำหนดให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการประสานงานกับศาลให้ปกปิดชื่อ ชื่อสกุล ของพยาน โดยพิจารณาดังเช่นประเทศฝรั่งเศสและนิวซีแลนด์ ซึ่งเน้นการปกปิดชื่อพยาน ดังนี้

ประเทศฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหมวด 21 ได้บัญญัติถึงการปกปิดชื่อตัว ชื่อสกุลของพยาน ปกปิดภูมิฐานะของพยาน การใช้เทคโนโลยีในการป้องกันการเผชิญหน้าระหว่างพยานและจำเลย เช่น Teleconference เงื่อนไขในการอนุญาตให้มีการไม่เปิดเผยตัวตน ชื่อตัว ชื่อสกุลของพยานนั้น การอนุญาตต้องเป็นคดีความผิดอุกฤษณ์โทษ หรือ มัชฌิมโทษที่มีระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป การสอบปากคำพยานที่เป็นอันตรายร้ายแรงต่อชีวิตของพยานและครอบครัวพยาน ไม่สามารถหลีกเลี่ยงที่จะเปิดเผยชื่อพยานได้ในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา สำหรับเงื่อนไขในด้านรูปแบบการพิจารณากำหนดไว้ว่า เมื่อพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาได้สอบสวนในชั้นต้นพิจารณาเงื่อนไขด้านเนื้อหาเห็นว่าควรพิจารณาอนุญาต ก็จะเสนอคำร้องพร้อมทั้งเหตุผลต่อผู้พิพากษาแห่งเสรีภาพและการกักขังเพื่อวินิจฉัยว่าจะอนุญาตหรือไม่ ซึ่งหากผู้พิพากษาแห่งเสรีภาพและการกักขังอนุญาตแล้ว คำวินิจฉัยก็จะไม่ปรากฏสิ่งบ่งชี้ถึงพยานบุคคลดังกล่าว ซึ่งพยานยังมีหน้าที่ให้ที่อยู่จริง รวมทั้งประวัติและมีการบันทึกไว้ต่างหากจะไม่มี การเปิดเผยจนกว่าจะได้รับอนุญาตจากศาล ตำรวจหรือทหารที่ทำหน้าที่ตำรวจ สารวัตรหรือผู้บังคับการสามารถใช้ที่ทำการของตำรวจหรือทหารเป็นที่อยู่ของพยานได้ อันเป็นการหลีกเลี่ยงในการรู้ข้อเท็จจริงของพยานได้

ประเทศนิวซีแลนด์ ในกฎหมาย Evidence Act ปี 2006 เน้นการปกปิดชื่อพยาน กระบวนการปกปิดชื่อสามารถทำได้ทั้งก่อนและระหว่างกระบวนการพิจารณาได้กำหนดขั้นตอนการอนุมัติโดยศาล ซึ่งเงื่อนไขการพิจารณาความร้ายแรงของความผิด ความสำคัญของพยาน ทั้งนี้พยานต้องแจ้งชื่อและที่อยู่ให้แก่ศาลที่พิจารณาทราบและหากศาลอนุญาตแล้วในระหว่างการพิจารณาก็จะห้ามมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่และอาชีพของพยานดังกล่าวต่อ ทนายความ เจ้าพนักงานของศาล หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณา นอกจากนี้ระหว่างที่ดำเนินกระบวนการพิจารณา กฎหมายห้ามมิให้อ้างถึงหรือเปิดเผยถึงพยานที่ปกปิดชื่อไม่ ว่าโดยทางตรงหรือการเปิดเผยความที่จะทำให้รู้ชื่อ ที่อยู่ หรืออาชีพของพยานดังกล่าว

ทั้งนี้อาจขอให้ศาลปกปิดชื่อหรือใช้ชื่อสมมติหรือให้พยานไม่เผชิญหน้ากับจำเลยด้วยเทคโนโลยี ใช้ที่อยู่ของทางราชการหรือที่อยู่บางแห่งในการสอบสวนหรือในการสืบพยานของศาล

อาจแจ้งต่อเจ้าหน้าที่หรือศาลโดยยึดสถานที่ตำรวจหรือสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นที่อยู่ ซึ่งจำทำให้สามารถปกปิดได้ทั้งชั้นสอบสวนและชั้นศาล

ประเทศเยอรมัน ปราบกฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 68 โดยได้กำหนดให้รูปพรรณสัณฐานของพยาน รวมทั้งข้อมูลเฉพาะบุคคลของพยานอาจถูกเก็บไว้เป็นความลับ หากปรากฏว่าการเปิดเผยจะก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตร่างกายเสรีภาพของพยานหรือบุคคลอื่น โดยเอกสารข้อมูลดังกล่าวของพยานจะถูกเก็บไว้ที่สำนักงานอัยการและจะไม่ถูกนำเสนอต่อศาล และตามมาตรา 96 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน ศาลจะไม่สั่งให้เจ้าพนักงานระบุชื่อหรือข้อมูลเกี่ยวกับพยาน หากเห็นว่ามีคำร้องจากเจ้าพนักงานระดับสูงสุดแจ้งว่าพยานได้รับอันตรายต่อชีวิตร่างกายหากมีการเปิดเผยชื่อ ที่อยู่ของพยาน ในทำนองเดียวกันคำร้องดังกล่าวอาจร้องขอต่อศาลเพื่อไม่เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยาน ซึ่งเจ้าพนักงานได้เก็บไว้เป็นความลับ ซึ่งศาลจะไม่เรียกพยานเข้ามาเบิกความในศาล แต่ตำรวจหรือพนักงานอัยการจะสอบปากคำพยานและบันทึกคำพยานยื่นต่อศาลแทนการนำพยานที่ปกปิดชื่อเข้าเบิกความและศาลจะรับฟังพยานดังกล่าวเป็นพยานบอกเล่า แต่คำพยานที่บันทึกในชั้นสอบสวนจะต้องอ่านในศาลโดยเปิดเผย

ในกรณีที่เจ้าพนักงานสืบสวนซึ่งใช้ชื่อสมมติ การปกปิดชื่อของเจ้าพนักงานสืบสวนในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด อัยการและศาลมีดุลยพินิจที่จะพิจารณาว่าจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชื่อของเจ้าพนักงานที่เป็นสายลับอย่างไร ดังนั้นชื่อของสายลับจึงปกปิดมิให้เสนอเข้าสู่บัญชีระบุพยานในการฟ้องคดีอาญา แต่ต้องเก็บไว้ที่สำนักงานอัยการ

ผู้เขียนเห็นว่ากรณีดังกล่าวควรนำวิธีการปกปิดชื่อ ที่อยู่ของพยานมาใช้ตั้งแต่ในชั้นสอบสวนและในชั้นการพิจารณาคดีของศาล โดยเจ้าหน้าที่ร้องขอต่อศาล โดยให้ศาลทำการไต่สวน ประกอบกับพฤติการณ์ความร้ายแรงของความผิด ความสำคัญของพยาน สิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลย แล้วมีคำสั่งว่าจะให้มีการปกปิดชื่อ ชื่อสกุลของพยาน หรือใช้ชื่อสมมติ ตั้งแต่เริ่มต้นชั้นสอบสวนหรือไม่เพื่อปกปิดมิให้จำเลยรู้ว่าพยานที่จะมาเบิกความเป็นผู้ใด ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นมาตรการฉุกเฉินควบคู่กับวิธีอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่าที่เห็นว่าจะให้พยานได้รับความปลอดภัยอย่างสูงสุด ดังนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/2 “ในวันตรวจพยานหลักฐาน ให้คู่ความส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุที่ยังอยู่ในความครอบครองของตนต่อศาลเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตรวจสอบ เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นอันเนื่องจากสภาพและความจำเป็นแห่ง

พยานหลักฐานนั่นเอง หรือพยานหลักฐานนั้นเป็นบันทึกคำให้การของพยาน หลังจากนั้นให้ คู่ความแต่ละฝ่ายแถลงแนวทางการเสนอพยานหลักฐานต่อศาล และให้ศาลสอบถามคู่ความถึงความเกี่ยวข้องกับประเด็นและความจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานที่อ้างอิงตลอดจนการยอมรับ พยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่งเสร็จแล้ว ให้ศาลกำหนดวันสืบพยาน และแจ้งให้คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ในกรณีที่โจทก์ไม่มาศาลในวันตรวจพยานหลักฐานให้นำบทบัญญัติ มาตรา 166 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อศาลเห็นสมควรหรือคู่ความฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งให้สืบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญในคดีไว้ล่วงหน้า ก่อนถึงกำหนดวันนัดสืบพยานก็ได้” (เป็นมาตรการสืบพยานบุคคลล่วงหน้าหลังจากฟ้องต่อศาล แต่ยังไม่ถึงวันนัดพิจารณา)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคสาม “ในการสืบพยาน เมื่อ ได้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพ อนามัย ภาวะแห่งจิตของพยานหรือความเกรงกลัวที่พยาน มีต่อจำเลยแล้ว จะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ ซึ่งอาจกระทำโดย การใช้โทรศัพท์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา และจะให้สอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้ (เป็นการสืบพยานโดยการใช่เทคโนโลยี)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3 มาตรการบันทึกคำพยานโดยไม่เปิดเผยชื่อเช่นเดียวกับพยานสายลับและไม่นำพยานบุคคลดังกล่าวมาเบิกความต่อศาล โดยศาลสามารถใช้ดุลยพินิจรับฟังเป็นพยานบอกเล่าได้ แต่ต้องมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบด้วยจึงจะ พิเคราะห์ลงโทษจำเลยได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ เป็นมาตรการสืบพยานบุคคล ล่วงหน้าก่อนฟ้อง ให้อำนาจทั้งฝ่ายอัยการ พนักงานสอบสวน และฝ่ายผู้ต้องหาที่จะยื่นคำร้องต่อ ศาล

นอกจากนี้ถ้าพยานมีการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล ก็ให้มีการยื่นบัญชีระบุพยานโดยระบุชื่อที่ เปลี่ยนแล้วยื่นต่อศาล โดยอัยการจะระบุชื่อตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ใหม่ของพยานที่ได้รับการเปลี่ยน แล้วในบัญชีระบุพยานที่จะต้องยื่นต่อศาลและให้จำเลยรับไป ฝ่ายจำเลยก็จะได้รับทราบพยาน ที่จะมาเบิกความเป็นบุคคลใด แต่ปรากฏในชื่อใหม่ แต่จะไม่ทราบถึงตัวตนที่แท้จริงของพยานนั้น แต่อย่างไรก็ตาม

4.3.3 ผลกระทบในทางกฎหมาย

ประเด็นเรื่องความยินยอมของพยาน การคุ้มครองพยานโดยปราศจากความยินยอมของพยานนั้นย่อมกระทบต่อรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ที่บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพื่อไม่ให้ผู้ใดมาละเมิดได้ ละเมิดสิทธิการกำหนดที่อยู่ โดยหลักเมื่อพยานไม่ให้ความยินยอมก็ไม่อาจเข้าไปคุ้มครองได้ และถ้าเจ้าหน้าที่เข้าไปคุ้มครองอันเป็นการจำกัดสิทธิโดยปราศจากความยินยอม เจ้าหน้าที่ย่อมมีความผิดตามกฎหมายและอาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีได้ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่กล้าที่จะเข้าไปดำเนินการคุ้มครองได้ทันที เมื่อตนพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความจำเป็นที่ต้องคุ้มครองพยานจริงๆ และการคุ้มครองพยานก็เป็นหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ว่าพยานมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ซึ่งความเห็นก็อาจขัดกันได้

เจ้าหน้าที่ก็ไม่กล้าเข้ามาดำเนินการ เพราะเกรงว่าจะขัดต่อกฎหมาย จำกัดสิทธิของบุคคลดังกล่าว แต่เจ้าหน้าที่ก็สามารถเข้าไปคุ้มครองพยานได้โดยทันทีโดยอ้างสิทธิป้องกันได้ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“ผู้ใดจำเป็นต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตน หรือของผู้อื่นให้พ้นอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย”

แต่อย่างไรก็ตามการจะอ้างเหตุดังกล่าวก็อาจถูกพยานฟ้องร้องก่อน จึงจะอ้างเหตุนั้นเพื่อพิสูจน์ในศาล โดยเจ้าหน้าที่ก็ต้องนำข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องเข้ามาสืบเพื่อให้การกระทำของตนไม่เป็นความผิด โดยต้องพิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขตามมาตราดังกล่าว คือ เพื่อป้องกันสิทธิของผู้อื่นซึ่งก็คือพยาน ให้พ้นจากอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย คือ การข่มขู่ คุกคาม หรือถูกฆ่า และเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง และพอสมควรแก่เหตุซึ่งก็คืออันตรายที่เกิดขึ้น ถ้าพิสูจน์ได้ก็เป็นการใช้อำนาจโดยชอบ ซึ่งก็เป็นภาระของเจ้าหน้าที่อีกประการหนึ่ง

การกำหนดวิธีการที่ให้อำนาจศาลสั่งให้มีการคุ้มครองโดยปราศจากความยินยอมได้รวมทั้งการให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการได้โดยทันทีในระหว่างที่รอการอนุมัติจากศาลนั้นก็ย่อมเป็นการขัดต่อกฎหมายเพราะเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเป็นอย่างมาก ซึ่งเมื่อไม่มีกฎหมายให้อำนาจทั้งศาลและเจ้าหน้าที่ก็ไม่อาจดำเนินการโดยปราศจากความยินยอมได้ ทำให้ไม่กล้าที่จะกระทำการใดๆ แม้ว่าจะมีเหตุผลและความจำเป็นมากเพียงพอในการที่จะเข้าไปคุ้มครองก็ตาม ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการสามารถทำได้และไม่ขัดต่อกฎหมาย ต้องมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายคุ้มครองพยานในการที่จะให้อำนาจศาลและเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการโดยปราศจากความ

ยินยอมได้ ถ้ามีสถานการณ์ที่มีความฉุกเฉิน เร่งด่วนที่ไม่อาจรอความยินยอมของพยานได้แต่อย่างใด

ดังนั้นเมื่อมีการกำหนดให้สามารถคุ้มครองพยานในกรณีที่พยานไม่ให้ความยินยอมได้ โดยเจ้าหน้าที่สามารถเข้ามาดำเนินการได้ทันที เมื่อปรากฏพฤติการณ์ว่ามีเหตุฉุกเฉิน ไม่อาจรอให้พยานยินยอมได้ ก็ต้องกระทำเฉพาะกรณีที่มีความจำเป็นเท่านั้น ไม่นำมาใช้เป็นการทั่วไปแต่อย่างใด และต้องรายงานให้ศาลทราบด้วย

ประเด็นเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ของวิธีการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียน

การเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียนนั้นจะต้องดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานนั้นๆ คือ พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ.2526 และพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ.2548 ซึ่งขั้นตอนตามปกติของการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนท้องที่ (ผู้อำนวยการเขต หรือนายอำเภอ) จะออกไปสำคัญการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ไปขอแก้ไขรายการในทะเบียนบ้าน แสดงหลักฐานให้นายทะเบียนราษฎรกับนายทะเบียนท้องถิ่นเขต (กทม.) หรือนายทะเบียนท้องถิ่นเทศบาล (เทศบาล) นายทะเบียนท้องถิ่นอำเภอ (อำเภอ) ซึ่งมีหน้าที่ดูแลการทะเบียนราษฎรในเขตนั้นๆ เมื่อเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลแล้ว ก็จะมีการบันทึกลงในคอมพิวเตอร์บันทึกข้อมูลเห็นการแก้ไขรายการในทะเบียนบ้านโยงกันไปได้ และแม้จะเปลี่ยนได้แต่ต้องระบุชื่อ ที่อยู่เดิมที่เปลี่ยนแปลงไปในหลักฐานการเปลี่ยนแปลง ซึ่งก็จะเป็นการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนที่ไม่ต้องการให้มีการตรวจสอบไปถึงชื่อตัว ชื่อสกุล หรือที่อยู่ใหม่

นอกจากนี้กฎหมายไทยก็มีได้มีบทบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุล และการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนอย่างอื่น ที่ดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับการยกเว้นความรับผิดชอบในทางอาญาหรือความรับผิดชอบทางแพ่ง ในกรณีที่ได้นำดำเนินการขัดต่อกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีชื่อตัว ชื่อสกุลใหม่ ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ดำเนินการเปลี่ยนแปลงก็จะเสี่ยงต่อการถูกดำเนินคดีอาญาหรือคดีแพ่ง จากการฝ่าฝืนดังกล่าว และการที่จะดำเนินการผ่านขั้นตอนปกติก็จะทำให้ความลับในการดำเนินการคุ้มครองถูกเปิดเผยและเป็นผลร้ายต่อความปลอดภัยของพยาน จึงต้องมีหลักประกันในการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงชื่อ โดยไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย โดยไม่ถือว่าเป็นการปฏิบัติงานที่มี

ชอบด้วยหน้าที่ หากไม่มีบทบัญญัติที่ยกเว้นความรับผิดชอบดังกล่าว เจ้าพนักงานอาจมีความผิดได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองพยานที่จะให้อำนาจเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีอำนาจดำเนินการโดยยกเว้นหลักเกณฑ์ตามปกติได้ โดยถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย และได้รับการยกเว้นความรับผิดทางอาญา ทางแพ่งและทางปกครองจากการกระทำความผิดดังกล่าว ดังเช่น

การดำเนินงานของสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลียในเรื่องการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลของพยานและหลักฐานทางทะเบียนอื่นๆ นั้น กำหนดไว้ชัดเจนในกฎหมายคุ้มครองพยานโดยตรงโดยให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐที่ทำหน้าที่คุ้มครองพยานมีอำนาจแก้ไขหรือปกปิดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพยาน ทำให้สามารถปฏิบัติได้จริง ดำเนินการได้เป็นเอกเทศ โดยอาศัยกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ จึงไม่มีปัญหาที่เจ้าพนักงานเหล่านั้นจะถูกดำเนินคดีในข้อหาทำพยานหลักฐานเท็จหรือปลอมเอกสารหรือแจ้งความเท็จ เพราะกฎหมายให้อำนาจทำได้

เมื่อพิจารณาตามกฎหมายไทยการนำวิธีที่ให้เจ้าหน้าที่สามารถทำหลักฐานทางทะเบียนเท็จหรือปลอมขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติย่อมจะต้องมีความรับผิดทางอาญาฐานปลอมเอกสาร และในขณะเดียวกันพยานผู้นำหลักฐานทางทะเบียนใหม่ไปแสดง ก็ย่อมต้องมีความผิดฐานใช้หรืออ้างเอกสารปลอมหรือหนังสือรับรองอันเป็นเท็จด้วย ดังนั้นจึงต้องดำเนินการปรับปรุงกฎหมายโดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่สามารถกระทำได้โดยไม่มีผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อให้การรับรองอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรี ในการกำหนดหลักเกณฑ์ที่สามารถสั่งให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดดำเนินการแก้ไขชื่อตัว ชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียนโดยชอบด้วยกฎหมาย และยกเว้นความรับผิดทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครองให้แก่เจ้าหน้าที่จากการไม่ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายในเรื่องนั้นกำหนด ดังที่สหรัฐอเมริกาและออสเตรเลียดำเนินการ

ดังนั้น เมื่อดำเนินการนำมาตรการพิเศษมาใช้ เช่น การเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล และหลักฐานของพยานรวมทั้งการกำหนดข้อมูลส่วนตัวของพยานขึ้นมาใหม่ทั้งหมด กฎหมายจะต้องให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการ โดยต้องกำหนดไว้ว่า การกระทำของเจ้าหน้าที่เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยปราศจากความรับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา

ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการในชั้นสอบสวนและกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล

กรณีการขอให้ปิดชื่อ ชื่อสกุล ของพยาน ตั้งแต่ในชั้นสอบสวนและในชั้นการพิจารณาของศาลซึ่งอาจจะกระทบต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในหลักการที่ต้องการคุ้มครองสิทธิของจำเลยได้ทั้งเรื่องสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้าพยาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ที่ต้องพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย และหลักเกณฑ์ในเรื่องการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา อีกทั้งอาจเป็นการขัดกับมาตรฐานสากลของหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญา ได้ ดังนี้

1. หลักเกณฑ์ในเรื่องสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้าพยาน (Right to Confront Witness) หลักเกณฑ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นหลักประกันว่าพยานที่ให้การเป็นพยานต่อจำเลยจะต้องปรากฏตัวและแสดงข้อเท็จจริงในศาลและเป็นการให้สิทธิจำเลยที่จะอยู่ร่วมในการพิจารณาทุกขั้นตอน ซึ่งสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ารวมไปถึงการที่จำเลยจะได้รับรู้ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กล่าวหาเพื่อที่จะได้สามารถต่อสู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความน่าเชื่อถือของพยานและสิทธิในการถามค้านพยาน(Right to Cross-Examination) ด้วย การที่จำเลยเผชิญหน้ากับพยานที่ให้การเป็นพยานในศาลเป็นการประกันสิทธิว่าพยานจะได้รับความคิดเห็นต้องให้ความตามความเป็นจริงและพยานฝ่ายตรงข้ามจะถูกถามค้านโดยฝ่ายจำเลยในระหว่างการพิจารณาคดี ในขณะที่เดียวกันศาลก็amarถค้นหาความจริงจากการที่คู่ความเผชิญหน้ากันอยู่

หลักการนี้มีแนวคิดมาจากการให้สิทธิจำเลยในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่เพราะเป็นการยกระดับฐานะของผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นเพียงผู้ถูกซักฟอกมาเป็นผู้ร่วมในการค้นหาความจริงในกระบวนการพิจารณา ซึ่งแนวทางให้สิทธิจำเลยในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่นี้ จำเลยจะต้องมีสิทธิที่จะรับทราบว่าตนถูกกล่าวหาว่าอย่างไร หมายถึง สิทธิที่จะทราบว่าโจทก์กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิดด้วยการกระทำและพฤติการณ์อย่างไรและพยานที่โจทก์นำเสนอขึ้นได้แสดงหรือกล่าวข้อเท็จจริงอันแสดงให้เห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดอย่างไร สามารถรับรู้ข้อกล่าวหาและพยานหลักฐานของฝ่ายตรงข้ามได้ อันจะทำให้ตนเองสามารถแก้ต่างหรือแก้ข้อกล่าวหาเพื่อให้หลุดพ้นจากข้อกล่าวหาได้ดีที่สุด

การปิดชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ของพยานไม่ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งล่วงรู้ตามหลักการต่อสู้คดีที่จำเลยอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่า จำเลยไม่ได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีเพราะไม่สามารถทราบได้ว่าพยานบุคคลที่ฝ่ายโจทก์อ้างมานั้นเป็นใครและมีความถูกต้องแท้จริงเพียงใด ซึ่งเป็นอุปสรรคในการค้นหาความจริง

2. หลักเกณฑ์ในเรื่องการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา แนวคิดนี้เป็นการปกป้องคุ้มครองบุคคลผู้ตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ได้รับทราบถึงพยานหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ความผิดที่ถูกกล่าวหา อันมีแนวคิดพื้นฐานมาจากประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ ที่ใช้ระบบกล่าวหา ซึ่งมีกระบวนการพิจารณาภายใต้หลักการที่ว่า คู่ความมีสิทธิเท่าเทียมกัน ซึ่งย่อมเป็นหลักประกันได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับความเสมอภาคในการต่อสู้คดี โดยการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญามีทั้งเปิดเผยก่อนมีการพิจารณาและการเปิดเผยในระหว่างมีการพิจารณา

การเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการพิจารณา คือ กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนพิจารณาคดีที่ใช้กัน โดยคู่ความฝ่ายหนึ่งสามารถรับทราบข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับคดีที่อยู่ในความครอบครองของอีกฝ่ายหนึ่งได้ ส่วนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในระหว่างพิจารณานั้นเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในระหว่างการพิจารณาของศาล ซึ่งเป็นการเปิดเผยต่อเนื่องจากในชั้นก่อนการพิจารณาเมื่อมีข้อเท็จจริงหรือหลักฐานเพิ่มเติมเข้ามา

วัตถุประสงค์ของการเปิดเผยก็คือการค้นหาความจริง การให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เข้าถึงข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่จะทำให้ประเด็นในคดีกระจ่างขึ้นจะทำให้การดำเนินคดีอาญาในการค้นหาความจริงสมบูรณ์มากที่สุด อันจะทำให้การพิจารณาคดีอาญาดำเนินไปอย่างเป็นธรรม

อีกทั้งเมื่อมีกรณีที่มีการขอให้ปกปิดชื่อ ชื่อสกุลของพยานทั้งในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดีนั้นอาจขัดกับหลักการในข้อ 2 คือ สิทธิได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมในระหว่างการดำเนินคดี และสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งมีหลักเกณฑ์สำคัญ คือ

1. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ 10,11 รับรองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย ซึ่งกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญาให้ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม ในระหว่างการดำเนินคดีอาญาหลายประการดังนี้

1.1 บุคคลชอบที่จะได้รับความเท่าเทียมกันอย่างบริบูรณ์ในอันที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยโดยศาลซึ่งเป็นอิสระและไร้อคติ ในการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนข้อที่ตนถูกกล่าวหาใดๆทางอาญา

1.2 สิทธิได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจะมีการพิสูจน์ว่าผู้นั้นกระทำความผิดตามกฎหมายภายใน การพิจารณาโดยเปิดเผยและผู้นั้นมีหลักประกันที่จำเป็นในการต่อสู้คดี

2. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และทางการเมือง ข้อ 14 รับรองสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะได้รับการพิจารณาของศาลในคดีอาญา

2.1 บุคคลทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย

2.2 ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคเต็มที่ ดังต่อไปนี้

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งสภาพและข้อหาตลอดจนรายละเอียดแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลันในภาษาที่บุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อสู้คดี และมีสิทธิติดต่อกับทนายความได้ตามความประสงค์ของตน

(ค) สิทธิที่ได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้า

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าและสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือผ่านทางผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายตามที่ประสงค์

(จ) สิทธิตรวจสอบพยานหรือถามค้านพยานซึ่งเป็นพยานฝ่ายตรงข้ามหรือเป็นพยานฝ่ายตนที่ให้การเป็นประจักษ์ต่อตน

สำหรับประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้าพยานและรับรู้ถึงข้อมูลเกี่ยวกับพยานบุคคลที่ได้ให้การเป็นประจักษ์ต่อตนในคดีอาญาไว้เช่นเดียวกัน ดังนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า การนั่งพิจารณาและสืบพยานในศาลให้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/1 วรรคหนึ่งและวรรคสอง บัญญัติว่า เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมในคดีที่จำเลยไม่ให้การหรือให้การปฏิเสธ เมื่อคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานก่อนกำหนดวันนัดสืบพยานก็ได้ โดยแจ้งให้คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน

ก่อนวันตรวจพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ให้คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายรับไปจากเจ้าพนักงานศาล และถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมให้ยื่นต่อศาลก่อนการตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 229/1 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ภายใต้อำนาจมาตรา 173/1 ในการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณา โจทก์ต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน

โดยแสดงถึงประเภทและลักษณะของวัตถุ สถานที่พอสั่งเขปหรือเอกสารเท่าที่จะระบุได้ รวมทั้งรายชื่อ ที่อยู่ของบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งโจทก์ประสงค์จะนำสืบหรือขอให้ศาลไปตรวจหรือแต่งตั้งต่อศาลไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนไต่สวนมูลฟ้องหรือวันสืบพยานพร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานหลักฐานดังกล่าวในจำนวนเพียงพอเพื่อให้จำเลยรับไป ส่วนจำเลยให้ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานพร้อมสำเนาก่อนวันสืบพยานจำเลย

ทั้งนี้กรณีที่กฎหมายกำหนดให้ในวันนัดตรวจพยานหลักฐานก่อนนัดสืบพยานซึ่งกำหนดให้มีการยื่นบัญชีระบุพยานอันเป็นมาตรการหนึ่งที่จะเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนที่จะนำสืบ โดยวัตถุประสงค์ของการกำหนดดังกล่าวมีดังนี้

1. เพื่อให้กระบวนการค้นหาความจริงดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมเมื่อคู่ความแต่ละฝ่ายได้รับทราบถึงพยานหลักฐานของอีกฝ่ายล่วงหน้า ก็จะมีเวลาเพียงพอที่จะตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของพยานหลักฐานนั้น อันจะเป็นการลดการจู่โจมพยานหลักฐานและช่วยให้การถามค้านเพื่อการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานอีกฝ่ายหนึ่งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. เพื่อส่งเสริมให้คู่ความเปิดเผยพยานหลักฐานและยอมรับข้อเท็จจริงกันมากขึ้น การที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีโอกาสเห็นและตรวจสอบพยานหลักฐานที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงจะนำไปสู่ความชัดเจนที่โจทก์ประสงค์จะให้ลงโทษและจำเลยจะได้ไม่หลงต่อสู้และหากมีการยอมรับในความถูกต้องแท้จริงของพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงของอีกฝ่ายหนึ่งก็จะทำให้ประเด็นข้อโต้แย้งและระยะเวลาในการดำเนินคดีลดลงด้วย

3. เพื่อให้คู่ความเตรียมความพร้อมในการเสนอพยานหลักฐานต่อศาล การกำหนดให้คู่ความทุกฝ่ายต้องยื่นบัญชีระบุพยานและแถลงแนวทางในการนำเสนอพยานหลักฐานในวันตรวจพยานหลักฐาน จะช่วยให้ศาลและคู่ความทุกฝ่ายเข้าใจรูปคดีได้ดีขึ้นก่อนเริ่มทำการสืบพยาน

4. เพื่อให้สืบพยานได้อย่างต่อเนื่อง ลดการจู่โจมพยานหลักฐานในคดี คู่ความมีโอกาสตรวจสอบพยานหลักฐานเหล่านั้น

ดังนั้นจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับทราบพยานที่จะมาเบิกความยืนยันการกระทำผิดของตนเป็นใคร มีความสัมพันธ์อย่างไรกับพยาน เพื่อที่ตนจะได้มีโอกาสเตรียมคดีและต่อสู้ได้

อย่างเต็มที่ เมื่อมีการปกปิดชื่อ ชื่อสกุลของพยาน จำเลยก็มีอาจทราบได้อย่างชัดเจนว่าพยานเป็นใคร ตนจะต่อสู้คดีไปในแนวทางใดเพื่อให้ตนหลุดพ้นจากการกล่าวหา เนื่องจากจำเลยย่อมยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะพิสูจน์จนสิ้นสงสัยว่าตนเป็นผู้กระทำความผิด อีกทั้งจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้า อาจทำให้จำเลยเสียเปรียบได้

จากผลกระทบของมาตรการไม่เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ของพยานในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่มีต่อสิทธิของจำเลย การนำไปใช้จึงต้องกำหนดกรอบไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความจำเป็นในการคุ้มครองพยานกับสิทธิของจำเลยต่อการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม การที่ศาลจะพิจารณาให้มีการปกปิดชื่อ ที่อยู่ของพยานศาลจะต้องพิจารณาถึงความจำเป็น ฉุกเฉิน เป็นรายกรณี ทั้งพฤติการณ์ข่มขู่ที่มีต่อพยาน เป็นคดีที่มีความสำคัญ มีลักษณะองค์ประกอบอาชญากรรม¹⁰ และภายใต้เงื่อนไขต่างๆ เช่น การไม่ทำให้เสียสิทธิการต่อสู้ของจำเลย มีเหตุจำเป็นคุ้มครองพยานให้ปลอดภัย โดยให้ศาลพิจารณาถึงภัยอันตรายที่พยานอาจได้รับถ้ามีการเปิดเผยชื่อ ที่อยู่และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชื่อตัว ชื่อสกุลหรือที่อยู่ของพยาน และเมื่อศาลจะรับฟังพยานบุคคลที่ไม่เปิดเผยชื่อ ชื่อสกุล ดังกล่าว ศาลจะต้องรับฟังประกอบพยานหลักฐานอื่นด้วย ไม่รับฟังเป็นพยานหลักฐานอย่างเดียวหรือใช้เป็นพยานหลักฐานที่จะเป็นตัวตัดสินที่ถูกชี้ผิดได้ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลยประการหนึ่ง ส่วนเหตุผลในการไม่เปิดเผยชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่นั้นควรจะต้องมีการทบทวนเมื่อเวลาผ่านไปในระหว่างการพิจารณาคดีหรือหลังจากเสร็จสิ้นการพิจารณาแล้ว

4.4 การนำมาตรการฉุกเฉินมาใช้ในการคุ้มครองพยานของสำนักงานคุ้มครองพยาน

จากปัญหาและอุปสรรคในกรณีฉุกเฉิน เร่งด่วนที่กล่าวมา เมื่อเกิดขึ้นแล้ว การนำมาตรการฉุกเฉินเข้ามาดำเนินการปรับใช้จะก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อพยานและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนี้

¹⁰ สัมภาษณ์นายมีชัย จตุพฤกษ์ นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ สำนักงานคุ้มครองพยาน.

4.4.1 ผลกระทบต่อพยานบุคคล

กฎหมายได้กำหนดมาตรการคุ้มครองพยานเข้ามาใช้ ก็เพื่อคุ้มครองพยานและบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดของพยานให้ได้รับความปลอดภัยทั้งชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ปราศจากการข่มขู่ คุกคาม หรือการถูกฆ่าจากผู้กระทำความผิด ซึ่งจะส่งผลให้พยานและบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเกิดความมั่นใจว่าตนจะปลอดภัยจากการเข้ามามีมือกับกระบวนการยุติธรรม เมื่อตนได้รับความคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่ และการคุ้มครองพยานนี้จะทำให้พยานเบิกความด้วยความเป็นจริง ทั้งนี้กฎหมายได้กำหนดมาตรการต่างๆ ขึ้นมาเพื่อคุ้มครองพยาน โดยแบ่งเป็นมาตรการทั่วไป และมาตรการพิเศษ

แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดของการคุ้มครองพยานมิใช่เพียงมาตรการที่ปรากฏอยู่เท่านั้น แต่การดำเนินการตามมาตรการต่างๆ ทั้งมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษนั้นจะต้องดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อปรากฏสถานการณ์ที่มีความจำเป็นเร่งด่วน แต่การที่จะนำมาตรการคุ้มครองพยานมาใช้ไม่อาจกระทำได้ เช่นพยานไม่ยินยอมที่จะได้รับความคุ้มครอง เนื่องจากเห็นว่าตนไม่อาจถูกจำกัดเสรีภาพและตนสามารถดูแลตนเองได้ กรณีนี้เจ้าหน้าที่ไม่อาจเข้าไปคุ้มครองได้แต่อย่างใด เจ้าหน้าที่ที่คุ้มครองพยานย่อมมีความสามารถที่จะคุ้มครองพยานมากกว่าทั้งวิธีการและกำลังเจ้าหน้าที่ซึ่งพยานก็อาจไม่ได้รับความปลอดภัยอย่างเต็มที่ จากการดูแลตนเอง และเมื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าไปคุ้มครองพยานได้ทันทีโดยปราศจากความยินยอม ก็ย่อมกระทบสิทธิเสรีภาพของพยานเป็นอันมาก ซึ่งอาจนำไปสู่การรับผิดทางกฎหมายได้หรือถึงแม้จะนำมาใช้ได้ก็เกิดความล่าช้า เพราะต้องผ่านกฎหมายและขั้นตอนจำนวนมาก อันจะกระทบต่อการรักษาความลับ ทำให้พยานไม่เชื่อมั่นและได้รับอันตรายได้ ถ้าพยานพิจารณาว่าการที่ตนเข้ามาอยู่ภายใต้ความคุ้มครองก็อาจจะไม่ได้รับความปลอดภัย พยานก็จะไม่ยินยอมที่จะให้ความช่วยเหลือกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ยินยอมอยู่ภายใต้ความคุ้มครอง และจากการสัมภาษณ์พนักงานอัยการและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยาน ก็เห็นว่าความเชื่อมั่นของพยานเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ซึ่งจะทำให้พยานยินดีที่จะให้ความร่วมมือกับกระบวนการยุติธรรม

เมื่อมีกรณีฉุกเฉินเกิดขึ้นในกรณีที่มาตรการต่างๆ ในการคุ้มครองพยานไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้ ก็ควรที่จะนำมาตรการฉุกเฉินมาใช้คุ้มครองพยานได้ทันที เช่น การกระทำโดยลัดขั้นตอนทางกฎหมายลง โดยการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่คุ้มครองพยานมีอำนาจอย่างเต็มที่ในการดำเนินการ ไม่มีความรับผิดชอบแต่อย่างใด ซึ่งมาตรการฉุกเฉินนั้นเมื่อนำเข้ามาใช้อาจกระทบสิทธิ

ของพยานในบางประการ แต่เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินการที่มีความรวดเร็ว เข้ามาจัดการเพื่อเสริมให้การคุ้มครองพยานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ก็ย่อมส่งผลต่อความปลอดภัยของพยานและพยานก็จะเกิดความมั่นใจ ไม่รู้สึกหวาดกลัว สามารถที่จะดำรงชีวิตได้อย่างปกติโดยไม่ต้องหวาดกลัวว่าตนและครอบครัวจะถูกคุกคามหรือถูกข่มขู่แต่อย่างใด

ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าเมื่อสำนักงานคุ้มครองพยานได้นำมาตรการฉุกเฉินเข้ามาดำเนินการคุ้มครองพยานด้วยอีกแนวทางหนึ่ง ย่อมทำให้พยานและบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานเกิดความเชื่อมั่นมากกว่าเดิม และพยานจะยินยอมด้วยความเต็มใจยิ่งขึ้นที่จะให้ความร่วมมือกับกระบวนการยุติธรรม การให้ข้อเท็จจริงแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเบิกความในศาลก็จะเบิกความด้วยความสัตย์จริง ปราศจากการบิดเบือนเนื่องด้วยความกลัวแต่อย่างใด

4.4.2 ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น พยานหลักฐานเป็นสิ่งสำคัญที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลย โดยเฉพาะพยานบุคคล ซึ่งถ้าเป็นประจักษ์พยานก็ย่อมสามารถนำสิ่งที่ตนได้รับรู้มาโดยตรงมาเบิกความในศาล เพื่อให้ศาลพิจารณาลงโทษจำเลยได้ ถ้าไม่มีพยานบุคคลดังกล่าว การพิสูจน์ความผิดของจำเลยก็อาจทำได้ หรือหากทำได้แต่ก็เป็นไปได้ยาก ศาลอาจต้องยกฟ้องโจทก์ และปล่อยตัวจำเลยไป แม้ว่าจำเลยนั้นจะเป็นผู้กระทำความผิดจริงก็ตาม เนื่องจากศาลจะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้จนสิ้นสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งถ้ามีเหตุแห่งความสงสัยเพียงเล็กน้อย ศาลก็ต้องปล่อยจำเลยไป ไม่อาจพิพากษาลงโทษจำเลยได้ จำเลยย่อมออกไปกระทำความผิดซ้ำอีก โดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย

นอกจากนี้ในระหว่างการสืบสวนสอบสวนและยังไม่อาจดำเนินการเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาได้ ก็จำเป็นที่จะต้องอาศัยความรู้ของพยานเพื่อสืบสวนสอบสวนให้แน่ใจว่าใครเป็นผู้กระทำความผิด เมื่อพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จสิ้นก็จะส่งให้อัยการดำเนินการสั่งฟ้องต่อศาล ซึ่งถ้าพนักงานอัยการพิจารณาเห็นว่าคดีมีหลักฐานเพียงพอที่ฟ้องก็จะฟ้องเป็นคดีต่อศาล แต่ถ้าพยานหลักฐานไม่เพียงพอก็จะไม่สั่งฟ้อง

เมื่อเจ้าพนักงานสามารถหาพยานบุคคลที่รับทราบเหตุการณ์มาเป็นพยานและเบิกความต่อศาล เมื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จ และส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ และเมื่อพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าประจักษ์พยานที่จะมายืนยันตัวผู้กระทำความผิดได้ก็จะสั่งฟ้อง และเมื่อฟ้องแล้วพยานก็จะมาเบิกความยืนยันข้อเท็จจริงต่อศาล เพื่อให้ศาลพิจารณาคัดสิน

ชี้ขาดจากพยานหลักฐานที่เข้ามาสู่กระบวนการพิจารณาของศาลต่อไป เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานน่าเชื่อถือก็จะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ ซึ่งจะทำให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดสำเร็จลงได้ ทำให้สังคมปลอดจากอาชญากรรมได้ระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตามการที่จะได้พยานบุคคลมาให้ข้อเท็จจริงและมาเบิกความต่อศาลได้นั้นเป็นการยาก เนื่องจากพยานอาจเกิดความไม่มั่นใจ โดยพยานอาจถูกข่มขู่หรือคุกคาม จากผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะผู้ทรงอิทธิพล เช่น นายทุน นักการเมือง เมื่อมีกรณีฉุกเฉินและมาตรการในการที่จะดำเนินการคุ้มครองพยานไม่เพียงพอ ไม่อาจดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว อันทำให้ไม่สามารถนำมาตรวจตัวไปและมาตรการพิเศษมาใช้ได้อย่างสมบูรณ์ พยานก็ยิ่งเกิดความไม่มั่นใจที่จะเข้ามาเป็นพยาน ทำให้ขาดพยานสำคัญที่จะมาเบิกความยืนยันพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ และนอกจากนี้เมื่อขั้นตอนในการดำเนินการคุ้มครองไม่ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานดำเนินการได้อย่างเต็มที่ การกระทำของเจ้าหน้าที่ก็ย่อมขาดความคล่องตัว ทำให้เกิดความล่าช้า การคุ้มครองพยานก็ไม่ทันท่วงที และเจ้าหน้าที่ก็ไม่กล้าที่จะดำเนินการใดๆที่ขัดต่อกฎหมายเพราะเกรงกลัวต่อความผิดที่อาจเกิดขึ้นตามกฎหมาย แม้ว่าจะมีพฤติการณ์ที่เร่งด่วนต้องดำเนินการคุ้มครองพยานทันทีก็ตาม ซึ่งพยานก็ย่อมไม่มั่นใจและตนอาจถูกข่มขู่หรือคุกคามในรูปแบบต่างๆได้

ดังนั้น เมื่อพยานต้องการเข้าสู่การคุ้มครองพยาน พยานก็ต้องการความมั่นใจว่าตนและบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดจะได้รับความปลอดภัย และเมื่อมีเหตุฉุกเฉินที่ทำให้มาตรการคุ้มครองพยานไม่เพียงพอ การนำมาตรวจตัวฉุกเฉิน อาทิเช่น การลดขั้นตอนการปฏิบัติตามกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ลง ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ที่จะมีอำนาจดำเนินการโดยไม่มีผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาถ้าเป็นไปเพื่อการคุ้มครองพยานเข้ามาเสริมและดำเนินการโดยรวดเร็วก็จะทำให้การคุ้มครองพยานเป็นไปอย่างรวดเร็ว การบังคับใช้มาตรการต่างๆในการคุ้มครองพยานทั้งมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ ก็จะมีประสิทธิภาพ พยานเกิดความเชื่อมั่นและรู้สึกว่ารรัฐไม่ละเลยบุคคลที่จะเข้ามาช่วยเหลือรัฐในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยเฉพาะที่คดีนั้นอาจมีพยานเพียงคนเดียวที่จะยืนยันความผิดของจำเลยได้ ซึ่งการนำมาตรวจตัวฉุกเฉินมาใช้ก็จะทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุดเกิดการประสานกันระหว่างบุคคลต่างๆ จนสามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ได้กำหนดมาตรการในการคุ้มครองพยานไว้หลายประการเพื่อให้พยานบุคคลได้รับความปลอดภัยทั้งในด้านชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานทั้งก่อน ขณะและหลังการมาเป็นพยาน ซึ่งอาศัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 6 ได้มีการออกระเบียบขึ้นมารองรับการคุ้มครองพยานให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เช่นระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยกำหนดแนวทางปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2548 และระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองพยาน คือ ต้องการคุ้มครองพยานจากการกระทำใดๆที่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรือได้รับผลกระทบต่อการให้การ เช่น ความกลัวหรือการแก้แค้น เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าพยานเหล่านั้นจะให้ความร่วมมือต่อไป เพื่อให้สภาพจิตใจของพยานเป็นปกติที่สุดเพื่อที่จะเบิกความต่อศาลได้โดยปราศจากความกดดัน

แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการคุ้มครองพยานทั้งมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ ยังไม่อาจดำเนินการได้อย่างสัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง อันจะทำให้พยานได้รับความปลอดภัยอย่างสูงสุด เนื่องจากยังติดขัดอุปสรรคบางประการอันมีลักษณะฉุกเฉินเร่งด่วนในการที่จะหยิบยกมาตรการต่างๆในการคุ้มครองพยานทั้งมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษมาใช้ในการคุ้มครองพยาน อาทิเช่น ปัญหาในเรื่องความยินยอมของพยาน อันเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการที่พยานจะได้รับความคุ้มครองหรือไม่ ซึ่งเมื่อพยานไม่ให้ความยินยอมในการได้รับความคุ้มครองแล้วเจ้าหน้าที่จะดำเนินการอย่างไร เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ามีสถานการณ์ที่เร่งด่วนและจำเป็นอย่างมากที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครอง หรือปัญหาในเรื่องการดำเนินการตามมาตรการพิเศษในเรื่องวิธีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล การดำเนินการจะต้องผ่านหลักเกณฑ์ของกฎหมายหลายฉบับ ทำให้ต้องใช้เวลานาน เกิดความล่าช้า และยังมีส่งผลถึงกระบวนการรักษาความลับ ซึ่งในการ

คุ้มครองพยานจะต้องดำเนินการให้เป็นความลับเพื่อมิให้บุคคลผู้กระทำความผิดได้รับทราบถึงตัวพยานและป้องกันพยานจากการข่มขู่หรือการคุกคามในทุกรูปแบบ อันเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับพยานอีกทางหนึ่ง เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นอันเป็นสถานการณ์ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนแล้ว ก็จะต้องดำเนินการใดๆอย่างเร่งด่วนและเฉพาะหน้าในการที่จะยับยั้งมาตรการต่างๆมาใช้ในการคุ้มครองพยาน อาทิ การทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เพื่อการคุ้มครองพยานจะไม่มี ความรับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาแต่อย่างใด หรือการกระทำโดยลดขั้นตอนของกฎหมายที่ปรากฏอยู่ เป็นต้น ซึ่งภายใต้กฎหมายคุ้มครองพยานของไทยก็ยังขาดหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณากฎหมายอื่นๆ ก็ได้มีการกล่าวถึงการดำเนินการในกรณีจำเป็นเร่งด่วนไว้อีกส่วนหนึ่งด้วย เช่นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่บัญญัติเกี่ยวกับการฟอกเงินอันเป็นความผิดตามกฎหมายที่จะต้องได้รับโทษ เมื่อมีการทำธุรกรรมใดอันเกินกว่าตามที่กฎหมายกำหนดก็จะต้องมีการรายงานการทำธุรกรรมทางการเงินและทางทรัพย์สินนั้น ซึ่งตามมาตรา 35 ได้บัญญัติว่า ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องกับหรืออาจเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ภายในเวลาที่กำหนด แต่ไม่เกินสามวันทำการ ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมไปก่อน แล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม หรือมาตรา 48 ที่บัญญัติว่า ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า อาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใด ที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม กรณีเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงินนี้ตามหลักเกณฑ์การดำเนินงานจะต้องรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรมเพื่อสั่ง แต่เมื่อมีกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการก็ดำเนินการแทนไปก่อนได้ อันเป็นการลดขั้นตอนหลักลงเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว หรือแม้แต่กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก็มีบทบัญญัติให้มีการคุ้มครองชั่วคราวให้แก่โจทก์ได้ เมื่อจำเลยจะทำการใดอันเป็นการเสียหายแก่โจทก์เป็นการชั่วคราวได้ และถ้ามีเหตุฉุกเฉินก็สามารถร้องขอต่อศาลให้พิจารณาเป็นการฉุกเฉินได้ เป็นต้น ซึ่งกฎหมายคุ้มครองพยานไม่ได้ให้อำนาจดังกล่าว ทำให้มาตรการคุ้มครองพยานที่มีอยู่ดังกล่าวไม่เป็นการเพียงพอในอันจะคุ้มครองพยานในคดีอาญาให้ได้รับความปลอดภัยอย่างสูงสุด เนื่องจากยังขาดมาตรการบางประการที่จะดำเนินการคุ้มครองพยานได้อย่างเหมาะสมและทันที่

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ยังได้บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าหน้าที่ไว้ว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายดัง ในมาตรา 27

มาตรา 27 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใด จัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือเข้าไป แฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด

การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ

การศึกษาวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่การหาแนวทางที่เหมาะสมในการนำมาตรการฉุกเฉินเข้ามาปรับใช้ในการให้ความคุ้มครองพยานในกรณีที่ถูกเงินเร่งด่วน โดยการศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการฉุกเฉินในการคุ้มครองพยานในกรณีที่มีกรณีฉุกเฉินเร่งด่วนต่อไป

จากการศึกษาจึงพบว่ากฎหมายคุ้มครองพยานและระเบียบที่เกี่ยวข้องยังขาดหลักเกณฑ์บางประการอันจะทำให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการต่างๆสำเร็จลุล่วงไปได้ ดังจะได้พิจารณากรณีจำเป็นเร่งด่วนดังต่อไปนี้

1. ปัญหาในเรื่องความยินยอมของพยาน

2. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ของการบังคับใช้มาตรการพิเศษ ในกรณีการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยาน ที่ต้องผ่านการดำเนินการตามกฎหมายหลายฉบับ ทำให้เกิดความล่าช้าและส่งผลกระทบต่อการรักษาความลับ

3. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการในชั้นสอบสวนและกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล

ในด้านปัญหาเกี่ยวกับความยินยอมของพยาน ความยินยอมของพยานเป็นหลักการสำคัญที่เจ้าหน้าที่ที่คุ้มครองพยานจะพิจารณาว่ามีอำนาจที่จะสามารถเข้าไปคุ้มครองได้หรือไม่ ซึ่งความยินยอมนั้นต้องเป็นการยินยอมเฉพาะตัวและต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อพยานไม่ให้ความยินยอมในการคุ้มครอง เจ้าหน้าที่ก็ไม่อาจเข้าไปทำการคุ้มครองได้ และกฎหมายคุ้มครองพยานก็มีได้กล่าวถึงกรณีดังกล่าวไว้แต่ประการใดในการที่เจ้าหน้าที่จะดำเนินการเข้าไปคุ้มครองได้ทันที และเมื่อเจ้าหน้าที่ที่คุ้มครองพยานพิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นจริงๆที่ต้องคุ้มครองโดยเร็ว ก็อาจติดต่อส่งผลร้ายต่อพยานได้ และถึงแม้เจ้าหน้าที่จะดำเนินการเองก็อาจถูกพยานนั้นฟ้องร้องดำเนินคดีได้ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่กล้าดำเนินการต่อไป หรือกรณีที่พยานไม่อาจให้ความยินยอมได้เพราะเจ็บป่วย แม้พยานเองจะไม่สามารถให้ความยินยอมได้ แต่ในทางปฏิบัติ

ของเจ้าหน้าที่ ญาติของพยานจะดำเนินการให้ความยินยอมเอง โดยขอไปยังเจ้าหน้าที่ให้มาทำการคุ้มครองพยานในขณะนั้น และภายหลังจากนั้นเมื่อพยานมีความสามารถที่จะให้ความยินยอมได้แล้วก็ค่อยดำเนินการให้พยานให้ความยินยอมต่อไป กรณีที่พยานไม่อาจให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรขณะนั้นได้ เมื่อพยานได้แจ้งมาให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครอง เจ้าหน้าที่ก็ดำเนินการคุ้มครองไปได้ทันที และหลังจากนั้นจึงดำเนินการให้ความยินยอมต่อไป

ในด้านปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ของการนำมาตรการพิเศษ ในวิธีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล มาใช้ เมื่อมีการร้องขอให้มีการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีคำสั่งให้ได้รับความคุ้มครองตามวิธีการดังกล่าวแล้ว การดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลและหลักทางทะเบียนอื่นจะต้องดำเนินการผ่านขั้นตอนหลายประการและยังผ่านกฎหมายหลายฉบับ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่ทันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อันเป็นข้อจำกัดของกฎหมาย ข้อจำกัดของเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน ทั้งยังส่งผลต่อการรักษาความลับ ซึ่งมาตรการในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาต้องเป็นความลับและปกปิดหลักฐานอันเป็นที่มาของการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ถ้าเจ้าหน้าที่จะทำหลักฐานทางทะเบียนเท็จหรือปลอมขึ้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติย่อมจะต้องมีความรับผิดชอบทางอาญา ในขณะเดียวกันพยานผู้นำหลักฐานทางทะเบียนใหม่ไปแสดงย่อมต้องมีความผิดฐานใช้หรืออ้างเอกสารปลอมหรือหนังสือรับรองอันเป็นเท็จได้ ทำให้การนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร ดังนั้นจึงควรแก้ไขต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในชั้นสอบสวนและในชั้นระหว่างการพิจารณาคดีในศาล แม้เจ้าพนักงานคุ้มครองพยานหรือตำรวจ จะให้การคุ้มครองพยานโดยมาตรการทั่วไป คือการปกปิดชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 แต่ก็ยังเป็นเพียงการรักษาความลับมิให้ปรากฏสู่การรับรู้ของผู้กระทำความผิด แต่เมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องมีการสอบถามชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ ความเกี่ยวพันของพยานและบันทึกลงในสำนวนการสอบสวน และเมื่อมีการฟ้องจำเลยต่อศาลก็ต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานว่ามีบุคคลใดเป็นพยานบ้างก็ต้องระบุพยานนั้น ทำให้ชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ของพยานถูกเปิดเผยในสำนวนและบัญชีระบุพยาน ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดทราบว่ามีบุคคลที่จะมาเป็นพยานคือบุคคลใด พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย อาจถูกข่มขู่ได้ และการพิจารณาในศาล ศาลก็ต้องสอบถามถึงข้อมูลของพยานที่มาเบิกความทั้งชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ของพยาน ซึ่งพยานก็ต้องตอบคำถามด้วยข้อความจริง จำเลยก็ย่อมรับรู้ถึงตัวพยานได้ กฎหมายไทยจึงยังไม่ครอบคลุมถึงการให้ความคุ้มครองพยานโดยปกปิดชื่อ ชื่อสกุลหรือที่อยู่ตั้งแต่ก่อนฟ้องจนถึง

พิจารณาพิพากษาคัดสิน ซึ่งในต่างประเทศทั้งนิวซีแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมันก็ได้มีการนำมาตรการปกปิดชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ มาใช้ตั้งแต่ในชั้นสอบสวนและการพิจารณาของศาล รวมทั้งให้มีการใช้ชื่อสมมติแก่พยานด้วย

จากปัญหาที่เกิดขึ้นจึงต้องทำการศึกษาเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองพยานของไทยให้มีความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุดต่อไป ซึ่งผู้เขียนเห็นควรนำมาตรการฉุกเฉินเข้ามาดำเนินการคุ้มครองพยาน อาทิเช่น การให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถที่จะดำเนินการโดยลดขั้นตอนของกฎหมายลง และการกระทำของเจ้าหน้าที่ย่อมเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่มีความรับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาแต่อย่างใด การขอให้ศาลสั่งอนุญาตให้มีการปกปิดชื่อ ชื่อสกุล ของพยานในชั้นสอบสวนและในชั้นการพิจารณาคดีในศาล รวมทั้งการยื่นบัญชีระบุพยานโดยใช้ข้อมูลที่ได้รับการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลแล้วควบคู่ไปกับการสืบพยานล่วงหน้าและ เข้ามาดำเนินการกับกรณีที่มีความจำเป็นต้องคุ้มครองพยานเป็นการฉุกเฉินเร่งด่วน เพื่อให้การคุ้มครองพยานสัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง

5.2 ข้อเสนอแนะ

1.ความยินยอมของพยาน ถ้าพยานไม่ให้ความยินยอมในการที่เจ้าหน้าที่จะเข้าไปคุ้มครอง แต่เมื่อเจ้าหน้าที่พิจารณาถึงความปลอดภัยของพยานรวมทั้งพฤติการณ์ต่างๆ ถ้าเข้าไปอาจเป็นอันตรายได้ ก็ให้เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการคุ้มครองได้โดยปราศจากความยินยอมของพยาน โดยให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานรายงานต่อผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานที่มีอำนาจอนุมัติและทำเรื่องยื่นเอกสารถึงพฤติการณ์ต่างๆเสนอต่อศาล ให้ศาลพิจารณาสั่ง กำหนดวิธีการคุ้มครอง ระยะเวลา เพื่อให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานต่อไป ซึ่งเมื่อศาลมีคำสั่งอย่างไรก็ให้เป็นไปตามคำสั่งและการกระทำของเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานไม่มีความรับผิดแต่อย่างใด และเมื่อมีเหตุการณ์จำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจรอคำสั่งศาลได้ ก็ให้เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการคุ้มครองพยานไปได้ทันทีไปพลางก่อน ทั้งนี้โดยแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ให้อำนาจศาลและเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังกล่าว

กรณีที่พยานไม่อาจให้ความยินยอมได้ เพราะเจ็บป่วย ให้ญาติของพยานเป็นผู้ร้องขอต่อเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานและเป็นผู้ให้ความยินยอมแทน โดยให้เจ้าหน้าที่ที่คุ้มครองพยานรายงานต่อผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานที่มีอำนาจอนุมัติโดยทางวาจาหรือทางโทรศัพท์อนุมัติให้ความ

คุ้มครอง และภายหลังจากนั้นถ้าพยานกลับมามีความสามารถให้ความยินยอมได้ก็ดำเนินการให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรต่อไป

กรณีที่พยานไม่อาจให้ความยินยอมได้ เพราะไม่อาจมาให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรได้ทันที เมื่อพยานนั้นได้ร้องขอทั้งทางวาจาและทางโทรศัพท์ต่อเจ้าหน้าที่ ให้เจ้าหน้าที่รายงานต่อผู้บังคับบัญชาทางวาจาหรือทางโทรศัพท์ให้มีคำสั่งอนุมัติให้ความคุ้มครองไปก่อน หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่จึงทำรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรเสนอผู้บังคับบัญชาต่อไป และดำเนินการให้พยานมาให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย

2. การบังคับใช้วิธีการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล หลักฐานทางทะเบียน ควรกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาว่า ให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องมีอำนาจดำเนินการเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียนโดยให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องมีอำนาจดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียนได้ และให้ถือว่าไม่ต้องรับผิดทางอาญาทางแพ่งและทางวินัย

ผู้ที่รับผิดชอบคือสำนักงานคุ้มครองพยานอันเป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานเดียวในการดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล เมื่อมีการยื่นคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษผ่านสำนักงานคุ้มครองพยานและมีคำสั่งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมแล้ว เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานจะดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนให้แก่พยานตามคำสั่งของรัฐมนตรีฯ โดยการสร้างฐานข้อมูลของพยานขึ้นมาใหม่ ทั้งชื่อ ชื่อสกุล ที่อยู่ เลขประวัติประชาชน อันเป็นการสร้างมาตรการ 1 คน 2 ฐานข้อมูล ทั้งนี้ฐานข้อมูลเดิมของพยานก็ยังคงอยู่ ข้อมูลใหม่ที่สร้างขึ้นจะไม่เกี่ยวข้องกับฐานข้อมูลเดิมของสำนักงานทะเบียนกลาง จัดระบบข้อมูลเป็นพิเศษจากระบบทะเบียนราษฎร และป้องกันความเชื่อมโยงของข้อมูลเดิม ซึ่งเมื่อสิ้นสุดการคุ้มครองก็สามารถนำข้อมูลเดิมกลับมาใช้ได้ใหม่ เมื่อได้ออกหลักฐานทางทะเบียนเกี่ยวกับพยานใหม่แล้ว ให้เก็บหลักฐานทางทะเบียนเดิมของพยานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงไว้ที่สำนักงานคุ้มครองพยาน โดยถือเป็นข้อมูลที่เป็นความลับที่สุด ในกรณีที่พยานประสงค์จะเปลี่ยนกลับไปใช้ชื่อเดิมหรือมีการยกเลิกการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ ให้สำนักงานคุ้มครองพยานเพิกถอนหลักฐานที่สร้างขึ้นมานั้น และให้พยานกลับไปใช้ข้อมูลเดิมต่อไป

ในระหว่างที่พยานใช้ชื่อใหม่ การทำนิติกรรมต่างๆ สิทธิและหน้าที่ของพยานก็ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลใหม่ แต่ถ้าหากพยานต้องการทำนิติกรรมหรือต้องการปฏิบัติภารกิจฯ สิทธิและ

หน้าที่ของพยานในข้อเดิม ให้สำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้รับมอบอำนาจในการดำเนินการให้ โดยทำเป็นหนังสือมอบอำนาจจากพยาน

ในการให้เจ้าหน้าที่สร้างข้อมูลของพยานขึ้นมาใหม่นั้น ให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง หลักฐานทางทะเบียนเฉพาะแต่บัตรประจำตัวประชาชนเท่านั้น ส่วนหลักฐานทางทะเบียนอื่น ไม่ ต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

3. ในกระบวนการชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดีในศาลให้นำมาตรการปกปิดชื่อ ชื่อ สกุลและที่อยู่มาใช้ โดยเจ้าหน้าที่ร้องขอต่อศาล โดยให้ศาลทำการไต่สวน ประกอบกับพฤติการณ์ ความร้ายแรงของความผิด ความสำคัญของพยาน สิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลย แล้วมีคำสั่งว่าจะ ให้มีการปกปิดชื่อ ชื่อสกุลของพยาน หรือใช้ชื่อสมมติ ตั้งแต่เริ่มต้นชั้นสอบสวนหรือไม่เพื่อปกปิดมิ ให้จำเลยรู้ว่าพยานที่จะมาเบิกความเป็นผู้ใด

นอกจากนี้ให้นำมาตรการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล ที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่เองมาใช้ โดยเมื่อ ดำเนินการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุลแล้ว เมื่อจำต้องยื่นบัญชีระบุพยานก็ให้พนักงานอัยการยื่นในนาม ของชื่อที่ได้เปลี่ยนแล้ว อันเป็นการลดการทราบถึงตัวตนที่แท้จริงของพยานในทางหนึ่งด้วย และใน การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลให้ใช้ข้อมูลใหม่ที่ได้เปลี่ยนแปลงแล้ว โดยถือว่าเป็นข้อมูล ของตนจริงๆ

4. ควรนำวิธีการสืบพยานก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ มาใช้กับพยานที่อยู่ในการคุ้มครองพยานอีกหนทางหนึ่ง เพื่อเป็นการเสริมมาตรการ คุ้มครองพยานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อมีเหตุจำเป็นอันเป็นการยากต่อการที่จะนำตัวพยาน มาสืบได้ อันเนื่องมาจากความเกรงกลัวของพยานอาจทำให้พยานไม่กล้าที่จะมาเบิกความต่อหน้า จำเลยในศาล ไม่กล้าเผชิญหน้ากับจำเลย เมื่อนำวิธีการสืบพยานก่อนฟ้องมาดำเนินการไม่ว่าจะ เป็นในชั้นของพนักงานสอบสวนหรือการดำเนินการโดยพนักงานอัยการ ก็จะทำให้ลดความกดดัน ของพยานลง กล้าที่จะเบิกความตามความเป็นจริงอย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฎหมายอันเกี่ยวเนื่องกับการคุ้มครองพยานของประเทศไทย[ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.krisdika.go.th> [11 กุมภาพันธ์ 2552]

กองอำนวยการฝ่ายต่อต้านการค้ายาเสพติด งานป้องกันปราบปรามองค์กรอาชญากรรม. UNITED NATIONS Office on Drugs and Crime. เอกสารการประชุมสัมมนา ร่างแนวทางการดำเนินการให้ความคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญารวมทั้งองค์กรอาชญากรรม.

ชาติ ชัยเดชสุริยะ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เด็อนตุลา , 2549.

ณรงค์ ใจหาญ . สัมภาษณ์พิเศษ “กฎหมายคุ้มครองพยาน เครื่องมือหลายแก๊งค์อิทธิพล” .วารสาร กฎหมายใหม่ วิทยุ 1, 8 (กรกฎาคม 2546).

ณรงค์ ใจหาญ . สารสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 .วารสาร ข่าวกฎหมายใหม่ วิทยุ 1,8 (กรกฎาคม 2546).

นภวรรณ เจนกลาง . มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานที่เป็นข้าราชการ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2548.

นุสฎฐา สัทธรรมนวงศ์ . มาตรการไม่เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ของพยานในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2552.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

ประมวลกฎหมายอาญา.

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546.

มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล . การประชุมวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 .6-7 กันยายน 2547 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพค เมืองทองธานี ปากเกร็ด นนทบุรี .

มนสิชา โพธิสุข . การเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2551.

ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีอาญา พ.ศ.2547

ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่
พยานในคดียาเสพติด พ.ศ.2547.

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการกำหนดแนวทางปฏิบัติการคุ้มครองพยานใน
คดีอาญา พ.ศ.2548.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.

วันชัย รุจนวงศ์. มาตรการคุ้มครองพยานบุคคล.วารสารอัยการ (พฤศจิกายน 2537).

วันชัย ศรีนวลนัด. การคุ้มครองพยานในคดีอาญา. งานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนกรยุติธรรม
ระดับสูง วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.

วีระพงษ์ บุญโญภาส .วิพากษ์มาตรการคุ้มครองพยานในไทย . ประชาชาติธุรกิจ ฉบับที่ 3425 (7-
10 พฤศจิกายน 2545).

ศิริเพ็ญ ตั้งทวีสุข . การคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 : ศึกษากรณีกลไกทางกฎหมายกับ
สัมฤทธิ์ผลของการคุ้มครองพยาน .วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2547.

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษา
เพื่อพัฒนามาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานใน
คดีอาญา มาตรา 10(3) ปี 2550 .พฤษภาคม 2551.

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง
แนวทางการดำเนินการตามมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามมาตรา 10 แห่ง
พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 . ปีงบประมาณ 2551 ครั้งที่ 1.10
กรกฎาคม 2551 . ณ โรงแรมอมารี ดอนเมือง แอร์พอร์ต กรุงเทพฯ .

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องร่าง
แนวทางการจัดทำระบบการคุ้มครองพยานตามมาตราพิเศษในมาตรา 10(3) แห่ง
พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 . ครั้งที่ 3 .30 เมษายน 2551.
ณ โรงแรมอมารี ดอนเมือง แอร์พอร์ต กรุงเทพฯ .

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.สิทธิผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญา. ในรายงานการ
ศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ .2540 .

ภาษาอังกฤษ

Article 2 of the International Covenant on Civil and Political Rights .Vol.5 No.3 June 2006.
special report protecting witnesses or perverting justice in Thailand.

New South Wales Consolidate Acts .Queensland Consolidates Acts[online]. Available from: <http://www.austlii.edu.au> [21 Feb 2009]

Special report protecting witnesses or perverting justice in Thailand [online]. Available from: <http://www.article2.org/pdf/vo2no3.pdf> ,<http://www.usmarshals.gov/> ,
http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Federal_Witness_Protection_Program
[18 Feb 2009]

Witness Protection Ordinance.Hong Kong [online]. Available from :<http://www.icac.org.hk>
[3 March 2009]

Witness Protection Title 18 .Chapter 224 .Section 3521-3528 of the federal Criminal Code and Rules[online]. Available from: www.secicenter.org/doc/USA.pdf
[5 January 2009]

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ

พ.ศ.๒๕๔๗

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๖ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ พ.ศ.๒๕๔๗”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ

“หน่วยงานคุ้มครองพยาน” หมายความว่า หน่วยงานในสังกัดกรมสอบสวนคดีพิเศษที่มีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองแก่พยาน และให้หมายความรวมถึง หน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆที่กรมสอบสวนคดีพิเศษขอความร่วมมือหรือมอบหมายให้ดำเนินการคุ้มครองพยานด้วย

“ผู้ร้องขอ” หมายความว่า บุคคลที่ร้องขอให้มีการให้ความคุ้มครองแก่พยาน ได้แก่

(๑) พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล สำนักงานคุ้มครองพยาน หรือหน่วยงานคุ้มครองพยาน

(๒) พยาน

(๓) บุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง

“ผู้รับการคุ้มครอง” หมายความว่า บุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองของหน่วยงานคุ้มครองพยาน ได้แก่

(๑)พยาน

(๒)สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้รับร้องขอ

ข้อ ๔ ให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๕ โดยที่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อเพิ่มความคุ้มครองพยานให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งบทบัญญัติรองรับสิทธิของบุคคลที่เป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ดังนั้น ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองพยาน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบ เคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นประการสำคัญ และพึงตระหนักว่าบุคคลที่เป็นพยานในคดีอาญาเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการผดุงความยุติธรรม ควรได้รับการยกย่องเชิดชูพยานในฐานะพลเมืองดี นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงมาตรการอื่นๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาด้วย เช่น การสืบพยานก่อนฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๓๗ ทวิ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสืบสวนสอบสวนรวมถึงการดำเนินคดีในชั้นศาล

ข้อ ๖ ในการร้องขอให้มีการให้ความคุ้มครองแก่พยาน จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้รับการคุ้มครองด้วย เว้นแต่บุคคลดังกล่าวมิอาจให้ความยินยอมได้ ให้บุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้ให้ความยินยอม

(๑)บิดา มารดา ในกรณีผู้รับการคุ้มครองเป็นผู้เยาว์ เว้นแต่ไม่มีบิดามารดาหรือบิดามารดาไม่อาจให้ความยินยอมได้ จึงให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ให้ความยินยอม

(๒)ผู้อุปถัมภ์ ในกรณีผู้รับการคุ้มครองเป็นผู้ไร้ความสามารถ

(๓)ผู้พิทักษ์ ในกรณีผู้รับการคุ้มครองเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

ข้อ ๗ ในการถามปากคำพยานทั้งก่อนและในระหว่างการให้ความคุ้มครองแก่พยาน ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าว ซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยานหลักฐานด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นที่ไม่สามารถดำเนินการได้ก็ให้บันทึกเหตุอันไว้ในสำนวนการสอบสวน

หมวด ๒

การแจ้งให้คุ้มครองพยาน

ข้อ ๘ การร้องขอให้คุ้มครองพยานจะทำได้เป็นหนังสือหรือร้องด้วยวาจา หรือด้วยวิธีอื่นใดก็ได้

เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษได้รับคำร้องขอตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รีบบันทึกปากคำผู้ร้องขอแล้วรายงานให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทราบ เพื่อสืบสวนข้อเท็จจริงและความจำเป็นที่ต้องทำการคุ้มครองพยานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษรายงานพร้อมความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงอธิบดี หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดี เพื่อพิจารณาอนุมัติใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนเพื่อการคุ้มครองพยาน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษอาจขออนุมัติด้วยวาจาต่ออธิบดี หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดี เพื่ออนุมัติใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานไปพลางก่อน เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษทำรายงานพร้อมความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงอธิบดี หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดีเพื่อขออนุมัติในโอกาสแรก

ข้อ ๙ การอนุมัติใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน ให้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑)วิธีการให้ความคุ้มครอง

(๒)ระยะเวลาในการให้ความคุ้มครอง

(๓) กำหนดเงื่อนไขให้ผู้รับการคุ้มครองปฏิบัติระหว่างอยู่ในความคุ้มครองและหากฝ่าฝืนเงื่อนไขอาจเป็นเหตุให้การคุ้มครองสิ้นสุดลง

(๔) หน่วยงานหรือบุคคลที่ทำหน้าที่คุ้มครองพยานและสถานที่ในการคุ้มครองพยาน

(๕) อาวุธยุทโธปกรณ์ ยานพาหนะ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ

(๖) งบประมาณและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน

ข้อ ๑๐ กรณีที่อธิบดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายไม่อนุมัติให้ใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานหรือให้เปลี่ยนแปลงวิธีการคุ้มครอง หรือสั่งให้การคุ้มครองพยานสิ้นสุดลง ให้ระบุเหตุผลไว้ในคำสั่ง

ข้อ ๑๑ เมื่ออธิบดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายอนุมัติให้ใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่รับคำร้องรีบแจ้งให้ผู้ร้องขอทราบโดยเร็ว

การแจ้งคำสั่งให้ทำเป็นหนังสือเอกสารลับ ๒ ชั้น ปิดผนึก และส่งมอบให้แก่ผู้รับโดยตรง หรือจัดส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ แต่หากจำเป็นและเร่งด่วนอาจแจ้งทางโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น

หมวด ๓

วิธีการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป

ข้อ ๑๒ วิธีการให้ความคุ้มครองตามมาตรการทั่วไป ให้ปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) จัดเจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยาน ณ ที่พักอาศัย หรือสถานที่ที่พยานร้องขอ

(๒) จัดให้อยู่ในสถานที่คุ้มครองพยานซึ่งหน่วยงานคุ้มครองพยานจัดไว้

(๓) ปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวได้

(๔) ประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ เพื่อขอความร่วมมือหรือมอบหมายให้ดำเนินการคุ้มครองพยาน

(๕) จัดให้มีการติดต่อ สอบถามความเป็นอยู่ หรือตรวจสถานที่พักอาศัยอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการอำนวยความสะดวกให้พยานได้รับการติดต่อจากญาติและบุคคลที่ต้องการ ทั้งนี้ ภายใต้วิธีการที่หน่วยงานคุ้มครองพยานกำหนด

(๖) จัดให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติตามเงื่อนไขในการคุ้มครองตามความเหมาะสม

(๗) วิธีการอื่นใดที่อธิบดี หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายเห็นว่าเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของผู้รับการคุ้มครอง

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่พยานถูกดำเนินคดีหรือถูกฟ้องทั้งทางแพ่งและทางอาญา อันเนื่องมาจากการเป็นพยาน ให้จัดหาทนายความหรือให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายตามสมควร เว้นแต่มีเหตุควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นได้กระทำการโดยมิชอบทำให้เกิดความเสียหายแก่คดี

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่พยานเป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาจไม่ได้รับความปลอดภัย จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองตามระเบียบนี้และผู้นั้นได้ให้ความยินยอมให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษรายงานอธิบดีเพื่อขอให้รัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายประสานไปยังต้นสังกัดของพยาน เพื่อขอความร่วมมือให้พยานไปอยู่ในความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยาน และลักษณะงานของแต่ละองค์กร

ข้อ ๑๕ ระหว่างที่ผู้รับการคุ้มครองอยู่ในความคุ้มครอง หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการคุ้มครองพยานรายงานเหตุให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไข

หากมีการกระทำความผิดอาญาต่อบุคคลใดเพราะเหตุที่บุคคลนั้น สามี ภริยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้น ซึ่งจะมาให้ หรือได้มาเป็นพยาน ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษแจ้งพนักงานสอบสวนท้องที่ที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น หรือพนักงานอัยการ หรืออัยการทหาร เพื่อขอเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดอาญาดังกล่าว ตามมาตรา ๒๓ แห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

ข้อ ๑๖ กรณีผู้รับการคุ้มครองหลบหนีไปในระหว่างการคุ้มครองพยาน ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานสืบสวนหาสาเหตุแห่งการหลบหนีรวมทั้งสภาพความเป็นอยู่ของพยาน และรายงานให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษทราบ

เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้รับรายงานตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รายงานอธิบดี หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดี เพื่อพิจารณาสั่งการ และให้นำรายงานดังกล่าวรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

หมวด ๔

การสิ้นสุดการให้ความคุ้มครอง

ข้อ ๑๗ การคุ้มครองพยานอาจสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้รับการคุ้มครองตาย
- (๒) ผู้รับการคุ้มครองร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษรให้ยุติการคุ้มครอง
- (๓) ผู้รับการคุ้มครองฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขตามคำสั่งที่รัฐมนตรีหรืออธิบดี หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีหรืออธิบดีกำหนด โดยไม่มีเหตุสมควร
- (๔) ผู้รับการคุ้มครอง หรือผู้ให้ความยินยอมแทนผู้รับการคุ้มครองเพิกถอนการให้ความยินยอม
- (๕) พฤติการณ์หรือสถานภาพของผู้รับการคุ้มครองเปลี่ยนแปลงไป และไม่มี ความจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองหรือมิอาจให้ความคุ้มครองได้อีกต่อไป เช่น ผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา ซึ่งพยานต้องไปให้ถ้อยคำถึงแก่ความตาย หรือมีการสืบพยานในชั้นศาลเสร็จสิ้นแล้ว เป็นต้น
- (๖) พยานไม่ยอมให้ถ้อยคำ หรือไม่ยอมให้การเป็นพยานโดยไม่มีเหตุอันควร
- (๗) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีที่ผู้นั้นเป็นพยาน

(๘) เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้รับแจ้งจากผู้ร้องขอว่าประสงค์จะให้การคุ้มครองพยานสิ้นสุดลง

ข้อ ๑๘ เมื่อปรากฏเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามข้อ ๑๗ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือหัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานทำหนังสือรายงานพร้อมความเห็นเสนออธิบดี หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดี เพื่อขอให้มีคำสั่งให้การคุ้มครองตามมาตราการทั่วไปสิ้นสุดลงโดยเร็ว

ข้อ ๑๙ หนังสือสั่งให้การคุ้มครองสิ้นสุดลงตามข้อ ๑๘ อย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังนี้

- (๑) ชื่อ ชื่อสกุล ของผู้ร้องและผู้รับการคุ้มครอง
- (๒) วัน เดือน ปีที่มีคำสั่ง และวัน เดือน ปีที่คำสั่งมีผลบังคับ
- (๓) เหตุผลที่มีคำสั่ง
- (๔) เงื่อนไขการปฏิบัติตามคำสั่ง
- (๕) สิทธิและเงื่อนไขการอุทธรณ์คำสั่ง

ข้อ ๒๐ เมื่อรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย หรืออธิบดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี สั่งให้การคุ้มครองสิ้นสุดลง ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีหนังสือแจ้งให้ผู้ร้องขอ ผู้รับการคุ้มครองและหน่วยงานคุ้มครองพยานทราบเพื่อยกเลิกการให้ความคุ้มครองทันที

การแจ้งคำสั่งดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ให้นำความในข้อ ๑๑ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๕

การรายงานขอใช้มาตรการพิเศษ

ข้อ ๒๑ ในกรณีผู้ร้องขอหรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเห็นสมควรให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษทำรายงานพร้อมความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรี หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เพื่อขอให้พิจารณาสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

ในกรณีจำเป็นและเร่งด่วนเพื่อการคุ้มครองพยานตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการตามข้อ ๑๒ ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้รับคำสั่งจากรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย

การใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามวรรคหนึ่ง จะต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

ข้อ ๒๒ เมื่อรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายมีคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่รับคำร้อง รีบแจ้งคำสั่งให้ผู้ร้องขอทราบโดยเร็ว และประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานคุ้มครองพยานที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณีโดยตรง

การแจ้งคำสั่งให้ผู้ร้องขอทราบ ให้ถือปฏิบัติตามข้อ ๑๑ วรรคสอง โดยอนุโลม

ข้อ ๒๓ เมื่อปรากฏเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดที่ทำให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษสิ้นสุดลง ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือหัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานทำหนังสือรายงานพร้อมความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เพื่อมีคำสั่งให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษสิ้นสุดลงโดยเร็ว

หมวด ๖

ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน

ข้อ ๒๔ บรรดาค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองแก่ผู้รับการคุ้มครอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ให้หน่วยงานคุ้มครองพยานมีหน้าที่ในการจัดทำค่าของงบประมาณเกี่ยวกับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายตามวรรคหนึ่ง

ข้อ ๒๕ หากปรากฏในภายหลังว่าพยานไม่มา ไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่เบิกความเป็นพยาน โดยไม่มีเหตุสมควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีที่บุคคลนั้นเป็นพยาน ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษประสานงานกับสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเรียกให้บุคคลนั้นคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทนตามมาตรา ๑๕ หรือ

มาตรา ๑๗ หรือคืนหรือชดใช้ค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและบุคคลอื่นตามมาตรา ๑๘ แห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาแล้วแต่กรณี

ข้อ ๒๖ นอกจากค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายตามข้อ ๒๔ แล้ว ให้หน่วยงานคุ้มครองพยาน พิจารณาจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะ เครื่องมือ เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการคุ้มครองพยาน รวมทั้งการฝึกอบรม พัฒนา และปรับปรุงยุทธวิธีในการให้ความคุ้มครองพยาน รวมทั้งการจัดทำ คำของบประมาณเพื่อการดำเนินการดังกล่าวด้วย

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๗

พลตำรวจเอก สมบัติ อมรวิวัฒน์

อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ว่าด้วย กำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๘

เนื่องด้วย ได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๖ เพื่อรองรับสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม โดยมาตรา ๖ ได้กำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ กำหนดระเบียบในการแจ้งและวิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอและการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองพยาน เพื่อให้การคุ้มครองพยานในคดีอาญาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๖ จึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้ เรียกว่า “ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๘”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ การให้ความคุ้มครองพยาน หมายความว่า การคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่พยานมิให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานรวมทั้งบุคคลตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๖

ข้อ ๔ การให้ความคุ้มครองความปลอดภัยให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความปลอดภัยแก่พยาน

(๒) การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย

(๓) การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยถึงการคุ้มครองพยาน รวมทั้งชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยาน และลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องได้รับความยินยอมจากพยานหรือบุคคลตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นหนังสือลงลายมือชื่อเป็นสำคัญ

ข้อ ๕ พยานที่จะได้รับความคุ้มครองให้ได้รับความปลอดภัยตามระเบียบนี้ หมายถึงพยานบุคคลซึ่งจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญารวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ และบุคคลตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๖ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเป็นพยาน

ข้อ ๖ ในการร้องขอให้มีการให้ความคุ้มครองแก่พยานหรือบุคคลตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๖ ซึ่งเป็นผู้เยาว์จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) บิดาและมารดา

(๒) บิดา หรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ไม่อาจขอความยินยอมจากบิดาหรือมารดาคนหนึ่งคนใดได้

ข้อ ๗ คำร้องขอรับการคุ้มครองพยานให้ทำเป็นหนังสือตามแบบที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนด

ในกรณีที่พยานร้องขอรับการคุ้มครองด้วยวาจา ให้เจ้าหน้าที่จัดทำคำร้องให้พยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๘ การยกเลิกการให้ความคุ้มครองพยาน

การคุ้มครองพยานสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อพยานถึงแก่ความตาย

(๒) พยานร้องขอ หรือไม่ให้ความยินยอมหลังจากที่ได้รับความคุ้มครองแล้ว

(๓) พยานไม่ให้ความร่วมมือในการคุ้มครอง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้พยานไม่ได้รับความปลอดภัยได้

(๔) พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไป เช่น ผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาซึ่งพยานต้องไปให้ถ้อยคำถึงแก่ความตาย หรือมีการนำสืบพยานในชั้นศาลเสร็จสิ้นแล้ว เป็นต้น

(๕) พยานไม่ยอมให้การเป็นพยานโดยไม่มีเหตุอันควร

(๖) เมื่อมีหลักฐานแน่ชัดว่าพยานได้ให้การอันเป็นเท็จ

ข้อ ๙ ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติรักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจในการออกคำสั่ง หรือแนวทางปฏิบัติเพื่อการดำเนินการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๘

พลตำรวจเอก โกวิท วัฒนะ

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน

และปราบปรามยาเสพติด

ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด

พ.ศ.๒๕๔๗

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.๒๕๑๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.๒๕๔๕ ประกอบกับมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๖ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๔๘ มาตรา ๕๐ มาตรา ๒๓๗ และมาตรา ๒๓๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ออกระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๗”

ข้อ ๒³⁰ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“พยาน” หมายความว่าพยานบุคคลซึ่งจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน

³⁰ รก.๒๕๔๗ / พ๑๒๐ง / ๑๕ / ๒๒ ตุลาคม ๒๕๔๗

“ความปลอดภัย” หมายความว่าความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน ทั้งก่อน ขณะและหลังมาเป็นพยาน

“คุ้มครอง” หมายความว่ามาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๖

“สำนักงาน” หมายความว่าสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“เลขาธิการ” หมายความว่าเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“เจ้าพนักงาน” หมายความว่าข้าราชการในสังกัดสำนักงานที่เลขาธิการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.๒๕๑๙

“คำร้อง” หมายความว่าคำร้องขอของพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องที่ขอให้เจ้าพนักงานให้ความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควรแก่พยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน

“คำขอ” หมายความว่าคำขอของพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องหรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาลซึ่งขอให้เจ้าพนักงานช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยาน หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานตามความจำเป็น

“คณะกรรมการ” หมายความว่าคณะกรรมการกั่นกลองการให้ความคุ้มครองพยาน

ข้อ ๔ ให้เลขาธิการรักษาการตามระเบียบนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๕ ในคดีตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดที่พยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พยานหรือบุคคลดังกล่าวนั้นอาจได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควรจากเจ้าพนักงาน เมื่อพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องขอต่อเจ้าพนักงาน หรือเจ้าพนักงานหรือ

สำนักงานเห็นสมควร ทั้งนี้ การร้องขอต้องได้รับความยินยอมของพยานหรือบุคคลดังกล่าวนั้นด้วย เว้นแต่กรณีพยานร้องขอให้คุ้มครองแก่พยานเอง

ความยินยอมของพยานหรือบุคคลตามวรรคหนึ่งนั้นต้องเป็นความยินยอมที่ชัดแจ้งและเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมกับลายมือชื่อของพยานหรือบุคคลนั้นด้วย ในกรณีที่พยานหรือบุคคลดังกล่าวไม่อาจให้ความยินยอมได้ ให้บุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้ให้ความยินยอม

(๑)กรณีพยานหรือบุคคลตามวรรคหนึ่งเป็นผู้เยาว์ ให้บิดา มารดา เป็นผู้ให้ความยินยอม เว้นแต่ไม่มีบิดา มารดาหรือบิดา มารดาให้ความยินยอมไม่ได้ ให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ให้ความยินยอม

(๒)กรณีพยานหรือบุคคลตามวรรคหนึ่งเป็นผู้ไร้ความสามารถ ให้ผู้อนุบาลเป็นผู้ให้ความยินยอม

(๓)กรณีพยานหรือบุคคลตามวรรคหนึ่งเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ ให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้ให้ความยินยอม

ในการร้องขอตามวรรคหนึ่ง ให้พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องยื่นคำร้องพร้อมสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านของพยานหรือบุคคลนั้น เอกสารหรือหลักฐานอื่นใดที่เกี่ยวข้องซึ่งเจ้าพนักงานหรือสำนักงานกำหนดต่อเจ้าพนักงานเพื่อพิจารณาโดยเร็ว ทั้งนี้ในกรณีจำเป็นอาจยื่นต่อสำนักงานก็ได้

ในกรณีเจ้าพนักงานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองแก่พยานหรือบุคคลดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าพนักงานยื่นคำร้องพร้อมเอกสารหรือหลักฐานตามวรรคสามต่อสำนักงานเพื่อพิจารณาโดยเร็ว

การยื่นคำร้องตามวรรคสามหรือวรรคสี่ ให้พยานหรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องหรือเจ้าพนักงานยื่นด้วยตนเองแทน ทั้งนี้ คำร้องนั้นให้เป็นไปตามแบบ ป.ป.ส.๔๗-๑๐๑ ทำระเบียนนี้

ข้อ ๖ ภายใต้บังคับข้อ ๕ เจ้าพนักงานหรือสำนักงานจะพิจารณาให้ความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควรได้ต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าคดีตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นเป็นคดีที่มีความสำคัญ หรือเลขาธิการเห็นสมควร และเจ้าพนักงานได้ดำเนินการสืบสวนเองหรือร่วมดำเนินการสืบสวนกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดซึ่งอยู่ในสังกัดหน่วยงานอื่นเท่านั้น

ข้อ ๗ เมื่อเจ้าพนักงานได้รับคำร้องตามข้อ ๕ ให้พิจารณาส่งคำร้องนั้นต่อสำนักงานโดยเร็ว แต่ไม่เกินสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องนั้น และเมื่อสำนักงานออกใบรับคำร้องแล้ว ให้เจ้าพนักงานนั้นส่งหรือมอบสำเนาใบรับคำร้องนั้นแก่ผู้ยื่นคำร้องภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับใบคำร้อง

เมื่อสำนักงานได้รับคำร้องตามข้อ ๕ หรือคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้พิจารณาส่งคำร้องนั้นต่อคณะกรรมการพิจารณาโดยเร็ว แต่ไม่เกินสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องนั้น และให้สำนักงานออกใบรับคำร้องให้แก่พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง หรือเจ้าพนักงานแล้วแต่กรณี ซึ่งได้ยื่นคำร้องไว้ตามข้อ ๕ ทั้งนี้ ให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวได้ยื่นไว้ต่อเจ้าพนักงานหรือสำนักงานแล้วนับแต่วันที่สำนักงานได้ออกใบรับคำร้องนั้น

ใบรับคำร้องตามวรรคสองนั้นอย่างน้อยต้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อ นามสกุลของพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง
- (๒) ภูมิลำเนาหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ของพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง
- (๓) วัน เดือน ปี และเวลาที่สำนักงานรับคำร้อง
- (๔) ทะเบียนเลขที่ที่รับคำร้อง

ข้อ ๘ ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ก่อนคณะกรรมการพิจารณาคำร้องตามข้อ ๕ หรือคำขอตามข้อ ๑๐ เจ้าพนักงานหรือสำนักงาน แล้วแต่กรณีโดยอนุมัติเลขาธิการอาจให้ความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควรแก่พยานนี้ หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานได้

เมื่อเลขาธิการมีคำสั่งภายหลังเป็นประการใด ให้เจ้าพนักงานหรือสำนักงานปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนถึงการอันใดที่เจ้าพนักงานหรือสำนักงานได้กระทำเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยานหรือบุคคลดังกล่าวนี้

ข้อ ๙ ในการดำเนินการเกี่ยวกับการรับคำร้องตามข้อ ๕ หรือคำขอตามข้อ ๑๐ ให้เจ้าพนักงานหรือสำนักงานดำเนินการโดยลับ เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็นและสมควรโดยเจ้าพนักงานหรือสำนักงานได้จัดรายงานไว้ในคำร้องหรือคำขอนั้น

ข้อ ๑๐ ในกรณีที่พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาลเห็นสมควร หรือเมื่อพยานหรือผู้ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอต่อบุคคลดังกล่าวให้จัดให้พยานหรือสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควร แต่เนื่องจากมีความจำเป็นจะต้องขอให้เจ้าพนักงานช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานหรือสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานนั้น ให้บุคคลดังกล่าวนั้นขอต่อเจ้าพนักงานหรือสำนักงานโดยเร็ว โดยยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานหรือสำนักงานตามแบบ ป.ป.ส. ๔๗ - ๑๐๒ ทำระเบียบนี้

การดำเนินการเกี่ยวกับคำขอตามวรรคหนึ่งนั้น ให้นำความในข้อ ๕ ข้อ ๗ ข้อ ๘ และข้อ ๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๑ ในการดำเนินการเกี่ยวกับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของพยาน หรือสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานตามระเบียบนี้ ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

หมวด ๒

คณะกรรมการกึ่งนกรองการให้ความคุ้มครองพยาน

ข้อ ๑๒ ให้มีคณะกรรมการกึ่งนกรองการให้ความคุ้มครองพยาน ประกอบด้วย รองเลขาธิการซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักปราบปรามยาเสพติด ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบสวนทรัพย์สินคดียาเสพติด ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ซึ่งเลขาธิการเห็นสมควรเป็นรายการนี้ บุคคลที่เลขาธิการเห็นสมควรเป็นกรรมการ และผู้อำนวยการกองนิติการเป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ในการพิจารณาคำร้องหรือคำขอที่ยื่นตามระเบียบนี้และมีความเห็นเสนอเลขาธิการว่าควรให้ความคุ้มครองตามคำร้องหรือคำขอหรือไม่ ในการนี้ให้คณะกรรมการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือเรียกผู้ยื่นคำร้องหรือคำขอ พยาน หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน หรือบุคคลอื่นใด ๆ ให้นำให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อประกอบการพิจารณา

(๒) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการใดที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

ข้อ ๑๓ เมื่อคณะกรรมการได้รับคำร้องหรือคำขอจากสำนักงาน ให้คณะกรรมการพิจารณาและมีความเห็นพร้อมเหตุผลว่าสมควรให้ความคุ้มครองตามคำร้องหรือช่วยตามคำขอหรือไม่โดยเร็ว แต่ไม่เกินสิบห้าวันนับแต่วันได้รับคำร้องหรือคำขอ

ในการประชุมคณะกรรมการทุกครั้งต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม และการวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่ในกรณีคณะกรรมการมีความเห็นว่าสมควรให้ความคุ้มครองตามคำร้องหรือสมควรช่วยให้ความคุ้มครองตามคำขอ หรือมีความเห็นว่าสมควรให้ผู้ยื่นคำร้องดำเนินการยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายเพื่อขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานแทนการคุ้มครองตามระเบียบนี้ ความเห็นดังกล่าวจะต้องเป็นความเห็นของกรรมการสองในสามของกรรมการที่มาประชุม

ให้คณะกรรมการเสนอความเห็นพร้อมเหตุผลตามวรรคหนึ่งต่อเลขาธิการเพื่อพิจารณามีคำสั่งให้จัดให้พยาน หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานอยู่ในความคุ้มครองตามคำร้องหรือให้ช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยาน หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานตามคำขอ แล้วแต่กรณี หรือมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานหรือสำนักงานดำเนินการให้ผู้ยื่นคำร้องนั้นได้ยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย

หมวด ๓

การแจ้งเกี่ยวกับการให้หรือการช่วยให้ความคุ้มครอง

ข้อ ๑๔ เมื่อเลขาธิการพิจารณาความเห็นของคณะกรรมการเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองตามคำร้องหรือการช่วยให้ความคุ้มครองตามคำขอ แล้วแต่กรณีและมีคำสั่งเป็นประการใดแล้ว ให้สำนักงานแจ้งคำสั่งพร้อมเหตุผลและสิทธิการอุทธรณ์ให้แก่พยาน หรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์

เกี่ยวข้อง หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาลทราบ ทั้งนี้ ให้เลขาธิการมีคำสั่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่สำนักงานได้รับคำร้องหรือคำขอ แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่เลขาธิการเห็นสมควรให้ความคุ้มครองตามคำร้องหรือให้ช่วยให้ความคุ้มครองตามคำขอ ให้เลขาธิการมีคำสั่งให้ความคุ้มครองหรือช่วยให้ความคุ้มครองแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ คำสั่งดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑)ชื่อหน่วยงานที่ออกคำสั่ง

(๒)วิธีการที่จะให้ความคุ้มครอง

(๓)ระยะเวลาที่จะให้ความคุ้มครอง ซึ่งกำหนดวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุดไว้อย่างชัดเจน

(๔)เงื่อนไขการปฏิบัติของผู้ที่ได้รับความคุ้มครองทั้งก่อน ขณะ และภายหลัง รวมทั้งความรับผิดชอบใดๆที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากผู้ที่ได้รับความคุ้มครองนั้นฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

(๕)เจ้าพนักงานหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการคุ้มครอง

(๖)สิทธิและเงื่อนไขการอุทธรณ์คำสั่ง

ในการแจ้งคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าพนักงานส่งมอบด้วยตนเองหรือสำนักงานส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ

มหาวิทยาลัยบูรพา
ศูนย์วิทยทรัพยากร
การให้ความคุ้มครอง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อ ๑๕ วิธีการให้ความคุ้มครองพยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานนั้น ให้เจ้าพนักงานปฏิบัติต่อพยานหรือบุคคลนั้นตามความเหมาะสมอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑)จัดให้อยู่ในอารักขา

(๒) จัดให้อยู่หรือพักอาศัยในสถานที่ที่ปลอดภัย

(๓) จัดให้มีการติดต่อ สอบถามความเป็นอยู่ หรือตรวจสถานที่ที่อยู่หรือที่พักอาศัยอย่างสม่ำเสมอ

(๔) ดำเนินการอื่นใดตามที่เลขาธิการเห็นสมควร

ข้อ ๑๖ ในการคุ้มครองพยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ให้เจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการด้วยความรอบคอบ ให้เหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานหรือบุคคลดังกล่าวและความสำคัญแห่งคดี ทั้งนี้ เจ้าพนักงานต้องจัดให้มีมาตรการปกป้องมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานหรือบุคคลดังกล่าวได้ และให้ถือปฏิบัติว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับของทางราชการ

ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยาน เจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบอาจขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นซึ่งช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยาน หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานก็ได้ แล้วรายงานให้เลขาธิการทราบ ทั้งนี้ การขอนั้นให้เป็นไปตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือหน่วยงานของเจ้าหน้าที่ที่จะขอให้ช่วยกำหนดไว้

หมวด ๕

การสิ้นสุดความคุ้มครอง

ข้อ ๑๗ การคุ้มครองพยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) พยานหรือบุคคลดังกล่าวร้องขอให้ยุติการคุ้มครอง หรือขอเพิกถอนความยินยอม ทั้งนี้ให้รวมถึงการเพิกถอนความยินยอมของผู้ให้ความยินยอมแทนด้วย

(๒) พยานหรือบุคคลดังกล่าวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เลขาธิการกำหนดไว้ในคำสั่งคุ้มครองโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(ก) พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานหรือบุคคลดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป และกรณีไม่มีความจำเป็นจะต้องให้ความคุ้มครองอีกต่อไป เช่น พยานหรือบุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตาย

(ข) พยานไม่ให้การเป็นพยานโดยไม่มีเหตุสมควร

(ง) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ อันเนื่องมาจากการเป็นพยานในคดีที่พยานได้รับความคุ้มครอง

ข้อ ๑๘ เมื่อปรากฏเหตุตามข้อ ๑๗ ให้เจ้าพนักงานหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบแจ้งสำนักงานเพื่อเสนอเลขาธิการพิจารณามีคำสั่งสิ้นสุดการคุ้มครองนั้น

คำสั่งสิ้นสุดการคุ้มครองตามวรรคหนึ่งให้ทำเป็นหนังสือ และอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อ นามสกุลของผู้รับคำสั่ง และชื่อ นามสกุล พร้อมทั้งตำแหน่งของผู้ออกคำสั่ง

(๒) วัน เดือน ปีที่มีคำสั่ง และวัน เดือน ปีคำสั่งมีผลบังคับ

(๓) เหตุผลที่มีคำสั่ง

(๔) เงื่อนไขการปฏิบัติตามคำสั่ง

(๕) สิทธิและเงื่อนไขการอุทธรณ์คำสั่ง

ข้อ ๑๙ ให้เจ้าพนักงานหรือสำนักงาน แล้วแต่กรณี แจ้งคำสั่งสิ้นสุดการคุ้มครองตามข้อ ๑๘ ให้พยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานทราบโดยเร็ว แต่ไม่เกินสิบห้าวันนับแต่วันที่ออกคำสั่ง

ให้นำความในข้อ ๑๔ วรรคสาม มาใช้บังคับกับการแจ้งคำสั่งตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

ข้อ ๒๐ ในกรณีที่พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานได้เปลี่ยนแปลงไปจนไม่เหมาะสมหรือไม่อาจให้ความคุ้มครองต่อไปได้ และจำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ให้เจ้าพนักงานหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบรายงานเลขาธิการเพื่อพิจารณามีคำสั่งให้เจ้า

พนักงานหรือสำนักงานดำเนินการให้ผู้ยื่นคำร้องนั้นได้ยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายโดยเร็ว

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗

พลตำรวจตรี สมชาติ สว่างเนตร

รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน

และปราบปรามยาเสพติด รักษาการแทน

เลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน

และปราบปรามยาเสพติด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววรรณพร สิทธิกรวงศ์ เกิดที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2527 สำเร็จ การศึกษานิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ.2549 ใน ปี พ.ศ.2550 ได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญาและ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นเนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 60 ประสบการณ์ทำงาน คือ ปัจจุบันเป็นทนายความที่สำนักงานรตนาธิเบศร์ทนายความ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย